

Hankasalmen kunta

Tilinpäätös ja toimintakertomus 2010

Kansi:

Auli Halttunen, Iloa auringon alla 2001-2002, öljy vanerille (Hankasalmen kunnan taidekokoelma)
kuvaaja Heli Kalliola

Sisällysluettelo

Kunnanjohtajan katsaus	4
1. Toiminta ja talous.....	6
1.1. Hankasalmen kunnan strategia 2010-2014.....	6
1.2. Kunnan hallinto	7
1.3. Henkilöstötilinpäätös.....	9
1.4. Kunnan toiminnan ja talouden kehitys	9
1.4.1. Kuntatalouden taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	10
1.5. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	12
1.6. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	14
1.6.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen	14
1.6.2. Toiminnan rahoitus	16
1.7. Rahoitusasema ja sen muutokset.....	18
1.8. Kokonaistulot ja -menot	21
1.9. Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	23
1.9.1. Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	23
1.9.2. Konsernin toiminnan ohjaus	23
1.9.3. Konsernin tytäryhteisöjen keskeiset tapahtumat.....	24
1.9.4. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	25
1.9.5. Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	26
1.10. Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	30
1.10.1. Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä	30
1.10.2. Talouden tasapainottamistoimenpiteet	30
2. Talousarvion toteutuminen	31
2.1 Keskusvaalilautakunta.....	33
2.2. Tarkastuslautakunta	34
2.3.Kunnanhallitus	35
2.3.1. Luottamushenkilöhallinto	36
2.3.2.Elinkeinopalvelut	37
2.3.3. Hallintopalvelut.....	38
2.3.4.Maaseutu- ja työllistämispalvelut	40
2.4.Sosiaali- ja terveyslautakunta.....	43
2.4.1. Sosiaalitoimi.....	43
2.4.2.Sosiaalipalvelut	44
2.4.3.Kotihoito ja vanhustyö	49
2.4.4.Päivähoito.....	51
2.4.5.Terveystoimi	54
2.4.6.Avoterveydenhuolto.....	54
2.4.7.Terveyskeskussairaala.....	57
2.4.8.Mielenterveystyö.....	59
2.4.9.Yleinen terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto	61
2.4.10.Hammashuolto	62
2.4.11.Erikoissairaanhoito.....	63
2.5. Sivistyslautakunta	65
2.5.1.Peruskoulut.....	65
2.5.2.Lukio	67
2.5.3.Kansalaisopisto	71

2.5.4. Kulttuuritoimi.....	74
2.5.5. Kirjasto.....	76
2.5.6. Liikuntatoimi.....	78
2.5.7. Nuorisotoimi	79
2.6. Ympäristölautakunta	82
2.6.1. Ympäristöhuoltopalvelut.....	83
2.6.2. Asunto- ja lupapalvelut	86
2.6.3. Kunnallistekniset palvelut.....	89
2.6.4. Pelastustoimi	92
2.6.5. Talon palvelut	92
2.6.6. Varikko.....	94
2.7. Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	96
2.8. Investointien toteutuminen.....	99
2.9. Rahoitusosan toteutuminen	103
2.10. Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	104
3. Tilinpäätöslaskelmat	106
3.1. Tuloslaskelma	106
3.2. Rahoituslaskelma	107
3.3. Tase	108
3.4. Konsernilaskelmat.....	110
3.5. Tilinpäätöksen liitetiedot.....	114
3.5.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	114
3.5.2. Tuloslaskelman liitetiedot	114
3.6. Tasetta koskevat liitetiedot.....	117
3.6.1. Taseen vastaavia koskevat liitetiedot.....	117
3.6.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot.....	122
3.7. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	123
3.8. Henkilöstöä koskevat liitetiedot.....	124
3.9. Konsernitilinpäätöksen laatimisperusteet	124
3.9.1. Tuloslaskelman liitetiedot	124
3.9.2. Tasetta koskevat liitetiedot.....	124
3.9.2.1. Taseen vastaavia koskevat liitetiedot.....	124
3.9.2.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot	125
3.9.2.3. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot.....	126
4. Laskennallisesti eriytetyn vesihuoltolaitoksen tilinpäätöslaskelmat.....	127
5. Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä	129
6. Kuvaus kirjanpitojärjestelmästä ja kirjanpidossa käytetyistä kirjoista	130

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Hankasalmen kunnan tilinpäätös vuodelta 2010 luo vahvaa uskoa tulevaisuuteen. Tilikauden ylijäämä oli 946 806 euroa. Kunnan väkimäärä kasvoi vuoden aikana 26 hengellä ja oli vuoden lopussa 5540 henkilöä. Investointien tulorahoitusprosentti oli korkea, mikä käytännössä tarkoitti sitä, että uutta lainaa ei jouduttu tilinpäätösvuonna nostamaan. Vuoden lopussa Hankasalmen kunnassa oli vain 488 euroa lainaa kuntalaista kohden. Käyttötalouden nettomenot kasvoivat edellisestä vuodesta 3,4 % - eli toteuma oli talousarvion tavoitteiden mukainen.

Tilinpäätös on siis hyvä. Se on syntynyt vastuullisen henkilöstön ansiosta. Palvelut on pystytty tarjoamaan kuntalaisille hyvällä tasolla ja tulosta ei ole saatu aikaiseksi toiminnoista tinkimällä. Henkilöstön omaa jaksamista ja tunnuslukuja sen suhteen käsitellään erillisessä henkilöstökertomuksessa. Kiitos hyvästä tuloksesta on kaikkien heidän työnsä tulosta.

Tilinpäätöstä on kuitenkin aina syytä tarkastella kriittisestikin. Erityisen huolestuttavaksi seikaksi nousee työttömyyden korkea taso. Vuoden lopussa työttömyysasteemme oli 14,1 % - mikä oli lähes yhtä korkea taso, kuin vuotta aiemmin. Talouden taantumien vaikutukset eivät siis kuntamme työllisyydestä vielä vuoden 2010 kuluessa haihtuneet, vaan tilanne oli koko vuoden vaikea.

Toinen huomionarvoinen seikka on sosiaalitoimen – ja jossain määrin myös terveystoimen – määrärahaylitys, joka selvisi vasta vuoden 2011 puolella. Käytännössä itse ylitys on perusteltu. Huolestuttavaa on se, että talouden seurantamme ei ole vielä sillä tasolla, että vastualueen talousarvioon tulossa olevalle yli 5 % ylitystarpeelle haettaisiin ajoissa lisämäärärahaa valtuustolta. Seurantamekanismeja täytyy tehostaa ja parantaa. Uudet taloushallinnon tietojärjestelmät luovat riittävät työkalut jatkossa entistä parempaan seurantaan kaikille vastualueille.

Vuoden 2010 kuluessa saatettiin loppuun JYTEn valmistelu ja Jyväskylän, Muuramen, Uuraisten ja Hankasalmen yhteinen terveystoimi käynnisti toimintansa 1.1.2011. Taloushallinnon tietojärjestelmäyhteistyö Jyväskylän kanssa käynnistyi myös vuoden 2011 alussa ja sen eteen tehtiin valmistelutyötä laajalti vuonna 2010. Lisäksi sairaanhoitopiirin kautta toimiva

kuntien terveystoimien yhteinen Efficapotilastietojärjestelmä saatiin toimintaan JYTEn kuntien ja seututerveyskeskuskuntien välillä 1.1.2011 – joten seutuyhteistyö vuonna 2010 oli sangen laajaa.

Jätevesi-investointi ja muut tulossa olevat investointitarpeet tulevat tulevina vuosina kasvattamaan kunnan velkataakkaa, mutta siihen on nyt useamman vuoden ajan varauduttu. Vuoden 2011 käyttötalous on sangen haastava verotulojen ja valtionosuustulojen kasvun pienyyden vuoksi, mutta sekin kestetään kolmen peräkkäisen vahvan tilinpäätösvuoden kautta. Vuosi 2010 ei ollut mikään poikkeus talouden ja toiminnan tasapainon suhteen, vaan se on jatkumo jo vuodesta 2008 toteutuneelle pitkäjänteiselle kehitykselle.

Vaikeita päätöksiä on edessä jatkossa. Kunta velkaantuu. Ikääntyneiden kuntalaisten määrän kasvu tulevaisuudessa asettaa haasteita palvelutuotannolle. Työllisyyden parantamiseen ei ole olemassa hokkus pökkus temppuja. Mutta vuoden 2010 tilinpäätös luo uskoa ja antaa mahdollisuuksia. Hankasalmi on elinvoimainen kunta ja on sitä jatkossakin. Hyvän arjen Hankasalmi voi katsoa valoisin mielin tulevaisuuden haasteisiin!

Matti Mäkinen
kunnanjohtaja

1. TOIMINTA JA TALOUS

1.1. Hankasalmen kunnan strategia 2010-2014

Hankasalmen kunnan tehtävä (missio)

Hankasalmi on hyvä kunta asua, kasvaa, kasvattaa, ikääntyä, tehdä työtä, yrittää ja harrastaa

Visio

Hankasalmi on hyvän arjen kunta

Tehtäväämme toteutamme ja tavoitteeseemme pyrimme seuraavilla arvoilla:

Yhteisöllisyys

Yhteistyökykyisyys

Vastuullisuus

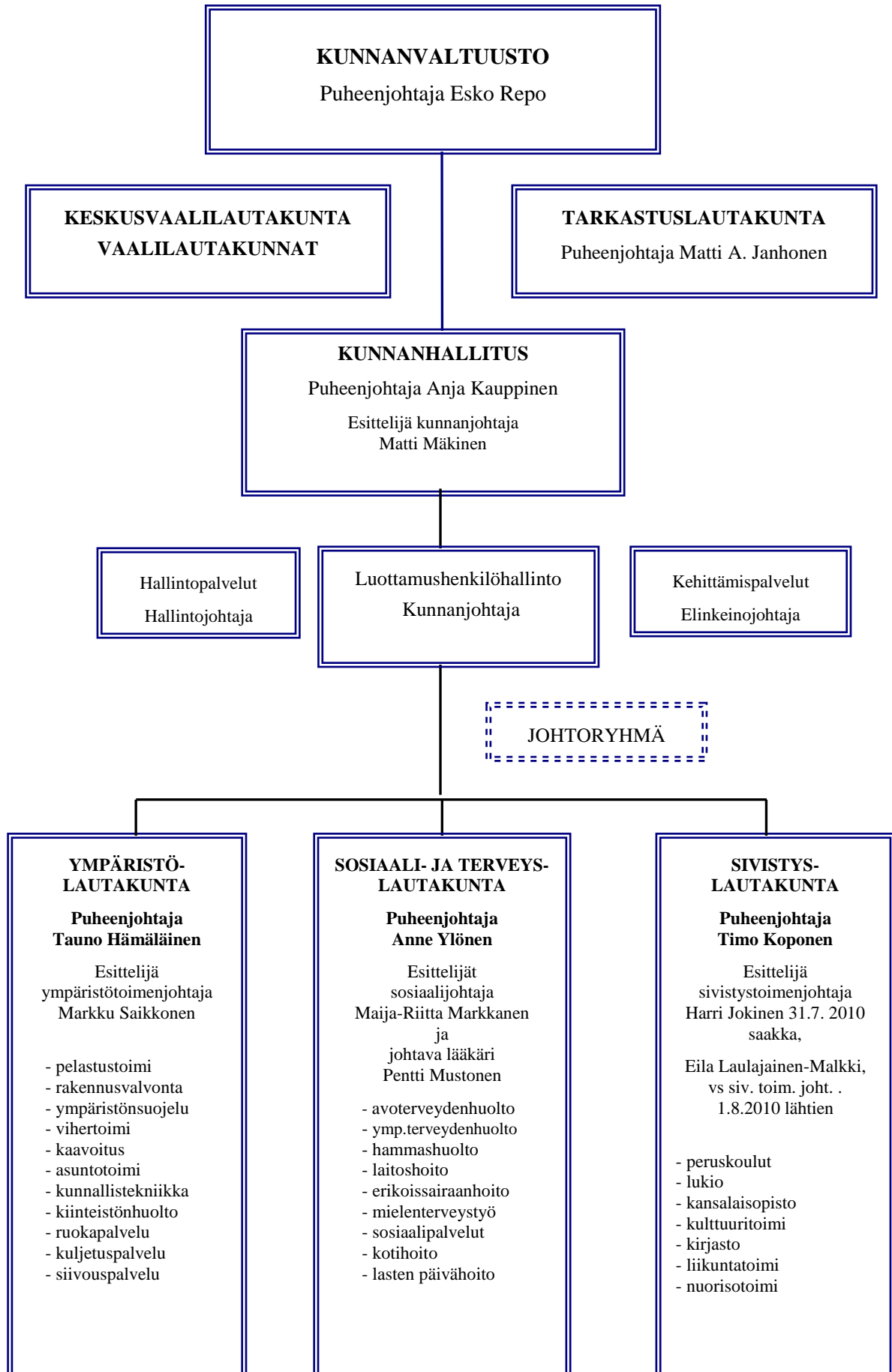
Osallisuus

Yrittäjäyys

Päämäärät, joiden kautta arvomme ja tavoitteemme vuosina 2010-2014 toteutuvat:

- 1) Kunnan päätöksentekijät ja työntekijät ovat kiinnostuneita kuntalaisten ja kunnan sidosryhmien mielipiteistä ja ottavat ne huomioon.
- 2) Tehokkaasti ja taloudellisesti järjestetyillä palveluilla on turvattu kuntalaisten hyvinvointi.
- 3) Maaseutumainen Hankasalmi edistää päätöksillään kestäväää kehitystä kuntalaisten tarpeista lähtien.
- 4) Hankasalmella päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja yrityksiin arvioidaan valmistelussa.
- 5) Hyvinvoivat ja osaavat työntekijät turvaavat palvelujen vaikuttavuuden ja mahdollisuuden kunnan kehittämiseen.

1.2. Kunnan hallinto

Luottamushenkilöt

Kunnanvaltuusto

Pj. Esko Repo jäsenet	SDP	1.varapj. Reijo Keinänen	KESK	2.varapj. Veli-Matti Saarinen	KOK
Sauli Aitto-oja	KESK	Timo Koponen	KD	Minna Pynnönen	SDP
Terttu Honkonen	VAS	Terhi Lamminniemi	KOK	Esko Pöyhönen	KESK
Tapio Hult	VAS	Martti Liukkonen	KESK	Arto Rämö	KESK
Kari Häkkinen	VAS	Pertti Loivamaa	SDP	Tuomo Silvast	KESK
Pekka Häkkinen	SDP	Antero Manninen	KESK	Reijo Tikka	KESK
Matti A. Janhonen	VAS	Lasse Nortunen	PS	Asta Tillikainen	SDP
Erkki Jormakka	KESK	Maarit Nisu	KD	Irina Vammelvirta-Vehviläinen	KESK
Anja Kauppinen	KESK	Jarno Pirkkalainen	SDP	Anne Hämäläinen	KESK

Kunnanhallitus

puheenjohtaja	Anja Kauppinen	KESK
1.varapuheenjohtaja	Tapio Hult	VAS
2.varapuheenjohtaja	Reijo Tikka	KESK
jäsenet	Leena Kurra	SDP
	Terhi Lamminniemi	KOK
	Pertti Loivamaa	SDP
	Antero Manninen	KESK
	Tuomo Silvast	KESK
	Irina Vammelvirta-Vehviläinen	KESK

Tarkastuslautakunta

puheenjohtaja	Matti A. Janhonen
varapuheenjohtaja	Maarit Nisu
jäsenet	Erkki Flink
	Esko Rajala
	Tuija Tuivio

Ympäristölautakunnan valvontajaosto

puheenjohtaja	Arto Rämö
varapuheenjohtaja	Salla-Birgitta Elers
jäsenet	Heikki Jääskeläinen
	Miriam Sato Ramirez
	Jari Tuukkanen

Ympäristölautakunta

puheenjohtaja	Tauno Hämäläinen
varapuheenjohtaja	Jussi Hyvönen
jäsenet	Salla-Birgitta Elers
	Erkki Jormakka
	Ari Leinonen
	Kaisa Lundberg
	Helvi Möttö
	Arto Rämö
	Asta Tillikainen

Sosiaali- ja terveyslautakunta

puheenjohtaja	Anne Ylönen
varapuheenjohtaja	Terttu Honkonen
jäsenet	Sauli Aitto-oja
	Virve Hakkarainen
	Pekka Häkkinen
	Leena Jäntti
	Toivo Korhonen
	Lasse Nortunen
	Vesa Valkonen

Sivistyslautakunta

puheenjohtaja	Timo Koponen
varapuheenjohtaja	Martti Liukkonen
jäsenet	Irma Hytönen
	Ilmi Luukkonen
	Jarno Pirkkalainen
	Esko Pöyhönen
	Johanna Hytönen
	Ritva Pyykkönen
	Anne Hämäläinen

Keskusvaalilautakunta

puheenjohtaja	Pirjo Pellinen
varapuheenjohtaja	Paavo Valkonen
jäsenet	Veli-Matti Nieminen
	Sari Manninen

Tilintarkastus

Tilintarkastajana toimii Oy Auditor Ab, vastuunalaisena tilintarkastajana tilintarkastaja JHTT Erkki Ollila.

1.3. Henkilöstötilinpäätös

Henkilöstötilinpäätös käsitellään edellisvuosien tapaan omana erillisenä asiakirjana, henkilöstökertomuksena.

Tilinpäätöksen liitetiedoissa esitetään henkilöstön lukumäärä 31.12.2010 vastuualueittain sekä henkilöstökulujen yhteismäärä.

1.4. Kunnan toiminnan ja talouden kehitys

Kunnan asukasluku oli vuoden 2010 lopussa 5540. Väestön muutos oli + 26. Kunnan työttömyysaste koko vuonna oli keskimäärin 12,7 % ja vaihteli vuoden aikana 11- 15,2 %:n välillä. Vuoden lopussa työttömyysaste oli 14,1 %. Työttömyysaste koko Keski-Suomen alueella oli keskimäärin 12,4 % (ed.vuonna 11,7 %) ja vaihteli vuoden aikana 11,2-13,9%:n välillä ja oli vuoden lopussa 13,1%. Jyväskylän ja Lahden seutukuntien työttömyysaste oli vuoden lopussa maan korkein eli 12,1 %.

Kunnan investointimenot olivat 3,4 milj. euroa (brutto). Määrärahavaraus investointeihin oli 4,1 milj. euroa (brutto). Talonrakennuskohteista muutos- ja korjaustöinä toteutettiin mm. palolaitoksen vesikaton ja välipohjan korjaus, kirjaston jäähdytyksen korjaus, Aseman koulun piha-alueen korjaus, Kuuhanaveden koulun pihan korjaus, Päivärannan palvelukeskuksen B-siiven alapohjan korjaus ja kirkonkylän vanhan terveystalon julkisivun maalaus. Jäteveden puhdistamon rakentaminen on mittavin investointihanke v. 2010, johon on käytetty 2,3 milj.euroa. Puhdistamon rakentaminen jatkuu. Muita vesi- ja viemärlaitoksen rakentamis- ja korjaustöitä olivat mm. Niemisjärven alueen vesihuollon rakentaminen, Tervaniemen vedenottamon UV-laitteiston ja kemikaalin syöttölaitteiston hankinta. Irtaimen omaisuuden investointimenoihin sisältyy mm. atk-laitteistojen ja ohjelmistojen hankinnat, hammashuollon röntgenlaitteiston ja koulujen interaktiivisten taulujen hankinta.

Tasearvon mukaiset investointitulot olivat 0,6 milj.euroa, sisältäen mm. asunto-osakkeiden myyntiä ja liittymismaksuja.

Vuonna 2010 Hankasalmen kunnan tilikauden tulos on 921 529,44 euroa ylijäämäinen. Ylijäämä on 946 805,98 euroa poistoeron lisäyksen jälkeen. Toimintakate oli 0,2 milj. euroa arvioitua suurempi talousarvioon verrattuna.

Verotulojen, valtionosuuksien, rahoitustuottojen ja –kulujen kertymä oli 0,6 milj. euroa talousarviota suurempi. Vuosikate päättyi 1,9 milj. euroon. Käyttöomaisuuden poistot olivat 0,95 milj. euroa. Vuosikate kattoi poistot.

Kuluvan vuoden tuloksen arvioidaan olevan talousarvion mukaan ylijäämäinen 71000 euroa.

1.4.1. Kuntatalouden taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Talouden tunnuslukuja	Mittari	Tp 2009	Ta 2010)	Tp 2010
Tulorahoituksen riittävyys juoksevien menojen kattamiseen	Vuosikate (milj. €) Vuosikate €/asukas Vuosikate poistoista %	1,7 310 189	1,4 261 124	1,9 338 197
Maksuvalmius	Kassan riittävyys, pv - keskim. kunnissa 30 pv - riittävä 14 pv -	42	32	24
Käyttötalouden nettomenot	Toimintakate €/asukas	- 4 696	-4 848	-4 836
Tulorahoituksen riittävyys pitkän aikavälin menojen kattamiseen				
- lainojen hoitamiseen	Lainanhoitokate > 2 hyvä, 1-2 tyydyttävä. < heikko	2,4	1,8	2,8
- investointien tekemiseen	Investointien tulorahoitusprosentti	77,6	49	54,8
Kunnan vakavaraisuus	Omavaraisuusaste %	70,2	69	72,9
Vieraan pääoman määrä	Lainamäärä €/asukas	608	753	488
Toimintatuottojen osuus toimintakulusta	%	23,5	28,1	24,5
Kunnallisveron taso	Tuloveroprosentti	20	20	20
Kiinteistöveron taso	Kiinteistöveroprosentti - yleinen - vak.asuinrak. - muut asuinrak	0,75 0,30 0,85	0,90 0,40 0,95	0,90 0,40 0,95
	Asukasluku 31.12.	5 514	5 485	5 540

Yhteenveto käyttötalouden toteutumasta
(1000 euroa)

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Keskusvaalilautakunta						
Tulot	9	0		0	0	0
Menot	9	0		0	0	0
Netto	0	0		0	0	0
Tarkastuslautakunta						
Tulot	0	0		0	0	0
Menot	18	22		22	17	5
Netto	-18	-22		-22	-17	5
Kunnanhallitus						
Tulot	3 606	3 677		3 677	3 962	285
Menot	5 556	5 760		5 760	5 878	-118
Netto	-1 950	-2 083		-2 083	-1 916	167
Sosiaali- ja terveyslautakunta						
Tulot	2 782	2 563	46	2 609	2 721	112
Menot	20 650	20 310	46	20 356	21 166	-810
Netto	-17 868	-17 747	0	-17 747	-18 445	-698
Sivistyslautakunta						
Tulot	490	359		359	811	452
Menot	6 331	6 742		6 742	6 994	-252
Netto	-5 841	-6 383		-6 383	-6 183	200
Ympäristölautakunta						
Tulot	3 998	3 970		3 970	4 207	237
Menot	4 219	4 326		4 326	4 436	-110
Netto	-221	-356		-356	-229	127
Yhteensä						
				0		
Tulot	10 885	10 569	46	10 615	11 701	1 086
Menot	36 783	37 160	46	37 206	38 491	-1 285
Netto	-25 898	-26 591	0	-26 591	-26 790	-199

Talouden nettototeuman vertailu edellisvuoteen:

Tarkastuslautakunta	menovähennys 22,7 %
Kunnanhallitus	menovähennys 1,7 %
Sosiaali- ja terv.lautakunta	menolisäys 3,2 %
Sivistyslautakunta	menolisäys 5,9 %
Ympäristölautakunta	menolisäys 3,6 %

Kaikkiaan käyttötaloustulot kasvoivat 7,5 %, käyttötalousmenot kasvoivat 4,6 % ja käyttötalousnetto kasvoi 3,4 %.

	muutos ed. vuodesta %
Toimintatuotot	
Myyntituotot	-3,4
Maksutuotot	0,2
Tuet ja avustukset	13,4
Muut tuotot	-6,9
Toimintakulut	
Henkilöstömenot	2,0
Palvelujen osto	7,5
Aineet ja tarvikkeet	-6,4
Avustukset	3,6
Muut kulut	-4,8

1.5. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista. Lisäksi sisäisellä valvonnalla varmistetaan, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja lain säännöksiä, viranomaisten ohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Hallintosäännössä määrätään kunnan päätöksenteko- ja kokousmenettelystä. Sisäisen valvonnan ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuut ja talouden hoitoon kuuluva valvonta. Konserniohje ohjaa konsernihallinnon hoitamista.

Toimielinten päätösten oikeellisuutta valvotaan siten, että toimielimen pöytäkirja on toimitettava kunnanhallitukselle ja viranhaltijan päätöspöytäkirja asianomaiselle toimielimelle. Delegoidun päätösvallan osalta toimielin voi käyttää tarvittaessa otto-oikeutta ja päättää asiasta uudelleen.

Pääasiassa käytäntö on toiminut moitteettomasti. Jonkin verran on ollut puutteita aikataulujen noudattamisessa.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus

Sisäisen valvonnan ohjausjärjestelmä perustuu kunnanhallituksen ohjeeseen sisäisen valvonnan hoitamisesta kunnan organisaatiossa. Ohjausjärjestelmässä keskeisiä toimintoja ovat strateginen – ja taloussuunnittelu, lautakuntien käyttösuunnitelmat sekä laskentajärjestelmä, pääkirjanpito, osto- ja myyntireskontra sekä palkkakirjanpito.

Vastuualueet toimittavat talouden seurantaraportit kunnanhallitukselle neljännesvuosittain. Valtuustoa informoidaan talouden kehittymisestä kunnanvaltuuston kokousten yhteydessä iltakoululuissa ja seminaareissa. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista käsitellään kunnanvaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Kunnanhallitukselle viedään kuukausittain tiedoksi talousarvion toteutuminen vastuualueittain sekä tuloslaskelma ja raportti maksuvalmiudesta. Talousarvion seurantaraporttien poikkeamien sanallinen arviointi on ollut suppeaa ja ei kaikilta osin ole ollut riittävää.

Riskienhallinnan järjestäminen

Vahinkojen varalta kunnalla on tapaturma- ja vahinkovakuutus, joka kattaa esinevahingot ja henkilöstön vastuuvakuutuksen. Vakuutus sopimusten uusimisen yhteydessä on kartoitettu riskiympäristö vakuutusalan asiantuntijoiden kanssa. Riskienhallinta on osa päivittäistä toimintaa työpaikoilla. Kunkin vastuualueen on kartoitettava omat rahoitus-, henkilöstö-, omaisuus- ja toimintariskit.

.Kesällä 2010 myrskysää aiheutti metsätuhoja kunnan metsäomaisuudelle, mutta ripeän toiminnan ansiosta taloudellisia menetyksiä ei aiheutunut.

Työsuojelupäällikkö valvoo työoloja. Sisäilmatyöryhmä on nimetty. Sisäilmaongelmia on todettu muutamissa toimipisteissä ja niistä on jatkotoimenpiteet käynnistetty. Tietojärjestelmätarkastuksen yhteydessä on todettu puutteita. Atk- osaston työskentely- ja laitehuoneistoja järjestellään uudelleen vuoden 2011 kuluessa ja atk-laitteistojen uudelleen sijoittamisessa huomioidaan paloturvallisuus.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta perustuu mm. sisäisen valvonnan ohjeeseen ja hallintosääntöön. Toimielimet nimeävät vuosittain vastuualueellaan henkilöt, jotka ovat oikeutettuja hyväksymään laskuja sekä päättävät hankintavaltuuksien euromääräiset rajat viranhaltijoittain. Valtionosuutta saavissa hankkeissa noudatetaan avustuspäätöksissä määrättyjä ehtoja. Vuoden 2010 aikana ei ole ilmennyt taloudellisia menetyksiä.

Sopimustoiminta

Sopimusriskejä pyritään arvioimaan mahdollisimman kattavasti sopimusta valmisteltaessa. Erillistä sopimuksen hallintajärjestelmää kunnassa ei ole käytössä. Tili-

velvollisilla viran- ja toimenhaltijoilla on velvollisuus seurata sopimusehtojen noudattamista ja vanhentumisaikoja.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

Sisäisen valvonnan toimivuudesta koko kunnan tasolla vastaa kunnanhallitus Vastuualueiden esimiehet vastaavat siitä, että sisäisen valvonnan menetelmät ovat käytössä ja sisältyvät päivittäisiin toimintaruteeneihin.

Toimielinten tehtävä on seurata alaistensa viran-/toimenhaltijoiden päätöksiä ja tarvittaessa käyttää otto-oikeutta. Viranhaltijoiden on pidettävä päätöksistään pöytäkirjaa. Toimielinten tulee valvoa, että päätökset on tehty viran-/toimenhaltijan toimivallan puitteissa. Lautakuntien samoin kuin viranhaltijoiden päätökset on pidettävä asianmukaisesti nähtävillä, ne on annettava tiedoksi ja pantava täytäntöön.

Sisäistä valvonnan ohje on valmistunut 2009. Valvonnan sisäistäminen ja jalkauttaminen sekä toimintakulttuurien yhtenäistämiseen on vielä kesken. Johtamisjärjestelmä hankkeen yhteydessä sisäisen valvonnan ohjeistusta tarkastellaan uudelleen ja tehdään tarvittavia lisäyksiä. Esimiehille on annettu koulutusta ”Esimies talouden asiantuntijana”. Vaarallisia työyhdistelmiä on todettu. Niitä tarkastellaan uuden taloushallinnon järjestelmän käyttöönoton yhteydessä.

1.6. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa. Molempien laskelmien ja niistä laskettavien tunnuslukujen tehtävänä on osoittaa kunnan rahoituksen riittävyttä. Laskelmiin otetaan vain ulkoiset tulot ja menot.

1.6.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelmassa selvitetään tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen sekä kunnan tulorahoituksen riittävyttä.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT 1000 euroa

	2010	2009
Toimintatuotot	8 622	7943
Toimintakulut	- 35 412	- 33 841
Toimintakate	- 26 790	- 25 898
Verotulot	12 844	12 955

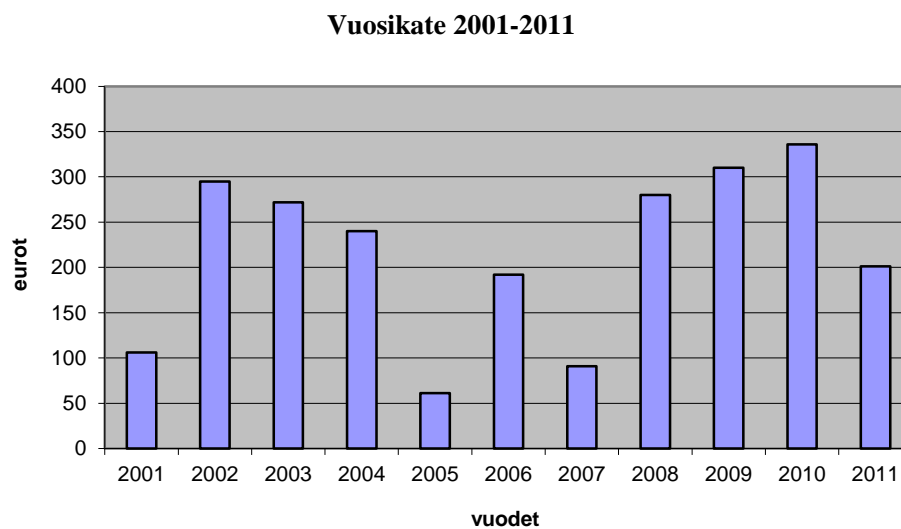
Valtionosuudet	15 657	14 460
Rahoitustuotot ja -kulut	160	191
Korkotuotot	61	89
Muut rahoitustuotot	176	212
Korkokulut	-72	-100
Muut rahoitus- kulut	-5	-10
Vuosikate	1 871	1 708
Poistot ja arvonalentumiset	-949	-902
Satunnaiset tuotot		
Satunnaiset kulut		
Tilikauden tulos	922	806
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	25	26
Rahastojen lisäys (-), vähennys (+)		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	947	832
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2010	2009
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	-24,3	-23,5
Toimintakate, euroa/asukas	-4 836	-4 696
Vuosikate/Poistot %	197	189
Vuosikate, euroa/asukas	338	310
Asukasluku 31.12.	5 540	5 514

Toimintakate ilmoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoitukseen ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyttä. Perusoletus on että, mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Jos vuosikate on alijäämäinen, on tulorahoitus heikko.

Hankasalmen kunnan vuosikate €/asukas

1.6.2. Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulorahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa kunnan kassavarojen muutoksen tilikaudella.

**RAHOITUSLASKELMA JA SEN
TUNNUSLUVUT**

1000 euroa	2010	2009
Toiminnan rahavirta	1 860	1 661
Vuosikate	1 871	1 708
Satunnaiset erät	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-11	-47
Investointien rahavirta	-2 813	-1 904
Investointimenot	-3 434	-2 367
Rahoitusosuudet investointimenoihin	38	166
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutus-		
tulot	583	297
Toiminnan ja investointien rahavirta	<u>-953</u>	<u>-243</u>
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	0	0
Lainakannan muutokset	-648	-648
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-610	-648
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-38	0
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	-43	970
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muu-		
tokset	-6	5
Vaihto-omaisuuden muutos	5	17
Saamisten muutos	-144	711
Korottomien velkojen muutos	102	237
Rahoituksen rahavirta	<u>-691</u>	<u>322</u>
Rahavarojen muutos	-1 644	79
Rahavarojen muutos	-1 644	79
Rahavarat 31.12.	2 631	4 275
Rahavarat 1.1.	4 275	4 196
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2010	2009
Investointien tulorahoitus, %	54,8	77,6
Pääomamenojen tulorahoitus, %	46,4	60,0
Lainanhoitokate	2,8	2,4
Kassan riittävyys, pv	24	42
Asukasluku 31.12.	5 540	5 514

Investointien tulorahoitus %-tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella.

Pääomamenojen tulo-rahoitus %-tunnusluku osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennyksen yhteismäärästä.

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulo-rahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun luvun tunnusarvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, jos tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

1.7. Rahoitusasema ja sen muutokset

Rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laadittavien tunnuslukujen avulla. Hankasalmen kunnan tarkka tase on tilinpäätöslaskelmissa.

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2010	2009
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	22 406	20 531
Aineelliset hyödykkeet	18 749	16 622
Maa- ja vesialueet	1 915	1 920
Rakennukset	11 811	12 035
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 955	2 067
Koneet ja kalusto	465	342
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 603	258
Sijoitukset	3 657	3 909
Osakkeet ja osuudet	3 657	3 909
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	138	166
Valtion toimeksiannot	138	166
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 928	6 434
Vaihto-omaisuus	30	36
Muu vaihto-omaisuus	30	36
Saamiset	2 267	2 123
Pitkäaikaiset saamiset	769	881
Myyntisaamiset	143	177

Lainasaamiset	626	704
Lyhytaikaiset saamiset	1 498	1 242
Myyntisaamiset	1 059	792
Lainasaamiset	0	8
Siirtosaamiset	14	27
Muut saamiset	423	415
Rahoitusarvopaperit	213	792
Osakkeet ja osuudet	0	373
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	0	218
Muut arvopaperit	213	201
Rahat ja pankkisaamiset	2 418	3 483
VASTAAVAA YHTEENSÄ	27 472	27 131
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	19 696	18 749
Peruspääoma	18 669	18 669
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	80	-752
Tilikauden yli-/alijäämä	947	832
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	198	223
Vapaaehtoiset varaukset		
Investointivaraukset		
Poistoero	198	223
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	104	139
Valtion toimeksiannot	104	131
Muut toimeksiantojen pääomat	0	8
VIERAS PÄÄOMA	7 474	8 020
Pitkäaikainen	2 392	2 992
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 805	2 135
Lainat julkisyhteisöiltä	290	570
Liittymismaksut ja muut velat	297	287
Lyhytaikainen	5 082	5 028
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	330	330
Lainat julkisyhteisöiltä	280	318
Saadut ennakot	188	117
Ostovelat	1 813	1 889
Siirtovelat	1 731	1 704

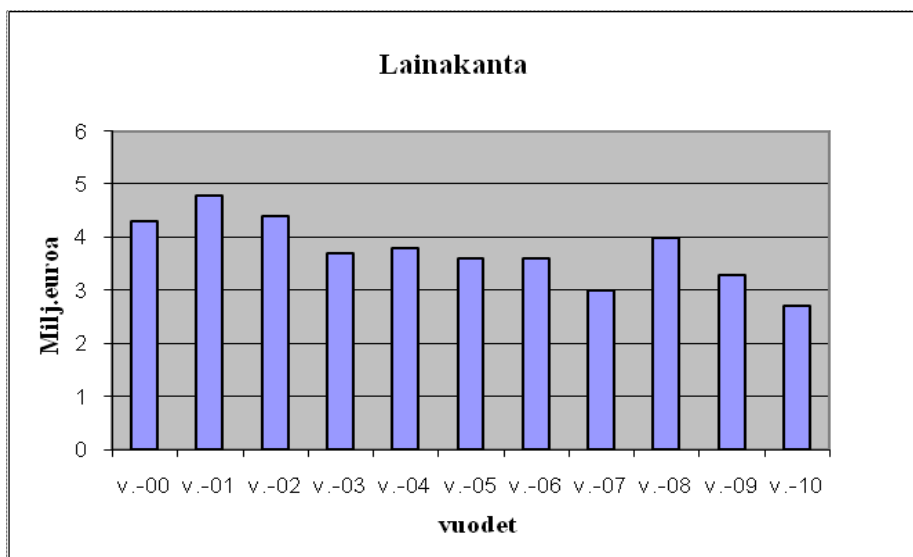
Muut velat	740	670
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	27 472	27 131
TASEEN TUNNUSLUVUT	2010	2009
Omavaraisuusaste, %	72,9	70,2
Rahoitusvarallisuus €/asukas	-431	-273
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	19,6	22,4
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	1 027	80
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	185	15
Lainakanta 31.12., 1000 €	2705	3 353
Lainakanta €/asukas	488	608
Asukasluku 31.12.	5 540	5 514

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona pidetään 70 %:a. Mikäli omavaraisuusaste on 50 % tai pienempi, merkitsee se merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus %-tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan kokonaistuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, sillä tämän tunnusluvun arvoon eivät vaikuta käyttöomaisuuden ikä, arvostus tai poistomenetelmät. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluku on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksuista tulorahoituksella.

Lainakanta 31.12.

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Hankasalmen kunnan lainakannan kehittyminen vv. 2000-2010 selviää oheisesta kuviosta.

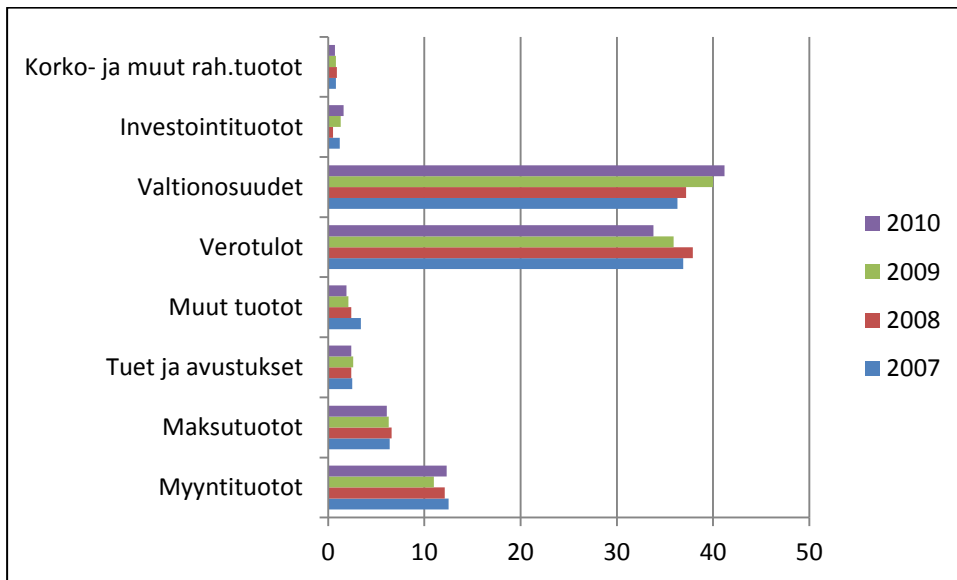
1.8. Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

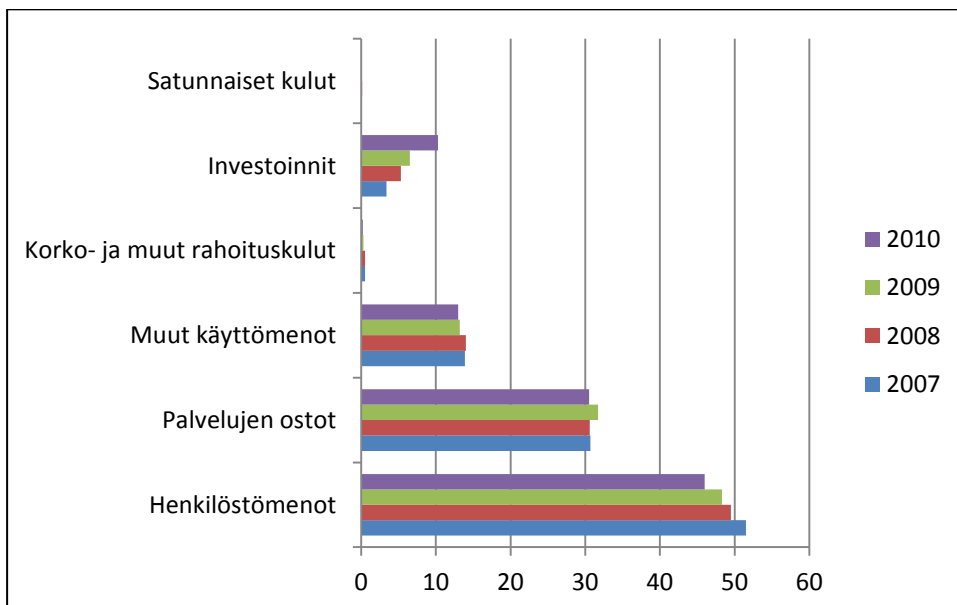
Kokonaistulot ja -menot (1000 €) ulkoiset

TULOT			MENOT		
		%			%
Varsinainen toiminta	37 360		Varsinainen toiminta	35 489	
Toimintatuotot	8 622	22,7	Toimintakulut	35 412	89,5
Verotulot	12 844	33,8	- Valmistus omaan käyttöön		
Valtionosuudet	15 657	41,2	Korkokulut	72	0,2
Korkotuotot	61	0,2	Muut rahoituskulut	5	0,0
Muut rahoitustuotot	176	0,5	Satunnaiset kulut	0	0,0
Satunnaiset tuotot	0	0,0	Tulorahoituksen korjaukset		
Tulorahoituksen korjaukset			- käyttöomaisuuden myyntivoitot	-11	0,0
- käyttöomaisuuden myyntivoitot	-11	0,0	- pakollisten varausten muutos		
Investoinnit	621		Investoinnit	3 434	
Rahoitusosuudet investointeihin	38	0,1	Käyttöomaisuusinvestoinnit	3 434	8,7
Käyttöomaisuuden myyntitulot	583	1,5	Rahoitustoiminta	648	
Rahoitustoiminta	0		Antolainasaamisten lisäykset	0	
Antolainasaamisten vähennykset	0	0,0	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	610	1,5
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0,0	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	38	0,1
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0	0,0			
Kokonaistulot yhteensä	37 970	100,0	Kokonaismenot yhteensä	39 571	100,0

Kaikkien tulojen jakauma (%)

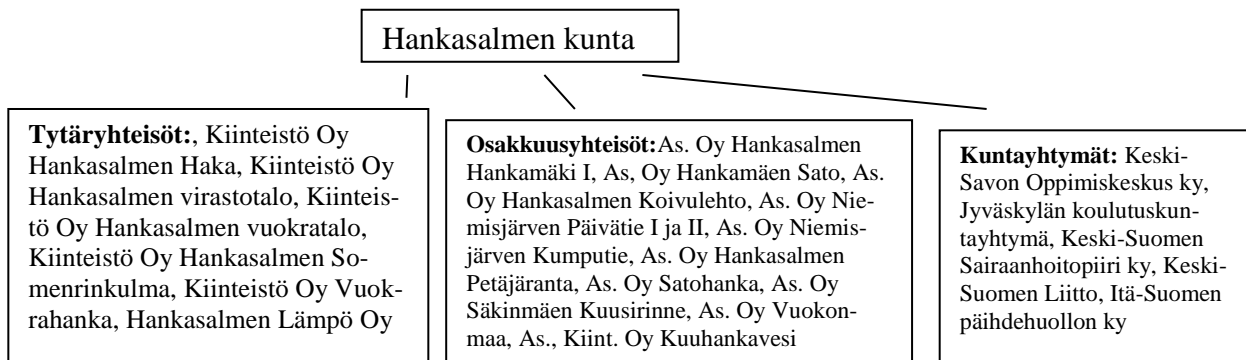
Kaikkien menojen jakauma (%)

1.9. Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.9.1. Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Hankasalmen kunta on jäsenenä seuraavissa tytär- ja osakkuusyhteisöissä sekä kuntayhtymissä 31.12.2010

	Yhdistelty konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Yhtiöt:		
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	5	
Muut yhtiöt	1	
Kuntayhtymät	5	
Osakkuusyhteisöt		11
yhteensä	11	11

Konsernitason talouden tunnuslukuja

Talouden tunnus-lukuja	Mittari	Tp09	Ta10	Tp10	Ts11	Ts12	Ts13
Vieraan pääoman määrä	Lainamäärä milj.€	10,8	11,0	9,9	13,4	12,0	10,6
	Lainamäärä €/asukas	1950	2 012	1782	2452	2207	1968

1.9.2. Konsernin toiminnan ohjaus

Konsernin omistajapoliittisena tavoitteena vuodelle 2010 oli omistajapoliittisista linjauksista päättäminen. Linjauksen mukaisesti mm. vuokra-asuntokantaa vähennetään ja turhista kiinteistöistä luovutaan.

Konserniohjeet valtuusto on hyväksynyt 22.3.2010. Konserniohjeisiin sisältyy ohjeistus tytäryhtiöiden säännöllisestä raportoinnista kunnanhallitukselle

1.9.3. Konsernin tytäryhteisöjen keskeiset tapahtumat

Hankasalmen kunnan 100 prosenttisesti omistamia tytäryhteisöjä ovat Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka, As. Oy Hankasalmen Opinsauna, Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma ja Hankasalmen Lämpö Oy. Muita tytäryhteisöjä ovat As. Oy Hankasalmen Kouluranta, Kiinteistö Oy Hankasalmen virastotalo, Kiinteistö Oy Hankasalmen vuokratulo ja Kiinteistö Oy Vuokrahanka.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalla on asuntoja 255, joista vuonna 2010 tyhjänä oli keskimäärin 30 asuntoa. Hakatielle suunniteltiin palveluasumisyksikön perustamista ja kohteen peruskorjaukseen anottiin avustusta Valtion Asuntorahastolta. Avustusta ei saatu, joten Hakatien tyhjäkäyntiä on purettava muutoin. Hakatien talot C ja D ovat tyhjinä. Vuoden 2010 aikana on tehty Hakan asukaskysely, avattu omat nettisivut ja laadittu asukasopas. Kiinteistön tuotot toteutuvat talousarvion mukaisesti. Kiinteistön hoitokuluissa lämmityksen osuus oli noin 70 000 euroa suurempi kuin talousarvio. Lämmityskulujen kasvua kompensoitiin pienentyneillä korkokuluilla. Perittävien vuokrien vaihteluväli on 6,80 - 10,70 €/m². Pitkäaikaista lainaa yhtiöllä on 5,9 M€, josta Hankasalmen kunnalta 0,6 M€. Taseen loppusumma on 6,6 M€. Yhtiö on suorittanut lainanlyhennykset suunnitellusti ja tehnyt poistot täysimääräisesti. Kunnan takaus on 3,4 M€:n lainoilla.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakan kiinteistöhoitopalvelut tuotetaan osittain kunnan ja osittain yksityisen tuottamina palveluina. Isännöinti toteutetaan v. 2011 alusta kunnan toimesta. Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalta ei ole peritty korkoa v. 2010 kunnan myöntämistä lainoista kunnanhallituksen päätöksen perusteella.

As. Oy Hankasalmen Opinsaunan koko osakekanta myytiin kesällä 2010 (14 asuntoa) As. Oy Hankasalmen Kouluranta (paritalo) myytiin v. 2010. Myytyjen tytäryhtiöiden osalta rahoituslaskelmassa vuodelta 2009 siirtyneet rahavarat yhteensä 38 433,26 euroa on huomioitu rahoituslaskelman Tulorahoituksen korjauserät kohdassa.

Hankasalmen Lämpö Oy:llä ei ole ollut vuoden 2010 aikana toimintaa. Sääntömääräiset kokoukset on pidetty.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma käsittää asuin- ja liikehuoneistoja. Yhtiön toiminnassa ei muutoksia.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalon yhtiöjärjestystä muutettiin. Yhtiöllä on lainaa 0,7 milj. euroa kunnan takauksella.

Kiinteistö Oy Vuokrahangalla on asuntoja 14. Vuokratuotot ovat toteutuneet laaditun talousarvion mukaisena. Yhtiö on velaton. Lämmitysjärjestelmän uusiminen on viivästynyt, sillä odotetaan ratkaisua yhteisestä lämpökeskuksesta Aseman kylälle.

Kohteen peruskorjaus on päätetty käynnistää, kun yhteiseen lämpökeskukseen liittyvät selvitykset ovat valmistuneet.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalolla on asuntoja 10. Yhtiöllä on pitkäaikaista lainaa 42.000 €.

1.9.4. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnan tilintarkastaja toimii tilintarkastajana merkittävimmissä tytäryhteisöissä. Eri kiinteistöyhtiöihin nimettyjä kunnan edustajia on kuultu eri yhteyksissä. Yhtiöiden toiminnasta on tarvittaessa informoitu kunnanjohtajaa. Tytäryhteisöjen toimintaa seurataan tilinpäätösasiakirjoista ja tarvittaessa pyydetään lisäselvityksiä. Konserniohjeilla luodaan yhdenmukaista käytäntöä tytäryhteisöjen toimintaan.

Toimivallan ja vastuunjako konserniohjauksessa

Kunnan konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja. Konserniohjeella annetaan toimintaohjeet ja periaatteet Hankasalmen kunnan tytäryhteisöille ja määritellään kunnan ja kunnanhallituksen asema konsernijohtajana.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Kunnanhallitus on päättänyt edustajistaan tytäryhtiöiden yhtiökokouksissa ja antanut tarvittaessa ohjeensa hallitusten jäsenistä. Kunnanhallituksen kokouksessa evästetään tarpeen mukaan yhtiökokousedustajia ja hallituksen jäseniä. Vuodesta 2009 lähtien kunnanjohtaja on nimetty yhtiökokousedustajaksi merkittävimpiin tytäryhteisöihin. Kunnanjohtaja on raportoinut yhtiökokouksen päätöksistä kunnanhallitusta.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteuttamista koskeva arviointi

Tytäryhteisöille ei ole vuodelle 2010 asetettu tavoitteita.

Tytäryhteisön toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuraaminen perustuvat pääosin konsernitilinpäätöksen yhteydessä käsiteltäviin tilinpäätösraportteihin. Konserniohje edellyttää, että Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka raportoi kaksi kertaa vuodessa ja kaikki tytäryhteisöt toimittavat hallintoelintensä esityslistat ja pöytäkirjat kunnanhallitukselle.

Keskitettyjen konsernitoimintojen käyttö

Keskitettyjä konsernitoimintoja ei ole ollut käytössä. Konserniohjeen mukaan vakuuttamisvastuu on tytäryhteisöillä. Konsernin tarvitsemat vakuutuspalvelut hankitaan yhteisen tarjouskilpailun perusteella. Tytäryhteisöt voivat olla mukana kunnan tekemissä tarjouspyyntökierroksissa, jotka koskevat rahoitusta, ener-

gian hankintaa muita yhteishankintoja. Tytäryhteisöt ostavat kunnalta kiinteistöhuoltopalveluita.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Konserniohjeella ohjataan tytäryhteisöjen riskienhallintaa. Tytäryhteisöjen toimiva johto, toimitusjohtaja ja hallitus ovat vastuussa tytäryhteisöjen riskien hallinnasta. Tytäryhteisöissä ei ole laadittu yhtenäistä riskikartoitusta. Tytäryhteisöjen tulee hankkia kunnanhallituksen suostumus etukäteen mm. toimialan laajentamiseen, suuriin investointeihin, omaisuuden kiinnittämiseen ja muun vastuun antamiseen ja lainanottoon.

1.9.5. Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2010	2009
Toimintatuotot	16 716	15 816
Toimintakulut	-42 635	-40 427
Toimintakate	-25 919	-24 611
Verotulot	12 844	12 955
Valtionosuudet	15 657	14 460
Rahoitustuotot ja -kulut	40	9
Korkotuotot	68	98
Muut rahoitustuotot	193	261
Korkokulut	-208	-331
Muut rahoituskulut	-13	-19
Vuosikate	2 622	2 813
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 632	-1 565
Arvonalentumiset	0	-5
Satunnaiset erät	0	-11
Tilikauden tulos	990	1 232
Tilinpäätössiirrot	-294	-250
Vähemmistöosuudet	28	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	724	982

KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	-39,2	-39,1
Toimintakate, euroa/asukas	-4 678	-4 463
Vuosikate/Poistot %	161	179
Vuosikate, euroa/asukas	473	510
Asukasluku 31.12.	5 540	5 514

Konsernituloslaskelman tunnusluvut lasketaan samoin kuin vastaavat kunnan tuloslaskelman tunnusluvut.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2010	2009
Toiminnan rahavirta	2 552	2 745
Vuosikate	2 622	2 813
Satunnaiset erät	0	-11
Tulorahoituksen korjauserät	-70	-57
Investointien rahavirta	-3 424	-2 473
Investointimenot	-4 066	-2 955
Rahoitusosuudet investointimenoihin	37	172
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	605	310
Toiminnan ja investointien rahavirta	-872	272
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-4	0
Antolainasaamisten vähennykset	0	-4
Lainakannan muutokset	-829	-1 002
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	260	170
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 160	-1 187
Lyhytaikaisten lainojen muutos	71	15
Oman pääoman muutokset	0	50
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-7	5
Vaihto-omaisuuden muutos	3	3
Saamisten muutos	-61	416
Korottomien velkojen muutos	180	288
Rahoituksen rahavirta	-718	-240
Rahavarojen muutos	-1 590	32
Rahavarojen muutos	-1 590	32
Rahavarat 31.12.	3 387	4 977
Rahavarat 1.1.	4 977	4 945

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2010	2 009
Investointien tulorahoitus, %	65,1	101,1
Pääomamenojen tulorahoitus, %	50,1	70,9
Lainanhoitokate	2,1	2,1
Kassan riittävyys, pv	26	40
Asukasluku 31.12.	5 540	5 514

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut lasketaan samoin kuin vastaavat kunnan rahoituslaskelman tunnusluvut.

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2010	2009
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	29 978	27 972
Aineettomat hyödykkeet	252	212
Aineettomat oikeudet	204	177
Muut pitkävaikutteiset menot	0	16
Ennakkomaksut	48	19
Aineelliset hyödykkeet	28 265	26 497
Maa- ja vesialueet	2 049	2 109
Rakennukset	20 474	21 098
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 985	2 146
Koneet ja kalusto	866	728
Muut aineelliset hyödykkeet	104	103
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 787	313
Sijoitukset	1 461	1 263
Osakkuusyhteisöosuudet	849	870
Muut osakkeet ja osuudet	608	393
Muut lainasaamiset	4	
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	377	328
VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 248	7 780
Vaihto-omaisuus	137	140
Saamiset	2 724	2 663
Pitkäaikaiset saamiset	222	230
Lyhytaikaiset saamiset	2 502	2 433
Rahoitusarvopaperit	305	867
Rahat ja pankkisaamiset	3 082	4 110
VASTAAVAA YHTEENSÄ	36 603	36 080
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	18 621	17 557
Peruspääoma	18 669	18 669
Arvonkorotusrahasto	48	49
Muut omat rahastot	480	442
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-1 300	-2 585
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	724	982
VÄHEMMISTÖOSUUDET	318	433
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	1 053	811
Poistoero	351	319
Vapaaehtoiset varaukset	702	492
PAKOLLISET VARAUKSET	141	144

		30
Eläkevaraukset	0	0
Muut pakolliset varaukset	141	144
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	346	304
VIERAS PÄÄOMA	16 124	16 831
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	8 479	9 444
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	348	341
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 394	1 308
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	5 903	5 738
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	36 603	36 080
KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2010	2009
Omavaraisuusaste	55,0	51,1
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	35,2	38,6
Kertynyt alijäämä,1000 euroa	576	1 603
Kertynyt alijäämä, euroa/asukas	104	291
Konsernin lainat, euroa / asukas	1 782	1 950
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 euroa	9 873	10 752
Kunnan asukasluku 31.12.	5 540	5 514

1.10. Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.10.1. Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen on KuntaL 69 § mukaan toimintakertomuksessa otettava kantaa tilikauden tulokseen. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelmasta ilmenevää tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja.. Ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai siirtää muuhun vapaaseen pääomaan.

Kunnanhallitus esittää tuloksen +921 529,44 euron käsittelystä seuraavaa:

1. Tuloutetaan tehtyä poistoeroa 25 276,54 euroa
2. Tilikauden ylijäämä on 946 805,98 euroa, joka jää ylijäämäksi omaan pääomaan.

1.10.2. Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Jos kunnan taseessa on alijäämää, kunnanhallituksella on velvollisuus esittää toimintakertomuksessa selonteko talouden tasapainotuksesta tilikaudella sekä voimassaolevan taloussuunnitelman ja erillisen toimenpideohjelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

Hankasalmen kunnalla ei ole edellisvuosilta kattamatonta alijäämää. Kumulatiivinen ylijäämä v. 2009 on 80 260,69 euroa. Talousarviossa ylijäämäksi oli arvioitu 281 800 euroa. Tilinpäätös osoitti ylijäämäksi 946 805,98 euroa.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Seuranta koskeva sääntely

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Toteutumisvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumisvertailussa on lisäksi käytävä ilmi, onko menot, tulojen lisäksi muutoin rahoitettu talousarviossa määrättyllä tavalla.

Tulot (1000 €)	2007	2008	2009	2010	muutos- % edell. vsta
Tuloslaskelmaosan tulot (ulkoiset)	31 218	34 424	35 659	37 360	4,8
Toimintatulot	7 834	8 119	7 943	8 622	8,5
Myyntitulot	3 958	4 181	3 970	4 650	17,1
Maksutulot	2 010	2 276	2 276	2 320	1,9
Tuet ja avustukset	797	830	941	916	-2,7
Muut tulot	1 069	832	756	736	-2,6
Rahoitustulot	250	328	301	237	-21,3
Korkotuotot	143	135	89	61	-31,5
Muut rahoitustuotot	107	193	212	176	-17,0
Satunnaiset tulot					
Verotulot	11 656	13 104	12 955	12 844	-0,9
Käyttötalouden valtionosuudet	11 478	12 873	14 460	15 657	8,3
Investointiosan tulot	372	167	469	620	32,2
Rahoitusosuudet	2	2	166	38	-77,1
Liittymismaksut	63	31	53	10	-81,1
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntitulot	307	134	250	572	128,8
Menot (1000 €)	2007	2008	2009	2010	muutos- % edell. vsta
Tuloslaskelmaosan menot (ulkoiset)	30 820	32 925	33 951	35 489	4,5
Toimintamenot	30 556	32 689	33 841	35 412	4,6
Henkilöstömenot	16 361	17 183	17 524	18 190	3,8
Palvelujen osot	9 766	10 645	11 521	12 068	4,7
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 909	2 088	1 952	2 115	8,4
Avustukset	2 150	2 281	2 364	2 447	3,5
Muut menot	370	492	480	592	23,3
Rahoitusmenot	158	187	110	77	-30,0
Korkokulut	142	135	99	72	-27,3
Muut rahoituskulut	16	52	11	5	-54,5
Satunnaiset kulut	106	49	0	0	
Investointiosan menot	1 072	1 806	2 367	3 434	45,1
Omaisuuksien osto	520	216	381	561	47,2

Rakentaminen ja rakennuttaminen	552	1 590	1 986	2 873	44,7
---------------------------------	-----	-------	-------	-------	------

Vuosina 2005-2007 tilikauden tulos on ollut alijäämäinen. Vuodesta 2008 lähtien tulos on ollut ylijäämäinen, vuoden 2010 tilikauden tulos oli 0,92 milj. euroa ylijäämäinen. Vuonna 2010 investointeihin käytettiin 3,43 milj. euroa. Tuloslaskelmaosan tulot lisääntyivät edellisestä vuodesta 4,8 % ja tuloslaskelmaosan menot kasvoivat 4,5 %. Verotulot ja valtionosuudet yhteensä kasvoivat edellisestä vuodesta 4,0 %. Rahoitustulot ja rahoitusmenot laskivat edellisestä vuodesta. Korkokulut vähentyivät, koska uutta lainaa ei nostettu vuonna 2010.

2.1 Keskusvaalilautakunta

<p>Tehtävä: Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaalien valmistelutoimenpiteet • Ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastaminen • Kunnallisvaaleissa lisäksi ehdokashakemusten vastaanotto ja tarkastaminen, ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen, ennakoäännten laskenta ja kaikkien äänten tarkastuslaskenta, vaalien tuloksen vahvistaminen ja julkaiseminen • Tiedottaminen
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • äänestysaluejako ja vaalilautakuntien määrä säilyy ennallaan (Asema, Kirkonkylä, Niemisjärvi) • eduskuntavaalit 2011, presidentinvaali ja kunnallisvaalit 2012
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vuonna 2010 ei toimitettu vaaleja

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	9	0		0	0	0
Tuet ja avustukset	8	0		0	0	0
Myyntituotot	1	0		0	0	0
Muut tuotot				0		0
Toimintamenot	9	0		0	0	0
Palkat	6	0		0	0	0
Henkilösivukulut	1	0		0	0	0
Aineet ja tarvikkeet	1	0		0	0	0
Muut palvelut	1	0		0	0	0
Toimintakate	0	0		0	0	0

2.2. Tarkastuslautakunta

Tehtävä:

Tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiakirjat sekä arvioitava ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Valtuuston päätettäväksi tulevien hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien asioiden on valmistelu.

Valtuuston kunnalle ja sen eri toimintayksiköille ja kuntakonserniin kuuluville yhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutumisen seuranta.

Kunnan toimintojen tarkoituksenmukaisuuden arviointi.

Ulkopuolisen tilintarkastajan työn seuranta.

Toiminnan painopistealueet 2010

Kunnan taloustilanteen seuranta.

Budjetointitarkkuuden seuraaminen eri hallintokuntien tuottamien neljännesvuosiraporttien kautta.

Kuntakonserniin kuuluvien konserniyritysten talouden ja toiminnan seuraaminen.

Ympäristötoimen toiminnan ja talouden seuraaminen.

Vanhuspalvelustrategian toteutuksen seuranta.

Toteutuminen

Lautakunta on hyväksynyt tilintarkastajan vuotta 2010 koskevan tarkastussuunnitelman ja seurannut tarkastussuunnitelman toteutumista.

Lautakunta on käsitellyt tilintarkastajan lautakunnalle tuottamat raportit.

Lautakunta on kuullut eri hallintokuntien viranhaltijoita vuoden aikana ja järjestänyt yhden yhteisen keskustelutilaisuuden kunnanhallituksen edustajien kanssa.

Lautakunta on valmistellut valtuustolle tilinpäätöksen käsittelyyn liittyvät aiset

Tarkastuslautakunta antaa tekemistään havainnoista erillisen tarkastuskertomuksen valtuustolle.

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	0	0		0	0	0
Toimintamenot	18	22		22	17	5

Palkat	6	6		6	4	2
Henkilösivukulut	1	0			0	0
Aineet ja tarvikkeet	0	0		0	0	0
Muut palvelut	11	16		16	13	3
Toimintakate	-18	-22		-22	-17	5

2.3.Kunnanhallitus

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	3 606	3 677	0	3 677	3 962	285
Tuet ja avustukset	326	334		334	314	-20
Maksutulot	328	320		320	280	-40
Myyntitulot	2860	2952		2952	3 301	349
Vuokratuotot	1	0		0	0	0
Henkilöstökorvaukset	43	71		71	20	-51
Muut tulot	48	0		0	47	47
						0
Toimintamenot	5 556	5 760	0	5 760	5 878	-118
Palkat	2906	3128		3128	2 996	132
Henkilösivukulut	928	895		895	1 081	-186
Aineet ja tarvikkeet	72	60		60	64	-4
Asiakaspalvelut	96	75		75	45	30
Muut palvelut	967	1025		1025	1018	7
Vuokrat	68	96		96	81	15
Avustukset	465	422		422	543	-121
Muut kulut	54	59		59	50	9
Toimintakate	-1 950	-2 083	0	-2 083	-1 916	167

Kunnanhallituksen vastualueen tehtävä on johtaa kunnan kehityksen kannalta keskeisempiä toimintoja ja linjauksia kunnanvaltuuston hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Seutukunnallisesti Hankasalmi on kuulunut vuodesta 2004 Jyväskylän seutukuntaan.

Toimintavuoden painopiste oli vuosia jatkuneen paras-hankkeen toteuttaminen ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen muodostaminen, toiminnan organisoiminen ja käynnistäminen v.2011 alussa.

Asukasmäärä on kasvanut edellisvuodesta +26 henkilöllä ja on vuoden 2010 lopussa 5540. Työttömyys on lähes edellisvuoden tasolla. Nuorten työttömyys on korkea.

2.3.1. Luottamushenkilöhallinto

Tehtävä: Kunnan johtaminen, edunvalvonta ja kuljetuspalveluiden järjestäminen.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Valtuuston ja kunnanhallituksen tarvitsemien palvelujen tuottaminen
- Kunnanjohtajan tehtävät
- Kuntaorganisaation toiminnan kehittäminen ja strategiatyö
- Kunnan edustaminen, edunvalvonta ja suhdetoiminta
- Järjestöjen tukeminen, opiskelijastipendit ja strategisesti tärkeiden tapahtumien tukeminen
- Joukkoliikenteen tukeminen
- Kuljetuspalveluiden järjestäminen kustannustehokkaasti
- Vesihuoltoavustukset
- Metsän myynnistä ja hoidosta vastaaminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:

- Uuden valtuustokauden strategian viimeistely, seuranta ja sen mukaisien toimenpiteiden ja tavoitteiden eteenpäin vieni ja seuranta.
- Kunta- ja palvelurakennemuutoksen toimenpiteiden jatkaminen.
- Hyvinvointistrategian toimeenpano.
- Haja-asutusalueiden vesihuoltohankkeiden edistäminen varattujen määrärahojen puitteissa.
- Luottamushenkilöhallinnon tukeminen ja kehittäminen sekä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen.
- Osallistuminen seudulliseen kuntayhteistyöhön ja seudullisten hankkeiden eteenpäin vieni

Toteutuminen:

- Uusi kuntastrategia 2010-2014 hyväksyttiin valtuustossa 14.6.2010.
- Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus JYTE käynnistyi 1.1.2011, jossa Jyväskylän kaupunki toimii isäntäkuntana. Aikuispsykiatria siirtyi K-S SHP:lle. Työterveyshuolto siirtyi Jyväskylän Seudun työterveyshuollolle. Ympäristöterveydenhuollosta vastaa Jyväskylän ympäristöterveydenhuollon yksikkö.
- Haja-asutusalueiden vesihuoltohankkeita on avustettu määrärahojen puitteissa ja annettu kunnan takaukset kolmelle uudelle hankkeelle (Hepohiekka, Ristimäki, Sauvoniemi). Avustuksiin oli talousarviossa varattu yhteensä 220 000 euroa. Avustuksia myönnettiin kotitalouksille 44 174 euroa ja yhteisöille 187 176 euroa.
- Valtuustoseminaari pidettiin 25-26.10. Lisäksi on järjestetty muita

seminaareja, iltakouluja, informaatio- ja kuntalaistilaisuuksia.

- Hankasalmi on mukana Jyväskylän seudun maankäytön rakennemallin laadinnassa. Pääpaino seudullisessa yhteistyössä on ollut kunta- ja palvelurakennemuutoksen edellyttämien toimenpiteiden eteenpäin viemisessä.
- Omistajapoliittisena linjauksena toteutettiin mm. tarpeettomista kiinteistöistä ja asunto-osakkeista luopuminen - Kankaisten koulun myyminen, As. Oy Hankasalmen Opinsaunan myyminen ja uuden kiinteistöpäällikkö -mallin luominen.

2.3.2. Elinkeinopalvelut

Tehtävä: Luoda edellytyksiä yrittämisen ja asumisen kuntana kehittymiseen.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Yritystoiminnan toimintaedellytysten parantaminen (tonttipolitiikka, rahoitusvaihtoehdot)
- Uuden yritystoiminnan rekrytointi
- Hyvän yhteistyön vahvistaminen yrityksiin ja eri sidosryhmiin

Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:

- Yksi uusi yritys tai olevan yrityksen laajennus ysitien yritysputkeen
- Elinkeino- ja työllisyysstrategian päivittäminen ja seuranta
- Yritysvaikutusten arvioinnin jalkauttaminen kunnan päätöksentekoon.
- Pienmäen asuinalueen kaavoitustyön toteutus yhteistyössä ympäristötoimen kanssa sekä tonttimarkkinoinnin suunnittelu
- Teollisuusmaan hankinta tarkoituksenmukaisista kohteista.
- Matkailun kokonaissuunnitelmaan liittyvien toimenpiteiden edistäminen ja matkailun laatuhanke.

Toteutuminen:

- Elinkeino- ja työllisyysstrategian päivittäminen jäi vuodelle 2011
- Yritysvaikutusten arviointia jatketaan osana riskienhallinta – hanketta., Hankkeen aikana luodaan arviointityökalut.
- Matkailun laatuhanke toteutetaan yhdessä paikallisten yrittäjien kanssa Haaga-Perhon vetämänä ja jatkuu v. 2012.

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2008	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011
Yrittämisen edellytysten parantaminen	Yritysten määrän nettomuutos	+7	+10	+10	+6	+10
Asukas pohjan kasvattaminen	Väestömäärän muutos ^{x)}	+18	-11	+20	+26	+20

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Luottamushenkilö- hallinto						
Tulot	0	110		110	169	59
Menot	601	661		661	695	-34
Netto	-601	-551		-551	-526	25
Elinkeinopalvelut						
Tulot		0		0	11	11
Menot		109		109	96	13
Netto	0	-109		-109	-85	24
Matkailun yritys- verkoston laadun ja tuottavuuden kehittämipro- jekti						
Tulot				0	44	44
Menot				0	50	-50
Netto	0	0		0	-6	-6
Luottamushenkilö- hallinto yhteensä						
Tulot	0	110		110	224	114
Menot	601	770		770	841	-71
Netto	-601	-660		-660	-617	43

2.3.3. Hallintopalvelut

Tehtävä: Yleishallinto-, henkilöstöhallinto-, talous- ja atk-palveluiden tuottaminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Kunnanvaltuuston ja -hallituksen kokousten valmistelu ja päätösten täytäntöönpano
- Kunnan neuvontapalvelut, puhelinvaihdepalvelut ja yleinen tiedotus
- Virka- ja työsuhdeasioiden hoito, henkilöstön ja työyhteisöjen kehittäminen
- Keskusarkiston ylläpito
- Taloushallinnosta ja palkanlaskennasta vastaaminen
- Tietohallinnon ylläpidosta, kehittämisestä ja atk-tuesta vastaaminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:

- Henkilöstöstrategian toteutumisen seuranta sekä uuden strategian laadinta
- Sisäisen valvonnan kehittäminen
- Sisäisen ja ulkoisen viestinnän kehittäminen, intranet
- Nettisivujen uusiminen
- Talousarvion toteutumisen seurannan edelleen kehittäminen
- Työilmapiirikartoituksesta saatujen tulosten jatkotyöstäminen

Toteutuminen:

- Henkilöstökertomus tuotetaan erillisenä raporttina. Eri työpisteet ovat järjestäneet tyhy-iltapäiviä, yhteisesti on järjestetty teatteriretkiä, kansallispuistoretki Kolille. Vuosimerkkipäiväkahvitus on järjestetty kerran vuodessa. Henkilöstöstrategian päivitys siirtyi 2011 vuodelle.
- Kunnan tiedotuslehti julkaistiin 4 kertaa ja henkilöstölehti Vipunen 6 kertaa. Nettisivujen uusiminen toteutetaan sosiaalisen median käyttöönoton yhteydessä.
- Sisäisen valvonnan osalta ”Johtamisen ja riskienhallinnan integrointi” - kehittämishanke on käynnistetty vv. 2010-2011. hankkeen yhteydessä tullaan sisäistä valvontaa ohjeistamaan.
- Talousarvion toteutumista on seurattu neljännesvuosi/kuukausitasolla, myyntilaskutusta on nopeutettu samoin sisäistä laskutusta.
- Esityslistat/pöytäkirjat liitteineen ovat sähköisessä muodossa. Intranet on käytössä ja sisältöä tuotetaan tarpeen mukaan.
- Työyhteisöjen kehittäminen on jatkunut edellisvuosien tapaan työpaikkakohtaisin kehittämisprojektein. Varhaisen puuttumisen malli on v. 2011 alussa saatettu henkilöstön kommentoitavaksi.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2008	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012
Tehokas palvelutuotanto	nettomeno% kunnan kokonaismenoista	3,1	2,97	3,5	3,2	3,5	3,5
Kunnan yleisen tiedotuksen parantaminen	Hankauutiset palstan kävijämäärä(kävijäseuranta/kuukausi)	320	176	350		400	450
Moitteeton yleishallinto	Kunvalt.-hallituksen ja sen alaisten viranhaltijoiden päätöksistä tehdyt valitukset	2	1	2	2	2	2
	Aiheelliseksi osoittautuneiden valitusten määrä	0	0	0	0	0	0

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Talouspalvelut						
Tulot	0	0		0	0	0
Menot	207	247		247	223	24
Netto	-207	-247		-247	-223	24
Atk-palvelut						
Tulot	0	0		0	3	3
Menot	172	190		190	176	14
Netto	-172	-190		-190	-173	17
Yleinen edunvalvonta ja kuluttajaneuvonta						
Tulot	47	0		0	0	0
Menot	4	0		0	0	0
Netto	43	0		0	0	0
Kunnallisverotus						
Tulot	0	0		0	0	0
Menot	119	123		123	123	0
Netto	-119	-123		-123	-123	0
Yleishallinto						
Tulot	32	18		18	26	8
Menot	240	262		262	242	20
Netto	-208	-244		-244	-216	28
Henkilöstöhallinto						
Tulot	82	50		50	53	3
Menot	189	176		176	163	13
Netto	-107	-126		-126	-110	16
Hallintopalvelut yhteensä						
Tulot	161	68		68	82	14
Menot	931	998		998	927	71
Netto	-770	-930		-930	-845	85

2.3.4. Maaseutu- ja työllistämispalvelut

Tehtävä: Maatalouden ja maaseutuelinkeinojen kehittäminen ja tukihallinnon tehtävät, maatalouslomituksen järjestäminen viiden kunnan alueella sekä kunnallinen työllistäminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

<ul style="list-style-type: none"> • Maatilatalouden toimintaedellytysten vahvistaminen investointeja edistään. • Kunnallisesta työllistämisestä vastaaminen • Tukihallinnon joustava ja tehokas toteutus • Lomitushallinnosta vastaaminen viiden kunnan alueella
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatalouden sukupolvenvaihdosten ja uusien investointien käynnistäminen. • Lomittajien koulutus • Tuetun maksullisen lomittaja-avun lisääminen
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vuoden aikana toteutui kolme sukupolvenvaihdosta • Vuoden aikana käynnistettiin uusi maatilayrittäjien liiketoimintaosaaminen koulutus, järjestettiin SPVE – koulutuspäivä sekä rahoituspäivä. Pidettiin tukikoulutuspäivä sekä sähköisen tukihaun koulutusta. Investointitukia myönnettiin kaksi kotieläinrakentamiseen ja yksi muuhun tuotantorakentamiseen. • Lomittajille mobiili työajan seurantarjetelmän käyttökoulutus • Lomittajan ammattitutkinto koulutukseen osallistui 5 lomittajaa • Tuettua maksullista lomitusta käytettiin 1198 pv • Viljelijöille myönnettiin maataloustukia yhteensä 5.368.008 milj. euroa, joka edellytti 1405 eri tukihakemuksen käsittelyä ja 1405 tukipäättöä valituksineen. • Toteutettiin palveluyrittäjien koulutushanke, jossa mukana 10 palvelualan yrittäjää. Järjestettiin yrityksen perustamispäivä. Uusyrityskeskuksen kanssa järjestettiin yrityksen perustamispäivä Hankasalmella. • Kuntaorganisaatioon työllistettiin 41 eri henkilöä yhteensä 20 htv. • Yrityksiin työllistettiin 8 eri henkilöä yhteensä 2.5 htv. • Kuntalisää maksettiin 43 000 euroa, jolla tuettiin työllistymistä 18 htv:n verran.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Maatilayritysten määrä vähenee hitaammin, kuin K-Suomessa keskim.	Toteutuneet sukupolvenvaihdokset	+10	+6	+3	+6	+6	+6
Lomituspäivien kokonaismäärän	Lomituspäivien määrä	17243	18000	16100	15500	15000	15000

kehitys							
Työ hyvinvoinnin lisääminen - lomitukset	Sairauspoissaolojen määrä htv	8,75	8,0	4	6,0	6,0	5

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkema
Elinkeinopalvelut						
Tulot	10	0		0		0
Menot	252	0		0		0
Netto	-242	0		0	0	0
Maaseutupalvelut						
Tulot	1	0		0	8	8
Menot	94	160		160	166	-6
Netto	-93	-160		-160	-158	2
Lomituspalvelut						
Tulot	3 153	3 176		3 176	3 423	247
Menot	3 079	3 174		3 174	3 383	-209
Netto	74	2		2	40	38
Kunnallinen työllistäminen						
Tulot	209	195		195	179	-16
Menot	526	530		530	515	15
Netto	-317	-335		-335	-336	-1
Tukityöllistäminen yrityksiin						
Tulot	72	127		127	46	-81
Menot	73	127		127	46	81
Netto	-1	0		0	0	0
Kehittämispalvelut yhteensä						
Tulot	3 445	3 498		3 498	3 656	158
Menot	4 024	3 991		3 991	4 110	-119
Netto	-579	-493		-493	-454	39

2.4.Sosiaali- ja terveyslautakunta

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	2 782	2 563	46	2 609	2 721	112
Tuet ja avustukset	417	342		342	324	-18
Maksutulot	1 772	1 824	46	1 870	1 899	29
Myyntituotot	354	255		255	306	51
Vuokratuotot	1	0		0	0	0
Henkilöstökorvaukset	153	80		80	121	41
Muut tulot	85	62		62	71	9
Toimintamenot	20 650	20 310	46	20 356	21 166	-810
Palkat	6 163	6 210		6 210	6 412	-202
Henkilösivukulut	2 022	2 063		2 063	2 023	40
Aineet ja tarvikkeet	638	607	46	653	662	-9
Asiakaspalvelut	7 596	7 134		7 134	7 833	-699
Muut palvelut	1 855	1 838		1 838	1 834	4
Vuokrat	564	619		619	577	42
Avustukset	1 787	1 837		1 837	1 799	38
Muut kulut	25	2		2	26	-24
				0		
Toimintakate	-17 868	-17 747	0	-17 747	-18 445	-698

2.4.1. Sosiaalitoimi

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	1 646	1 556		1 556	1 566	10
Tuet ja avustukset	381	310		310	297	-13
Maksutulot	1 065	1 118		1 118	1 118	0
Myyntituotot	46	34		34	42	8
Vuokratuotot	0	0		0	0	0
Henkilöstökorvaukset	84	60		60	48	-12
Muut tulot	70	34		34	61	27
Toimintamenot	9 214	9 373	0	9 373	9 824	-451
Palkat	3 195	3 252		3 252	3 335	-83
Henkilösivukulut	1 083	1 132		1 132	1 091	41

Aineet ja tarvikkeet	200	134		134	138	-4
Asiakaspalvelut	1 607	1 574		1 574	2 066	-492
Muut palvelut	1 109	1 187		1 187	1 142	45
Vuokrat	256	303		303	271	32
Avustukset	1 747	1 790		1 790	1 756	34
Muut kulut	17	1		1	25	-24
Toimintakate	-7 568	-7 817	0	-7 817	-8 258	-441

2.4.2.Sosiaalipalvelut

<p>Tehtävä: Kehitysvamma-, lastensuojelu-, vammais-, ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen järjestäminen ja niihin liittyvä sosiaalityö</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitysvammopalveluilla autetaan asiakkaita, joiden toimintakyky on häiriintynyt synnynnäisesti tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi • Lastensuojelulla turvataan lapsen oikeus turvalliseen ja virkkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja vaikutetaan kasvuolosuhteisiin sekä tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja toteutetaan yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua • Vammaispalveluilla edistetään vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistään ja poistetaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja omaisten ja eri yhteistyötahojen kanssa • Myöntämällä toimeentulo- ja elatustukea, jotka ovat viimesijaista taloudellista tukea, sekä toteuttamalla aikuissosiaalityötä ja palveluohjauksellista työtä tuetaan, ohjataan ja neuvotaan asiakkaita omatoimisuuteen ja itsenäiseen selviytymiseen, mikäli asiakkaan omat voimavarat tai tulot eivät riitä • Myöntämällä omaishoidontukea sekä järjestämällä perhehoitoa ja asumispalveluja mahdollistetaan vanhusten ja vammaisten henkilöiden tarpeenmukainen hoito osana tarkoituksenmukaista palveluja hoitoketjua
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaan tarpeista lähtevän palveluketjuajattelun ja toimintatapojen kehittäminen lasten palveluista aikuisten palveluihin sekä avo- ja laitospalveluiden välillä • Yhteistyön lisääminen eri hallintokuntien ja lähikuntien välillä

huomioiden kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tuomat vaatimukset ja seudulliset mahdollisuudet

- Henkilökunnan vakiinnuttaminen, ammattitaidon ylläpitäminen ja työssä jaksamisen tukeminen
- Työskentelyn ja toimintatapojen kehittäminen ja suuntaaminen ennistä enemmän ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen tukemiseen

Toteutuminen:

- Asiakkaiden palvelu- ja hoidon tarpeisiin vastattiin heidän yksilöllisen hoidon ja huollon tarpeen perusteella järjestämällä sosiaalipalveluja kunnan omana toimintana sekä hankkimalla palveluja ostopalveluina sekä yksilökohtaisilla maksusitoumuksilla
- Asumis- ja laitospalveluita jouduttiin vuoden 2010 aikana ostamaan ennakoitua enemmän ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa tarvitseville asiakkaille. Lisäksi hintoihin tuli vuoden 2010 alusta korotuksia.
- Omaishoidettavien määrä lisääntyi 32 % vuoteen 2009 verrattuna. Omaishoidon tuella on pyritty ehkäisemään laitoshoidon tarvetta.
- Vammaispalvelulain muutos lisäsi avustajatuntien määrää vuodelle 2010. Lakimuutoksesta (1.9.2009) johtuen avustajien ja työntuntien määrä on lisääntynyt.
- Lastensuojelua ja päihdehuoltoa ja -hoitoa pyrittiin toteuttamaan ensisijaisesti avoimuuskeinoilla.
- Lastensuojelussa välttämättömät sijoitukset toteutettiin lastensuojelulain mukaisesti. Uusia pitkäaikaisia sijoituksia tehtiin 8 joista avoimuuden sijoituksia oli 5 ja huostaanottoja 3. Lisäksi 6 lasta sijoitettiin lyhytaikaisesti. Koska omaa perhetyöntekijää ei ole ollut käytettävissä, ostopalveluna hankitun korjaavan perhetyön piirissä on ollut v. 2010 aikana 32 lasta.
- Toimeentulotuen menot olivat ennakoitua pienemmät. Yhtenäiset soveltamisohjeet ovat olleet käytössä toimeentulotukea myönnettäessä.
- Kuntouttavan työtoiminnan palveluohjauksen toimintamalli ja palveluohjaajan tehtävä saatiin vakiinnutettua.
- Sosiaalitoimi oli mukana laatimassa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, joka hyväksyttiin kunnanvaltuustossa (22.3.2010 § 1). Suunnitelmaan ja valtuustoaloitteeseen liittyen valmisteltiin perhetyöntekijän määräaikaisen tehtävän sisältöä. Osana hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa kehitettiin Varhaisen tuen toimintamalli ja perustettiin kunnanhallituksen (21.6.2010 § 128) nimeämä lapsiasianeuvosto.
- Seudullista yhteistyötä jatkettiin sosiaalityön, vammaispalvelujen, toimeentuloturvan ja avopalvelujen osalta olemalla mukana kehittämishankkeissa, hankkimalla seudullisia erityispalveluja ostopalveluilla ja kuntasopimuksiin perustuen sekä osallistamalla kunta-

ja palvelurakenteiden uudistamiseen liittyvään suunnittelu- ja kehittämistyöhön.

- Sosiaalitoimiston sisäistä työyhteisön kehittämistyötä työilmapiirin parantamiseksi jatkettiin edelleen. Työntekijöiden ammattitaitoa ja työhyvinvointia ylläpidettiin osallistumalla koulutuksiin ja työkoukuihin sekä järjestämällä tyhy-päiviä ja liikuntailtapäiviä.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Asiakasnäkökulma Asiakastyytyväisyys	Asiakastyytyväisyyskysely sosiaalipalvelujen asiakkaille tyytyväisyys %	ei tehty	>80	ei tehty	>80	>80	>80
Prosessinäkökulma Taloudellisuus/ tuottavuus €/suorite	Sosiaalipalvelujen kulut (netto)/asukas (3987342 €/5540 asukasta) Uusi mittari: Toimeentulotuki, (netto) €/asukas (486654 €/5540 asukasta)	613 (5524 as.)	662 (5485 as.)	720 ~~613~~ (5540 as.)	662	662	662
Vaikuttavuusnäkökulma Kohdentuvuus/resurssien suuntaaminen tarpeiden mukaisesti	Sosiaalipalvelujen asiakkaiden osuus kunnan väestöstä (n. 1112 asiakkuutta/5540 as.), % Uusi mittari: Toimeentulotukea saaneet henkilöt, % asukkaista (532 henk./5540 asukasta)	21	20 (5485 as.)	20 (5540 as.)	20	20	20
Henkilöstönäkökulma Henkilöstön hyvinvointi ja ammatillinen osaaminen	Työyhteisökierros, ka. välillä 1-5 Sosiaalitoimisto Toimintakeskus Koulutuspy/työntekijä, ka	ei tehty	4,4	ei tehty	4-5 4-5	4-5 4-5	4-5 4-5
		3-5 ka.3,5	3-10	3-5 ka. 3,5	3-10	3-10	3-10

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Hallinto ja toimisto						
Tulot	0	0		0	2	2
Menot	191	197		197	207	-10
Netto	-191	-197		-197	-205	-8
Sosiaalityö						
Tulot	10	4		4	15	11
Menot	687	602		602	1 131	-529
Netto	-677	-598		-598	-1 116	-518
Vammaispalvelut						
Tulot	16	23		23	15	-8
Menot	587	593		593	644	-51
Netto	-571	-570		-570	-629	-59
Toimeentuloturva						
Tulot	417	333		333	333	0
Menot	940	995		995	806	189
Netto	-523	-662		-662	-473	189
Asuntola-toimintakeskus						
Tulot	51	55		55	65	10
Menot	326	363		363	354	9
Netto	-275	-308		-308	-289	19
Kuntouttava työtoiminta						
Tulot	9	10		10	12	2
Menot	40	43		43	49	-6
Netto	-31	-33		-33	-37	-4
Avopalvelut						
Tulot	231	234		234	227	-7
Menot	1352	1495		1 495	1466	29
Netto	-1121	-1261		-1 261	-1239	22
Sosiaalipalvelut yhteensä						
Tulot	734	659		659	669	10
Menot	4 123	4 288		4 288	4 657	-369
Netto	-3 389	-3 629		-3 629	-3 988	-359

2.4.3.Kotihoito ja vanhustyö

<p>Tehtävä: Hoito- ja huolenpitopalvelujen tuottaminen kotona</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kotihoito edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ammattitaitoisilla ja kokonaisvaltaisilla hoito ja huolenpitopalveluilla yhteistyössä omaisten ja muiden tahojen kanssa ja tukee asukkaiden omatoimisuutta. • Palvelukeskus Päivärannan toiminta-ajatuksena on antaa hoitoa ja huolenpitoa ympärivuorokautisesti kodinomaisissa olosuhteissa vanhuksille, jotka eivät enää selviydy tukitoimienkaan avulla omassa kodissaan.
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhusten palvelurakenteen muuttaminen avohoidon suuntaan vahvistamalla kotihoitoa ja palveluasumista mm. muuttamalla vanhainkoti avohoidon yksiköksi sekä toteuttamalla muita Vanhuspalvelujen strategian linjauksia, tavoitteita ja toimenpideehtotuksia • Oikean hoidonporrastuksen ja palveluprosessien sujuvuuden mahdollistaminen ja varmistaminen • Kotihoidon ennalta ehkäisevät kotikäyntien ja terveystarkastusten toteuttaminen kalenterivuonna 80 v täyttävien luona. • Dementiahoidon sisällöllinen kehittäminen ja laajentaminen yhdessä terveystoimen kanssa • Vanhuspalveluiden kehittäminen seudullisena yhteistyönä
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhainkoti muutettiin avohoidon yksiköksi 2010 alusta. • Oikeaa hoidon porrastusta ja palveluprosessien sujuvuutta on seurattu RaVa-indeksillä, ja RaVa-poikkileikkaus tehtiin marraskuussa 2010. • Kaikille kalenterivuonna 80 vuotta täyttävälle (yhteensä 33 henkilöä) tarjottiin ennalta ehkäisevä kotikäynti. Käyntiin antoi suostumuksensa 31 henkilöä. Kaikille halukkaille varattiin aika myös terveydenhoitajan tarkastukseen. • Muistioireisen tutkimus- ja hoitopolku laadittiin kirjallisena ja muistikoordinaattorin työpanos lisättiin muistitiimiin. • Osallistuttiin vanhustyön johtajien ja avopalveluohjaajien työkokouksiin ja muihin alueellisiin tapahtumiin.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Asiakasnäkökulma Uusi tavoite: Palvelutarpeen arviointiin pääsy alle 7 vrk:ssa	Uusi mittari: Arviointiin pääsy %/yhteydenotot	100	100	100	100	100	100
Prosessinäkökulma Taloudellisuus /Tuottavuus €/suorite	Kotihoito - br/asukas = 1409364/5540 - br/kotihoidon käynti = 1409345/65041 Vanhainkoti: - br/asukas (5524) - br/hoitopv (10274) Palveluasuminen ymp. vrk: br/asukas 1450528/5540 br/hoitopv 1450528/11685	251 23 257 138 - -	245 23 - - 239 115	254 21 - - 261 124	265 25 - - 247 110	273 26 - - 254 113	281 27 - - 262 116
Vaikuttavuusnäkökulma Kohdentuvuus, vanhuspalvelujen piirissä %	Kotihoidon asiakkaiden RAVA-indeksi 1,5 – 2,49, % asiakkaista (tavoite)	63	80	57	80	80	80

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Hoito- ja huolenpito- palvelut						
Tulot	179	173		173	178	5
Menot	1 135	1 150		1 150	1 219	-69
Netto	-956	-977		-977	-1 041	-64
Tukipalvelut						
Tulot	205	181		181	216	35
Menot	275	267		267	283	-16
Netto	-70	-86		-86	-67	19

Päivätoimintakeskus (Metsätähti)					
Tulot	20	16	16	18	2
Menot	134	131	131	138	-7
Netto	-114	-115	-115	-120	-5
Palveluasunnot (Metsätähti)					
Tulot	6	3	3	6	3
Menot	253	197	197	190	7
Netto	-247	-194	-194	-184	10
Palvelukeskus Päi- väranta (aik. Van- hainkoti)					
Tulot	282	305	305	291	-14
Menot	1 418	1 417	1 417	1 493	-76
Netto	-1 136	-1 112	-1 112	-1 202	-90
Kotihoito ja vanhus- työ yhteensä					
Tulot	692	678	678	709	31
Menot	3 215	3 162	3 162	3 323	-161
Netto	-2 523	-2 484	-2 484	-2 614	-130

2.4.4.Päivähoito

<p>Tehtävä:</p> <p>Varhaiskasvatuksen järjestäminen lapsille ennen oppivelvollisuuden alkamista ja esiopetuksen järjestäminen niille lapsille, jotka tarvitsevat päivähoitopalveluja esiopetuksen lisäksi.</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Päivähoitoa järjestetään eri elämäntilanteissa olevien perheiden lapsille lasten kasvun, kehityksen ja oppimaan oppimisen tukemiseksi • Järjestämispaikkoina ovat päiväkodit, ryhmäperhepäivähoitokoti, lasten kotona tapahtuva perhepäivähoito ja perhepäivähoitajan omassa kodissa tapahtuva perhepäivähoito • Kunta tukee vanhempia maksamalla lasten kotona tapahtuvasta hoidosta kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asiakaslähtöisen toimintatavan toteuttaminen • Varhaiskasvatussuunnitelmien päivittäminen

<ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstön lisä- ja täydennyskoulutuksen kehittäminen • Päivähoidon puolipäivä/osapäivätoiminnan ja avoimen kerhotoiminnan kehittämismahdollisuuksien kartoittaminen yhteistyötahojen kanssa • Erityispäivähoidon kehittäminen
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asiakaslähtöistä toimintatapaa toteutettiin vanhempien kanssa käytyjen kasvatuskumppanuuskeskustelujen kautta. • Varhaiskasvatussuunnitelmien päivitys jatkuu vuonna 2011. • Henkilöstön lisä- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä jatkettiin määrätietoisesti järjestämällä yhteisiä koulutuspäiviä mm. Kaste-hankkeen ja SAPERE-hankkeen (lasten ruoka- ja ravitsemushanke) kautta. • Erityispäivähoidon kehittämistä ylläpidettiin sairaanhoitopiirin koulutuksilla ja Varhaisen puuttumisen ohjeistuksella. • Osapäivä/puolipäivätoiminta ja avoin kerhotoiminta ei ole toteutunut.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Asiakasnäkökulma	Asiakaskysely palvelujen käyttäjille vastaus %	-	>85	50	>85	>85	>85
Prosessinäkökulma Taloudellisuus/tuottaavuus €/suorite	Kunnallisen päivähoidon nettokustannukset/ hoidossa olevat lapset 31.12 (1293535€/193 lasta/kk)	546	650	559	650	650	650
	Kunnallisen päivähoidon bruttokustannus /hoitopaikat 1481648€/hoito-paikkoja 166	736	786	744	805	805	805
	Päivähoitopalvelut, br €/asukas 1481648€/5540	340	336	268	351	351	351
Vaikuttavuusnäkökulma Laadukkaan päivähoidon järjestäminen kumppanuudessa vanhempien kanssa	Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma käytössä %	95	97	57	95	95	95
	Hoidossa olevat lapset % kunnan	50	52	52,4	50	50	50

	0-6-vuotiaista						
Henkilöstönäkö- kulma	Työyhteisökiekkko	>4	3,88	3,53	>4	>4	>4
Henkilöstön hy- vinvointi ja amma- tillinen osaaminen	Koulutuspäivät	3-10	5	2,54	3-10	3-10	3-10

Taloudellisuus/tuottavuuseurot laskettu ilman maksetun kotihoidontuen euroja. Koti-
hoidontukea on maksettu 362511 €
Hoitopäivien määrä v. 2010 oli 22398 pv.

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Sillankorva						
Tulot	59	60		60	52	-8
Menot	503	526		526	499	27
Netto	-444	-466		-466	-447	19
Metsätähti						
Tulot	31	34		34	25	-9
Menot	250	270		270	266	4
Netto	-219	-236		-236	-241	-5
Perhepäivähoito						
Tulot	104	99		99	93	-6
Menot	614	657		657	597	60
Netto	-510	-558		-558	-504	54
Ryhmäperhepäivähoito						
Tulot	26	26		26	18	-8
Menot	136	140		140	119	21
Netto	-110	-114		-114	-101	13
Lasten kotihoidontuki						
Tulot	0	0			0	0
Menot	373	330		330	363	-33
Netto	-373	-330		-330	-363	-33
Päivähoito yhteensä						
Tulot	220	219		219	188	-31

Menot	1 876	1 923		1 923	1 844	79
Netto	-1 656	-1 704		-1 704	-1 656	48

2.4.5. Terveystoimi

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	1 136	1 007	46	1 053	1 155	102
Tuet ja avustukset	36	32		32	27	-5
Maksutulot	707	706	46	752	781	29
Myyntituotot	309	220		220	264	44
Vuokratuotot	0	0		0	0	0
Henkilöstökorvaukset	69	20		20	73	53
Muut tulot	15	29		29	10	-19
Toimintamenot	11 436	10 937	46	10 983	11 342	-359
Palkat	2 968	2 959		2 959	3 077	-118
Henkilösivukulut	939	931		931	932	-1
Aineet ja tarvikkeet	438	473	46	519	523	-4
Asiakaspalvelut	5 989	5 560		5 560	5 768	-208
Muut palvelut	746	651		651	692	-41
Vuokrat	307	316		316	306	10
Avustukset	40	47		47	43	4
Muut kulut	9	0		0	1	-1
				0		
Toimintakate	-10 300	-9 930	0	-9 930	-10 187	-257

2.4.6. Avoterveydenhuolto

Tehtävä: Avoterveydenhuollon palveluiden tuottaminen
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus: <ul style="list-style-type: none"> Hankasalmen terveyskeskus edistää ja ylläpitää kunnan väestön terveyttä sekä toimintakykyä ja järjestää laadukkaita perusterveydenhuollon palveluita. Toiminta toteutetaan yksilöllisyyden, hoidon turvallisuuden, tasavertaisuuden, taloudellisuuden ja joustavuuden periaatteet huomioiden.
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella: <ul style="list-style-type: none"> Aikuisvastaanoton toiminnan kehittäminen; tavoitteena helpottaa asiakkaiden hoidon arviointiin ja hoitoon pääsyä ja samalla vähentää lääkärin työmäärää.

- Sisäisen työnjaon kehittäminen. Tehdään koulutussuunnitelma ensi vuodelle huomioiden laaja-alaisen hoitotyön merkitys osana vastaanototyötä.
- Lääkäripalveluiden saatavuuden turvaaminen
- Päivystystoiminnan muutosprosessin kehittäminen
- Työterveyshuollon prosessien kehittäminen Seitti-hankkeen avulla.
- Työterveyshuollon käytännöllisten toimitilojen muutokset.
- Alue-effican ja rakenteisen kirjaamisen tuomiin haasteisiin vastaaminen.
- Valmistautuminen uuteen toimintamalliin henkilöstön muutosprosessia ja työhyvinvointia tukemalla (Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus) eri avohoidon toimipisteiden kanssa (laboratorio, röntgen, kuntoutus, avovastaanotto, neuvolat jne.)

Toteutuminen:

- Aikuisvastaanoton toimintaa on kehitetty edelleen niin, että pitkäaikaisairauksien kontroleja, hoitoa ja ohjauksia on tehty sovittujen vastaanoton toimintamallien mukaisesti. Hoitotyön asiantuntijuutta jaettiin useammalle sairaanhoitajalle/ terveydenhoitajalle.
- Muistipotilaan hoitoketju joka mahdollistaa suunnitelmallisen seurannan ja oikea aikaisen sairastuneen ja läheisen selviytymistä tukevien toimenpiteiden toteutumisen on työstetty uuden käypähoitosuosituksen mukaisesti. Työttömien terveystarkastuksia tehostettiin. Yksi sairaanhoitaja suoritti mielenterveys- ja päihdetyön erikoistumisopinnot kehittämällä samalla kunnan päihdetyötä strategian mukaisesti.
- Hoitotakuun mukainen hoitoonpääsy toteutui.
Keskimäärin yhden lääkärin vakanssi hoidettiin ostopalveluna.
- Oltiin mukana Jyväskylän yhteistoiminta-alueen yhteisen päivystysstrategian kehittämistyöryhmässä.
- Työterveyshuollon prosesseja kehitettiin seitti-hankkeen avulla.
- Työterveyshuollon toimitilat vakiintuivat Metsätähden tiloihin.
- Tuleviin organisaationmuutoksen aiheuttamiin mittaviin tietojärjestelmämuutoksiin vastattiin siirtämällä diabeteshoitajan ½ työpanos neljäksi kuukaudeksi projektiluonteisesti kouluttamaan koko henkilöstö käyttämään Alue-efficaa ja rakenteista kirjaamista.
- Henkilöstö on osallistunut moniin eri työryhmiin ja päässyt vaikuttamaan oman työn kehittämiseen. Johtava hoitaja on ollut vastuuvalmistelijana uudessa tulevassa organisaatiossa ja tehnyt oman työn ohessa noin puolet työajastaan tulevaan organisaatioon. Johtavan hoitajan jäädessä vuosilomalle lokakuussa 2010, hänen tehtävien hoito siirtyi vastaanoton osastonhoitajalle.
Aloitettiin neuvottelut laboratorion henkilökunnan siirtymisestä Kes-Lab liikelaitokselle 1.1.2011.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Palveluiden saata- vuus ja suunnitel- mallisuus painopis- tealueiden mukai- sesti tai ohjaamana	1. Vastaanoton hoitohenkilökun- nan ja terveyden- hoitajien työnkuvan selkiyttäminen	Tot	Tot	Tot			
	2. Työterveyshuol- lon asiakasyritys- ten palvelut toteu- tuvat tehdyn sopi- muksen mukaisesti	Tot	Tot	Tot			
Palvelutarpeita vas- taava ammattitaitoinen, osaava ja hyvin- voiva henkilökunta	3. Täydennyskou- lutus velvoite 3-10 pv/henkilö/vuosi	Tot	Tot	Tot			
	4. Yhtenäiset ja tarkoituksenmu- kaiset hoitokäytän- nöt	Tot	Tot	Tot			
Ajantasainen talousseuranta	5. Kuukausikoh- tainen seuranta vas- tuualueittain ja seurannan analyysi ja tarvittavat korjaavat toimen- piteet	Tot	Tot	Tot			
Käynnit	Lääkäri Hoitaja Terveydenhoitaja	- - -	14600 6000 3000	13084 4431 3016			

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Hallinto						
Tulot	3	0		0	0	0
Menot	148	186		186	178	8
Netto	-145	-186		-186	-178	8
Terveysneuvonta						
Tulot	27	0		0	7	7
Menot	239	217	-40	177	181	-4
Netto	-212	-217	40	-177	-174	3
Työterveyshuolto						
Tulot	257	218		218	214	-4

Menot	287	270		270	281	-11
Netto	-30	-52		-52	-67	-15
Vastaanotto						
Tulot	161	164		164	181	17
Menot	1 478	1 533	40	1 573	1 735	-162
Netto	-1 317	-1 369	-40	-1 409	-1 554	-145
Täydentävät palvelut						
Tulot	28	30		30	21	-9
Menot	379	389	46	435	478	-43
Netto	-351	-359	-46	-405	-457	-52
Avoterveydenhuolto yhteensä						
Tulot	476	412		412	423	11
Menot	2 531	2 595	46	2 641	2 853	-212
Netto	-2 055	-2 183	-46	-2 229	-2 430	-201

2.4.7. Terveyskeskussairaala

<p>Tehtävä: Yleislääkäritasoisien sairaalahoidon tarjoaminen</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mahdollisimman kattavien ja laadukkaiden perusterveydenhuollon tasoisten sairaalapalveluiden järjestäminen kuntalaisille ja tarpeen mukaan muille niitä tarvitseville
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laadukkaan hoidon ja hoidon jatkuvuuden turvaaminen henkilöstön yhteistyömalleja edelleen kehittäen • Tarkoituksenmukaisen hoidonporrastuksen kehittäminen yhdessä sosiaalitoimen kanssa • Ammatillisen osaamisen arviointi ja vahvistaminen, mm. haavanhoito, gerontologinen hoitotyö, lääkehoito • Alue-Effican ja rakenteisen kirjaamisen tuomiin haasteisiin vastaaminen • Valmistautuminen uuteen toimintamalliin henkilöstön muutosprosessia ja työhyvinvointia tukemalla (Jyväskylän isäntäkuntamallilla tuotettavat terveydenhuollon palvelut
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laadukkaan hoidon ja sen turvaamista sekä hoidonporrastuksen kehittämistä tehtiin koko vuoden ajan sosiaalitoimen avainhenki-

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Sairaala						
Tulot	437	385	46	431	512	81
Menot	2 090	2 093		2 093	2 217	-124
Netto	-1 653	-1 708	46	-1 662	-1 705	-43

2.4.8.Mielenterveystyö

Tehtävä:

Mielenterveyspalveluiden tarjoaminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Tuottaa aikuisväestölle mielenterveysongelmien ja psykiatristen sairauksien hoitamiseksi neuvonta, tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalveluja sekä em. Ongelmien ja sairauksien ennaltaehkäisy yhteistyössä perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Tuottaa yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla toteutettavia arjen hallintaan ja sosiaaliseen selviytymiseen liittyviä hoito- ja kuntoutuspalveluja.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:

- Nopea ja tarpeenmukainen vastaaminen psykiatrisiin kriisitilanteisiin.
- Ennaltaehkäisevän mielenterveystyön kehittäminen yhteistyössä kunnan eri hallintokuntien kanssa.
- Kotikuntoutuksen kehittäminen yhteistyössä kotihoidon kanssa ja erilaisten tukipalvelujen hyödyntäminen.
- Yhteistyö mielenterveysyhdistys Tuikun kanssa pitkäaikaissairaiden ja päihdeongelmaisten elämänhallinnan lisäämiseksi ja muu omais- ja lähiverkostotoiminta.

Toteutuminen:

- Lääkäripalveluja ostettiin kahdelta eri lääkäriltä keskimäärin kerran viikossa. Henkilöstön poissaoloihin saatiin pätevät sijaiset.
- Palaveri kotikuntoutuksen kehittämiseksi yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa ei toteutunut, yhteistyö Tuikun kanssa jatkui. Lisäksi oli yhteistyötä myös KSSHP:n tehostetun kotihoidon työryhmän kanssa.
- Kuntoutumiskodin kaikki paikat olivat täynnä koko vuoden.
- Loppuvuodesta oli koulutusta ja perehtymistä KSSHP:n käytäntöihin mielenterveystyön erikoissairaanhoidon siirtymisen vuoksi.

Toiminnalliset tavoitteet

Koko työryhmä oli täydennyskoulutuksessa mielenterveystyömessuilla syksyllä 2010.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Palvelut tuotetaan suunnitelmallisesti, kustannustehokkaasti ja tarpeenmukaisesti.	Mielenterveys-toimisto 1. Hoitojaksot (uudet hoitojaksot ja päättyneet hoitojaksot) Kuntoutumiskoti 2. Kuntoutumiskodin käyttöaste	100%	100%	100%			
Palvelutarpeita vastaava ammattitaitoinen, osaava ja hyvinvoiva henkilökunta	3. Täydennyskoulutus 3 – 10 pv /hlö/vuosi	tot	tot	tot			
Yhteistyön sujuvuus sidosryhmien kanssa	4. Yhteistyötahojen kanssa sovittu yhteiset toimintaperiaatteet	tot	tot	ei			

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Mielenterveystoimisto						
Tulot	13	2		2	5	3
Menot	293	288		288	278	10
Netto	-280	-286		-286	-273	13
Asuntolatoiminta						
Tulot	21	20		20	20	0
Menot	49	54		54	52	2
Netto	-28	-34		-34	-32	2
Mielenterveystyö yhteensä						
Tulot	34	22		22	25	3
Menot	342	342		342	330	12
Netto	-308	-320		-320	-305	15

2.4.9. Yleinen terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto

<p>Tehtävä: Yleinen terveysvalvonta Eläinlääkintähuollon järjestäminen päivystyksineen ja terveysvalvonnan johto</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Huolehtia kunnan alueella olevien hyöty- ja lemmikkieläinten perusterveyden- ja sairaanhoidosta sekä eläinsuojelusta ja eläinlääkintään liittyvistä virkatehtävistä, kuten tautivalvonnasta. • Yleisen terveysvalvonnan tehtävänä on ensisijaisesti pyrkiä estämään ennalta väestöä uhkaavan terveysvaaran/haitan syntyminen tai minimoiminen
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terveystenhuoltokäytien tekeminen tiloilla ja terveydenhuollon kehittäminen kunnan alueella. • Eläinlääkäripäivystyksen uudelleen järjestämiseen osallistuminen. • Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen liittymisen valmistelu vuoden 2011 alusta • Yleisen terveysvalvonnan, elintarvike- ja tuoteturvallisuusvalvonnan, kemikaali- ja tupakkalain valvonnan toteuttaminen suunnitelman mukaan.
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terveystenhuoltokäyntejä on tehty suunnitellun mukaisesti. • Eläinlääkäripäivystyksen uudelleenjärjestämiseen on osallistuttu ja uusi maakunnallinen päivystyssopimus astui voimaan 1.1.2011. • Eläinlääkintähuollon sairaskäynneistä hieman alle puolet oli tuotantoeläinkäyntejä tiloilla ja hieman yli puolet pieneläinkäyntejä vastaanotolla. • Toteutettiin ympäristöterveydenhuollon suunnitelmaa. Terveysvalvonnan palveluja myytiin Konneveden kunnalle 45 % • Ympäristöterveydenhuollon palvelut kokonaisuudessaan tuotetaan v. 2011 alusta Jyväskylän kaupungilta isäntäkuntamallilla.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Sairaskäyntien lkm	suureläinkäynnit	500	450	450	-	-	-
	pieneläinkäynnit	459	550	550	-	-	-
Elintarvikke/vesinäytetutkimukset, sisäilmat.	määrä	70	70	65	-	-	-
Ympäristöterveydenhuollon suunnitelman toteuttaminen	Toteutuma %	70	100	85	-	-	-

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Terveysvalvonta						
Tulot	27	21		21	21	0
Menot	50	55		55	51	4
Netto	-23	-34		-34	-30	4
Eläinlääkintähuolto						
Tulot	0	1		1	7	6
Menot	116	118		118	138	-20
Netto	-116	-117		-117	-131	-14
Ympäristöterveydenhuolto yhteensä						
Tulot	27	22		22	28	6
Menot	166	173		173	189	-16
Netto	-139	-151		-151	-161	-10

2.4.10.Hammashuolto

Tehtävä:

Suun terveydenhuolto

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Tuottaa suun perusterveydenhuollon palveluja kaikille kuntalaisille ja ennaltaehkäistä suusairauksia

Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:

- Kotihoidon painottaminen suusairauksien ennaltaehkäisemisessä.

Toteutuminen

Omahoidonohjausta toteutettu painotetusti potilaskäynneillä ja erilaisissa ryhmävalistustilaisuuksissa. Hoitotakuu pystytty toteuttamaan hyvin. Kiireettömään hoitoon päässyt 1-3 viikossa ja palvelut ovat olleet tarjolla kaikille kuntalaisille.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Toiminta taloudellista ja tehokasta	Potilasmaksutulojen osuus menoista	29%	35 %	29%	35 %	35 %	35 %
	Käynnin hinta	62	64	72	65	65	65
	Käyntien määrä	4926	5700	4970	5700	5700	5700
	Nettomenot/asukas	64	63	64	64	65	65

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	159	166		166	160	-6
Menot	504	555		555	516	39
Netto	-345	-389		-389	-356	33

2.4.11.Erikoissairaanhoito

Tehtävä: Erikoissairaanhoito
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus: <ul style="list-style-type: none"> • Kansanterveyslaissa kunnan järjestettäväksi säädettyjen palveluiden järjestäminen kuntalaisille
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella: <ul style="list-style-type: none"> • Palveluiden oston keskittäminen Keski-Suomen sairaanhoitopiirille

Toteutuminen:

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin omien hoitopalvelujen ostot vähenivät vuoden 2009 tasosta 695 212 euroa ja ostopalvelut muista sairaaloista lisääntyivät 19 791 euroa. Euromääräisesti suuria ylityksiä ei tapahtunut millään erikoisalalla. Merkittävimmät alitukset tapahtuivat syöpätaudeissa (toteuma 51,0 %), aikuispsykiatriassa (53,4 %) ja päivystysalueen erikoissairaanhoidossa (76,9 %). Päivystysalueen perusterveydenhuolto (yöpäivystys) toteutui aivan suunnitellusti kustannusten ollessa 28 396 euroa (99,4 %).

Kalliiden hoitojen tasausta (50,19 euroa/asukas) kunta joutui maksamaan lisää 223 166 euroa, sillä hyvitystä kalliiden hoitojen omavastuun (50 000 euroa) ylittävistä kustannuksista tuli vain 55 012 euroa.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Sopimusten mukaisten erikoissairaanhoidon palveluiden hankkiminen	Erikoissairaanhoidon palveluiden toteutuminen tehdyn sopimuksen mukaisesti		Tot				
	Erikoissairaanhoidon kustannukset € / asukas	1046	909	944			
	Keski-Suomen keskussairaalan avohoitokäynnit, kpl		5200				
	Keski-Suomen keskussairaalan hoitopäivät, kpl		4400				

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	3	0		0	7	7
Menot	5 803	5 179		5 179	5 237	-58
Netto	-5 800	-5 179	0	-5 179	-5 230	-51

2.5. Sivistyslautakunta

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	490	359	0	359	811	452
Tuet ja avustukset	180	129		129	269	140
Maksutulot	120	72		72	96	24
Myyntituotot	132	126		126	370	244
Vuokratuotot	10	6		6	7	1
Henkilöstökorvaukset	24	5		5	44	39
Muut tulot	24	21		21	25	4
Toimintamenot	6 331	6 743	0	6 743	6 994	-251
Palkat	3 038	3 216		3 216	3 228	-12
Henkilösivukulut	846	863		863	857	6
Aineet ja tarvikkeet	334	351		351	392	-41
Asiakaspalvelut	50	79		79	251	-172
Muut palvelut	1 450	1 530		1 530	1 549	-19
Vuokrat	583	672		672	684	-12
Avustukset	20	21		21	19	2
Muut kulut	10	11		11	14	-3
Toimintakate	-5 841	-6 384	0	-6 384	-6 183	201

2.5.1. Peruskoulut

Tehtävä: Opetustoimi
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:
<ul style="list-style-type: none"> • Perusopetus 0-9 luokkien oppilaille
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:
<ul style="list-style-type: none"> • Opetustoiminnan ja oppimisympäristöjen kehittäminen kumppanuuksien avulla • Kestävä kehitys kasvatuksessa ja koulutuksessa • Turvallisen oppimisympäristön varmistaminen • Koulukohtaiset painopistealueet huomioiden ympäröivän
Toteutuminen:
<ul style="list-style-type: none"> • Perusopetuksessa opetustoimintaa ja oppimisympäristöjä kehitettiin toimintavuoden aikana useiden hankkeiden avulla. Keskeisimmät hankkeet olivat muun muassa <ul style="list-style-type: none"> - Tehostetun ja erityisen tuen hanke (Kelpo 2), jossa kehitettiin oppimisessaan ja koulunkäynnissään tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta osana perusopetuksen laadun kehittämistä

<p>toimintaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perusopetuksen laadun kehittäminen opetusryhmien pienentämiseen varatun kohdennetun valtionavustuksen avulla - Kerhotoiminnan kehittäminen -hankkeen tavoitteena on ollut monipuolistaa lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajantoimintaa osana koulupäivää sekä kodin ja koulun yhteistyötä - Oppilaanohjauksen kehittäminen -hankkeen (ETU-OPO2)tavoitteena on ollut erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ohjauksen kehittäminen <ul style="list-style-type: none"> • Kuuhanaveden koululla (Oppimisen vuodenaajat ulkokoulussa -hanke) ja Aseman koululla (Aseman koulun lähiliikuntapaikka-hanke) saatiin päätökseen oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen liittyvät hankkeet ja toimenpiteet. • Kaikki koulut ovat olleet mukana KivaKoulu -hankkeessa tavoitteena turvallisen oppimisympäristön varmistaminen uusien toimintakäytänteiden käyttöön ottamisen avulla. • Kestävän kehityksen näkökulmaa on huomioitu integroituna eri oppiaineisiin. Erilaisten tema- ja pajapäivien avulla on nostettu esiin muun muassa oma kulutuskäyttäytyminen, ympäristönsuojelu, kierrätys jne.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Laadukas opetus	Oppilaiden oppimistulokset (todistuksen ka:n muutos)	-0,17	<+/- -1	-0,20	<+/- -1	<+/- -1	<+/- -1
Henkilöstön ammattitaito	Kelpoisuusehdot täyttävien % - osuus	100	100	100	100	100	100
Taloudellisuus	Nettokustannukset/oppilas	6811	7408	7375	7902	8317	8824
	Opetustuntien lukumäärä	40089	41100	40159	41100	41100	41100
	Oppilasmäärä (ka)	587,5	581	572,5	561	549	533

Peruskoulujen tunnusluvut:

Tunnusluvut	2006	2007	2008	2009	2010
Tuntimäärä päivässä (190)	231	236	228	211	211
Tuntimäärä vuodessa	43957	44932	43241	40089	40159
Tehokkuus / taloudellisuus					
Nettomeno € / oppilas	6235	6617	6999	6811	7375

Opetus € / tunti	67,34	68,69	74,23	78,41	81,76
Kouluateria € / ateria	2,00	2,00	2,00	2,20	2,20
Kuljetus € /kuljetusoppilas	938	954	975	1095	1419
Toiminnan laajuus					
Oppilasmäärä (ka)	623	602,5	588	587,5	572,5
Kuljetusoppilaiden määrä (ka)	324	320	341,5	349	328
Voimavarat					
Opetushenkilöstö					
- virat	45	45	40	41	41
- tuntiopettajat (päätoimiset)	8	8	8	5	9
- tuntiopettajat (sivutoimiset)	1	2	1	1	2
Muu henkilöstö					
- koulusihteeri	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
- koulunkäyntiavustajat	9	11	11	12	15

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	154	123		123	426	303
Menot	4 320	4 623		4 623	4 824	-201
Netto	-4 166	-4 500		-4 500	-4 398	102

2.5.2.Lukio

Tehtävä: Toisen asteen opetus
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus: Yleissivistävän lukiokoulutuksen antaminen hyvillä jatko-opintovalmiuksilla
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella: <ul style="list-style-type: none"> • Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen • Seutumallin kehittäminen JAO:n kanssa • Lukion perustehtävästä huolehtiminen
Toteutuminen: Toiminnassa tapahtui eräitä muutoksia vuoden 2010 aikana. Lukion rehtorinviran hoitaja vaihtui 1.8.2010 edeltäjän jäätyä eläkkeelle. Lukion ja perusopetuksen yhteinen englannin ja ruotsin lehtorin virka jäi toistaiseksi täyttämättä viranhaltijan jäätyä eläkkeelle 1.10.2010 alkaen, opetustunnit on hoidettu lukuvuoden 2010-2011 määräajaksi otetun tuntiopettajan voimin. Lukion oppilasmäärä kasvoi, kun ensimmäiselle vuo-

siluokalle tuli syksyllä 2010 yhteensä 45 opiskelijaa. Ensimmäinen vuosiluokka jaettiin kahteen opetusryhmään, joka lisäsi tuntikehyksen tarvetta. Suunnistajaopiskelijoitakin oli syksyllä aiempaa enemmän, yhteensä 18, joten asuntolassa jouduttiin ottamaan käyttöön vapaana ollut solu A-talosta.

Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen opetuskäytössä vaatii yhä koulutusta ja tukea niin opettajille kuin opiskelijoillekin. Opettajien koulusta jatkettiin lokakuussa (1pv, Pedanetin Veräjä ja Oppimappi) ja jatkuu v.2011 erityisesti pedagogisen käytön osalta. Opiskelijoiden osaamistaso vaihtelee, tukea on tarjottu soveltavilla atk-kursseilla, joista toteutui vain yksi kurssi syyslukukaudella.

Tvt:n opetuskäytön edistämässä tärkeä tekijä olisi lukion sisäinen pedagogisen tuen resurssi, jota ei nyt ole ollut lainkaan. ATK-tekniisen tuen (kunnan atk-tuki) resurssi on koettu riittämättömäksi nopeita ongelmanratkaisuja tarvittaessa.

Kaikissa lukioluokissa (4) on opettajan käytössä tietokone + dataprojektori + dokumenttikamera. Luokissa toimii langaton verkko. Syksystä 2010 alkaen kunnan hankkimat kannettavat tietokoneet ovat ensimmäisen ja toisen vuosiluokan opiskelijoilla. Kolmannen vuosiluokan opiskelijat käyttävät lukion kirjastoon sijoitettuja pöytäkoneita (yhteensä 12), jotka siirrettiin sinne perusopetuksen käyttöön väliaikaisesti luovutetusta lukion atk-luokasta.

Etäopetusta videoneuvottelulaitteiston välityksellä syksyllä annettiin Konnevedelle yksi saksan kurssi.

Wilman (hallinto-ohjelma Primuksen internet-käyttöliittymä) käyttöönoton siirtyminen (teknisen tuen resurssipulasta johtuen) on iso puute niin hallinnon kuin opetuksenkin kannalta.

Syksystä alkaen tehostettiin koulun nettisivujen ja sähköpostin käyttöä tiedonkulussa. Nettiin luotiin henkilöstön työkalenteri, opiskelijoille avattiin sähköinen tentti-ilmoittautuminen ja pyrittiin lisäämään ajantasaista tiedottamista koulun sivulle.

Tvt:n opetuskäytön edistämistä pyritään tukemaan mm seuraavissa syksyllä käynnistyneissä hankkeissa, joissa olemme mukana:

- Jyväskylän koulutuskuntayhtymän koordinoima Keski-Suomen lukiohanke: alueen lukioiden keskinäinen yhteistyö ja työelämäyhteistyö, jossa yhtenä painotuksena on verkkoviestinnän ja -opetuksen käytön kehittäminen
- Konneveden koordinoima OVI-hanke: Oppimispelit ja virtuaaliympäristöt, joka kerää tietoa opetuskäyttöön soveltuvista peleistä

Seutumalli –hankkeessa on hankasalmelaisilla JAO:n opiskelijoilla

mahdollisuus lukiokurssien suorittamiseen oman kunnan lukiossa vaihtojaksojen aikana (2. ja 5. jakso) Kevätlukukaudella kolme JAO:n opiskelijaa suoritti yhteensä 14 lukiokurssia (äidinkieli, englanti, ruotsi, lyhyt matematiikka, musiikki, liikunta) ja syyslukukaudella kaksi opiskelijaa suoritti kaksi kurssia (ruotsi).

Vastavuoroisesti Hankasalmen lukion opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella vaihtojaksoilla JAO:lla, mutta toistaiseksi sitä on käytetty vain verkkokurssien osalta. Syyslukukaudella neljä opiskelijaa suoritti anniskelupassi –verkkokurssin.

Lukion perustehtävä laadukkaan opetuksen antajana toteutui.

Kevään ylioppilaskirjoituksiin osallistui yhteensä 50 kokeilasta, joista kolme oli korottamassa aiempia arvosanojaan ja 15 aloitti hajautetun tutkinnon suorittamisen. Ylioppilastutkinnon ja lukion oppimäärän suoritti 32 opiskelijaa, joista yksi aikuislukion puolelta Ylioppilastutkinnon valmiiksi saaneilla pakollisten kokeiden puoltoäänimäärien keskiarvo oli 4,27 ja lukion oppimäärän päättöarvosanojen keskiarvo oli 8,05.

Syksyllä ylioppilaskirjoituksiin osallistui 38 kokeilasta, joista kuusi oli aiempien arvosanojen korottajia ja loput olivat hajautetun tutkinnon suorittajia. Näin siis syksyllä ei valmistunut yhtään uutta ylioppilasta.

Filosofian ja uskonnon kurssit jouduttiin pitämään syksyllä sivutoimisten tuntiopettajien voimin, koska omaa virkaa ei ole täytetty vähäisen tuntikertymän takia.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Laadukas oppiminen	Ylioppilaskirjoituksissa pakollisten kokeiden puoltoäänimääriä keskimäärin	4,7	>4	4,27	>4	>4	>4
Hyvä sijoittuminen jatko-opintoihin	Ylioppilasta on sijoittunut kahden vuoden kuluttua yliopisto- ja ammatikorkeakouluopiskeluun %	65%	>75	71%	>75	>75	>75

Taloudellisuus	Nettokustannukset €/opiskelija	6113	6537	6354	6450	6922	7811
Taloudellisuus	Opetustuntien lukumäärä kpl/vuosi	4908	5624	5558	5947	5700	5700
Opiskelijamäärä	Opiskelijaa/vuosi	109	110,5	110,5	114,5	109	100,5

Lukion tunnusluvut

Tunnusluvut	2006	2007	2008	2009	2010
Tuntimäärä päivässä	26,22	27,25	26,06	25,76	29,25
Tuntimäärä vuodessa	4983	5178	4952	4894	5558
Tehokkuus/taloudellisuus					
Nettomeno € / opiskelija	6102	5819	6006	6113	6354
Opetus € / tunti	104,55	102,99	103,73	102,93	95,50
Kouluateria € / opiskelija	2,00	2,00	2,00	2,20	2,20
Kuljetus € / kuljetusopiskelija	599	682	656	755	556
Toiminnan laajuus					
Opiskelijamäärä (ka)	110	119,5	113	108	110,5
Kuljetusopiskelijoiden määrä (ka)	53	52	51	44	45
Voimavarat					
Opetushenkilöstö					
* virat	9	8	7	7	7
*tuntiopettajat (sivutoimiset)	1	1	1	2	2
Muu henkilöstö					
* koulusihteeri	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	38	38		38	44	6
Menot	698	738		738	746	-8
Netto	-660	-700		-700	-702	-2

2.5.3.Kansalaisopisto

<p>Tehtävä: Opetus- ja harrastuspalveluiden tuottaminen</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Järjestää ja tuottaa monipuolisia, helposti saavutettavia sekä laadukkaita paikallisia tarpeita vastaavia opetus-, harrastus- ja kulttuuripalveluja omaehtoiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paikallisen ja alueellisen yhteistyön rakentaminen, kehittäminen ja syventäminen • Arviointijärjestelmän kehittäminen ja vakiinnuttaminen • Aktiivisen viestinnän ja tiedottamisen sekä opetuksen kehittäminen
<p>Toteutuminen:</p> <p>VARSINAINEN TOIMINTA</p> <p>Toimintavuoden aikana järjestettiin vapaan sivistystyönä koulutusta yhteensä 7266 tuntia, josta Hankasalmella pidettiin 5447 tuntia ja Konnevedellä 1819 tuntia. Valtionosuustunteja myönnettiin opistolle 6549 tuntia. Valtionosuutta opisto sai 274 781 euroa ja kurssimaksu-, hanke- ym. tuloja 92 457 euroa.</p> <p>Kursseja ja luentoja kaiken kaikkiaan toteutettiin yhteensä 345, joista yli 6 tunnin pituisia kursseja oli 272, lapsille ja nuorille (alle 16 v) suunnattuja kursseja 32 sekä luentoja ja alle 6 tunnin pituisia kursseja 41. Opetusta järjestettiin Hankasalmella 9:llä ja Konnevedellä 5:llä eri kylällä.</p> <p>Hankasalmen kansalaisopiston toiminta-alueella (Hankasalmi-Konnevesi) asukkaita oli 8504, joista opiston opiskelijoina kerran lasketuna oli 2226 henkilöä (26 %) ja kurssilaisia 5557 henkilöä (65 %). Tuntiopettajia oli 78, luennoitsijoita 15 ja päätoimisia opettajia yksi. 1.10.2010 alkaen päätoimisia opettajia palkattiin määräaikaaisesti kaksi lisää.</p> <p>MAKSUPALVELUTOIMINTA</p> <p>Maksupalvelutoiminta on vähentynyt huomattavasti edellisvuosista. Syynä tähän on työvoimapolitiittisen koulutuksen väheneminen valtakunnallisesti ja myös sen suuntautuminen tutkintotavoitteiseksi. Hankasalmen kansalaisopistolla ei ole tutkinnonanto oikeutta, joten koulutuksia ei ole voitu järjestää. Myös kilpailevat yksityiset koulutuksen tarjoajat järjestävät huomattavasti edullisemmin koulutuksia, joten opisto ei ole pärjännyt tarjouskilpailussa niiden kanssa.</p> <p>Hankkeet</p> <p>Hankasalmen kansalaisopisto sai 50 000 euroa OSAAVA-ohjelman mukaiseen opetustoimen henkilöstön kehittämiseen. KESO - Keski-</p>

Suomen kansalaisopistojen henkilöstölle suunnattu alueellinen kehittämisohjelman tavoitteena on koko kansalaisopisto-organisaation, henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteisöllistä toiminnan sekä jatkuvan oppimisen vahvistaminen. Tärkeää on myös kansalaisopistojen verkoston yhteistyön syventäminen, tiivistäminen ja vakiinnuttaminen. Hankkeessa mukana ovat kaikki keskisuomalaiset kansalaisopistot.

Hankasalmen kansalaisopisto sai opintosetelityyppistä valtionavustusta vuodelle 2010 yhteensä 7270 euroa. Hanketta hallinnoi Jyväskylän kansalaisopisto ja siinä olivat mukana myös Lievestuoreen, Jyväskylän ja Laukaan kansalaisopistot. Kohderyhmiä olivat Hankasalmella ja Konnevedellä työttömät, senioriväestö ja eläkkeellä olevat sekä henkilöt, joilla on alhainen pohjakoulutus tai oppimisvaikeuksia. Myös mielen-terveyskuntoutujat olivat oikeutettuja opintoseteleihin. 25-30 euron avustuksella tuettiin näiden kohderyhmien koulutukseen hakeutumista. Yhteensä opintoseteleitä jaettiin 251 kappaletta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Hankasalmen kansalaisopistolle 7000 euron valtionavustuksen vapaan sivistystyön laatu- ja kehittämistavoitteita toteuttavaan toimintaan lukuvuodelle 2010-2011. Syksyllä 2010 käynnistyneen toiminnan kehittämisalueita ovat olleet tietoyhteiskunnan kansalaisvalmiudet sekä erityistä tukea tarvitsevien ryhmien koulutukseen pääsy.

Yhteistyö

Vuonna 2010 kansalaisopisto jatkoi ja kehitti verkottumistaan eri tahojen kanssa niin paikallisesti kuin maakunnallisesti. Paikallista yhteistyötä on kehitetty kunnan eri sektoreiden kanssa, kunnassa toimivien eri yritysten kanssa, yhdistysten, järjestöjen ja seurakunnan kanssa. Vuoden aikana järjestettiin yhteistyössä erilaisia tapahtumia, luentoja ja koulutusta. Alueellisesti yhteistyötä on kehitetty ja toimintaa järjestetty jo usean vuoden ajan Jyväskylä kesäyliopiston kanssa, mm. Ikääntyvien yliopiston toimintana. Luentoja järjestettiin Hankasalmella yhteensä seitsemän eri luentoja yhteistyössä Hankasalmen seurakunnan kanssa. Lisäksi erilaisia hankkeita ja muuta toimintaa on järjestetty yhteistyössä lähialueiden eri oppilaitosten kanssa.

Arviointi

Järjestelmällinen arviointityö aloitettiin vuonna 2005, jolloin arvioitiin kaikki opiston ainealueet. Toimintavuonna arviointi toteutettiin ensimmäistä kertaa sähköisesti HelleWi -hallinto-ohjelman avulla. Arvioinnin kohteena olivat liikunta ja musiikki. Opiskelijat antoivat palautetta opetuksen laadusta, tiloista ja välineistä, tiedottamisesta, opetusjärjestelyistä, opettajan tiedoista ja opetustaidoista jne. Arviointikysely toteutettiin keväällä 2010.

Arviointi lähetettiin yhteensä 1072 opiskelijalle. Arviointikyselyyn vastasi 391 liikunnan, 94 musiikin ja 50 musiikin yksilöopetuksen

opiskelijaa, yhteensä 522 vastauslomaketta. Vastausprosentti oli 48,7 %. Arviointiasteikko oli 1-5. Vastajista 39 % antoi arvioksi 5 (erinomainen), 48 % arvioksi 4 (hyvä), 10 % arvioksi 3 (kohtalainen), 2 % arvioksi 2 (tydyttävä), 1 % arvioksi 1 (heikko). Keskiarvoksi palautteesta saatiin arvosana 4,2 (vuonna 2009 ka. 4,6).

Aktiivisen viestinnän ja tiedottamisen sekä opetuksen kehittämisen

Viestinnän tavoitteena on ollut

- vahvistaa kansalaisopiston mainetta sekä paikallisesti että valtakunnallisesti
- tukea palveluiden järjestämistä, markkinointia, johtamista sekä henkilöstön viihtyvyyttä ja osaamista
- antaa kuntalaisille tietoa opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksista ja lisätä heidän osallistumisaktiivisuuttaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan

Markkinointi- ja tiedottamiskanavia on kehitetty koko ajan ja tällä hetkellä käytössä ovat muun muassa kaikkiin talouksiin syksyisin jaettava opinto-opas (n. 4000 kpl), lehti-ilmoitukset Hankasalmen Sanomissa ja Laukaa-Konnevesi -lehdessä sekä irtojulistet ilmoitustauluilla. Lisäksi suoramarkkinointia tehtiin sähköpostitse sekä erilaisilla mainoskirjeillä eri kohderyhmille. Kuntien henkilöstöä informoitiin henkilöstölehti Vipusessa ja Konneveden kuntatiedotteessa. Opiston internet-sivuja on kehitetty koko ajan ja sieltä löytyy erilaista tietoa niin asiakkaille kuin henkilökunnallekin.

Sisäistä tiedottamista hoidettiin mm. koko henkilökunnalle lähetettävillä tiedotteilla sähköpostitse ja kirjeitse noin kahden kuukauden välein. Lisäksi asioista tiedotettiin erilaisten henkilöstöpalaverien yhteydessä, opettajakokouksissa ja kahdenkeskisissä keskusteluissa. Kurssilaisille ilmoitettiin äkillisistä kurssimuutoksista tekstiviestillä tekstiviestipalvelun kautta sekä muista muutoksista paikallislehtien opistopalstoilla.

Kaikilla opettajilla on ollut myös mahdollisuus käyttää nettipohjaista HelleWi -hallinto-ohjelmaa. Sen avulla on voinut seurata omien kursien ja kurssille ilmoittautuneiden opiskelijoiden tilannetta, hakea erilaisia lomakkeita ja tiedotteita sekä käyttää informoimiseen tekstiviestipalvelua.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Vaikuttavuus	Opetustuntien lukumäärä	7204	7500	7266	7550	7550	7550
	Opiskelijoiden %osuus(netto)/ kursilaisten %osuus toiminta-alueen väestöstä	30,2/ 63,8	17/50	26/65	17/50	17/50	17/50
Taloudellisuus	Käyttömenot €/opetustunti netto/brutto	43,53/ 61,8	46	47,6/ 63,6	47	48	49
Asiakastyytyväisyys	Asiakaskysely (1-5)	4,6	3,5	4,2	3,5	3,5	3,5

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	132	84		84	123	39
Menot	446	465		465	457	8
Netto	-314	-381		-381	-334	47

2.5.4.Kulttuuritoimi

Tehtävä: Kulttuurityö
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuritoiminnan edistäminen, tukeminen ja järjestäminen, mahdollisuuksien järjestäminen • taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen eri taiteen alueilla • Taiteen harjoittamisen ja harrastaminen edellytysten parantaminen ja kotiseututyön kehittäminen
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aseman kellaristudion kulttuurisen toiminnan aloittaminen • Lastenkulttuurin paikallinen, seudullinen yhteistyö Lastenkulttuuritapahtumissa ja valtakunnallinen yhteistyö Taikalamppuverkossa, museopedagoginen yhteistyö Keski-Suomen museon kanssa, taiteen perusopetus, 9. perinneorientoitunut taideleiri Hallan haltiat, lastenkulttuuritapahtumia • KulttuuriOPS

- Kulttuuri ja terveys, kulttuurikävelyt
- Seutuyhteistyö ja kulttuurin verkostotyö (esim. K-S elokuvakeskus, tanssinkekus, museot, Keski-Suomen taidetoimikunta, läänintaiteilijat)
- Kansalliset juhlapäivät ja tapahtumat
- Ystävyysskuntayhteistyö
- Kulttuuriympäristö
- Hankasalmen historia 2

Toteutuminen:

- Aseman Kulttuurikellarin toiminta alkoi syksyllä 2010. Täysipainoiseksi toiminta pääsee kuitenkin laajenemaan vasta 2011 varustelun valmistuttua.
- Lastenkulttuurin paikallista yhteistyötä tehtiin tapahtuman järjestämisessä koulujen, erilaisten yhdistysten ja seurakunnan kanssa. Lastenkulttuurin kokonaisuutta ja yhteistyön tiivistämistä suunniteltiin loppuvuodesta paikallisten lastenkulttuuritoimijoiden tapaamisessa. Seudullista yhteistyötä tehtiin Kulttuuriaitassa. Kulttuurituottaja toimi Kulttuuriaitan ohjausryhmän jäsenenä. Pedagoginen yhteistyö Keski-Suomen museon kanssa ei toteutunut. Taiteen perusopetusta järjestettiin Ala-Keiteleen musiikkiopistossa. Taideleiri Hallan Haltiat ei toteutunut. Lastenkulttuuritapahtumia järjestettiin yhteistyössä yhdistysten ja kunnan eri yksiköiden kanssa.
- Lasten kulttuurin suunnitelmallisuutta parantavaa kulttuurin opetus-suunnitelmaa valmisteltiin opettajien, kulttuuritoimen ja Kulttuuriaitan yhteistyönä.
- Vanhuksille suunnattua hyvinvointia edistävää kulttuuritoimintaa kehitettiin osana kolmivuotista valtakunnallista Hymykuopat-hanketta. Hanke on Lapin lääninhallituksen rahoittama ja Salon kaupungin hallinnoima. Päivärannassa, Metsätähdessä ja sairaalalla nähtiin tanssi- ja elokuvatyöpajoja ja näytöksiä, minkä lisäksi Niemisjärvellä järjestettiin kaikille avoin tanssiteatterinäytös.
- Pääosin sosiaalitoimen asiakaskuntien kanssa työskentelemään palkattiin yhteisötaiteilija ajalle 4.10.2010-3.4.2011. Sosiaalitoimen ja kulttuuritoimen yhteisen, Ely-keskuksen osarahoittaman hankkeen tarkoituksena on kokeilla yhteisötaiteen mahdollisuuksia sosiaalitoimen tavoitteiden saavuttamisessa, parantaa osallistujien elämänlaatua ja palvella asiakaskuntia joita sosiaali- ja kulttuuritoimien nykyiset palvelut eivät syystä tai toisesta tavoita.
- Kulttuurikävelyt toteutuivat muun järjestäjän toimesta.
- Seutukunnallista yhteistyötä ja kulttuurialan maakunnallista kehittämistä toteutettiin muun muassa Keski-Suomen taidetoimikunnan, Keski-Suomen Tanssin Keskuksen, Keski-Suomen elokuvakeskuksen ja Kulttuuriaitan kanssa yhteistyössä.
- Osallistuttiin kansallisten juhlapäivien ja muiden tapahtumien järjestämiseen.
- Ystävyysskuntayhteistyötä toteutettiin tukemalla nuorisotoimen järjestämää Reunited with art -leiriä, jossa oli mukana nuoria Häädemestes-

tä ja Hankasalmeilta.

- Hankasalmen historia 2 –toimikunta kokoontui kerran suunnittelukauden aikana. Historian kirjoitustyö ei edennyt.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Monipuoliset tapahtumat	Kävijät	14000	14000	14000			
Taloudellisuus	Käyttökustannukset/asukas						

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	5	0		0	10	10
Menot	92	104		104	96	8
Netto	-87	-104		-104	-86	18

2.5.5.Kirjasto

<p>Tehtävä: Kirjastoaineiston ja tietopalvelun tarjoaminen asiakkaille</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirjasto on kaikille avoin kulttuuri-, virkistys- ja tietopalvelulaitos. • Kirjasto tukee oppimista, opiskelua ja tiedonhankintaa sekä kirjallisuuden ja eri taiteenalojen harrastusta. • Kirjasto luo tasavertaisia sivistyksellisiä mahdollisuuksia kaikille kuntalaisille ja tarjoaa monipuolisia ja moniarvoisia virikkeitä, edistää elinikäistä oppimista ja ehkäisee osaltaan syrjäytymistä.
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tasapuolisten kirjastopalvelujen tarjoaminen kaiken ikäisille kuntalaisille asuinpaikasta riippumatta • Kirjastopalvelujen pitäminen ajanmukaisina ja laadullisesti ja määrällisesti nykyisen tasoisina • Verkkokirjastopalvelujen parantaminen • Aseman kirjaston toimintojen monipuolistaminen uusituissa tiloissa • Saumaton yhteistyö kunnan muiden toimijoiden kanssa esimerkiksi tapahtumien sekä kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetuksen järjestämisessä.

- Kirjaston kehittäminen ja kuntarajat ylittävän kirjastoyhteistyön lisääminen hankkeita toteuttamalla

Toteutuminen:

- Kirjastopalvelujen saavutettavuutta parannettiin pääkirjaston lauantai- aukiolokokeilulla ja kirjastoauton pysäkkejä lisäämällä. Aseman kirjasto palveli koko vuoden uusituissa tiloissa ja Niemisjärven kirjasto oli normaalien aukiolotuntien lisäksi avoinna kesällä neljä tuntia viikossa.
- Kokonaislainaus nousi edellisestä vuodesta 3,5%. Aseman kirjaston lainaus lisääntyi uusituissa tiloissa 50,2% ja Niemisjärven kirjaston lainaus lisääntyi 2,7%. Sen sijaan kirjastoauton lainaus laski 8,8% ja pääkirjastosta tehdyissä lainoissa laskua oli 4,1%.
- Perustoiminnan lisäksi järjestettiin kuukausittaisia näyttelyitä pääkirjastossa ja näyttelytoiminta aloitettiin myös Aseman uudistetuissa kirjastotiloissa. Maaliskuussa järjestettiin Keski-Suomen elokuvakeskuksen kanssa yhteistyössä Skidisti sankari – lasten näyttely ja elokuvaesitykset esikoululaisille ja ekaluokkalaisille pääkirjastossa.
- OKM:n myöntämällä Muistojen jäljillä –hankeavustuksella järjestettiin helmikuussa Harri Tapper –kirjailijailta. Huhtikuussa järjestettiin Veli-Matti Häkkisen Historian Hankasalmi –luento ja lokakuussa Anna-Liisa Alanko –kirjailijailta. Muistojen jäljillä –luentoja järjestettiin myös Konnevedellä yhteistyössä Konneveden kirjaston kanssa.
 Syksyllä järjestettiin yhteistyössä kansalaisopiston kanssa pääkirjastossa Intoa ilmaisuun –kurssi ja Ala-Keiteleen musiikkiopiston soittajaiset. Kansalaisopiston lisäksi myös nuorisotoimi ja 4H-yhdistys olivat järjestämässä suuren suosion saanutta yökirjastoa, jonka ohjelmassa oli elokuvan lisäksi muun muassa naamiaisdisco ja peliluola. Pohjoismaisella kirjastoviikolla järjestettiin yhteistyössä Hankasalmen Pohjola Nordenin ja Kalevalaisten naisten kanssa tapahtumia koululaisille, aikuisväestölle ja senioreille. Lisäksi järjestettiin musiikillinen satutunti pääkirjastossa, Sillankorvan päiväkodissa ja kirjastoauton vierailun yhteydessä Niemisjärvellä Pikku-Pöyhölän perhepäiväkodissa.
- Päiväkoti-ikäisille järjestettiin syys- ja kevätkaudella joka toinen viikko satutunti yhteistyössä Hankasalmen äänilehden lukijoiden ja muiden vapaaehtoistoimijoiden kanssa.
- Koululaisille järjestettiin kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta sekä kirjavinkkausta yhteensä 13 oppituntia. Alakoulun 4-6-luokkalaisille järjestettiin OKM:n myöntämällä Kirjavinkkausvelho –hankeavustuksella helmi- ja toukokuussa kirjavinkkaustunteja kaikilla alakouluilla. Hankkeeseen liittyviä vinkkauksia järjestettiin myös Toivakan alakoululaisille yhteistyössä Toivakan kirjaston kanssa.
- Kirjasto avasi omat Facebook -yhteisömediasivut. Perustiedot kirjastosta lisättiin myös verkkotietosanakirja Wikipediaan. Kirjasto oli esillä Hankasalmen Sanomien lisäksi myös Keskisuomalaisessa, Vipusessa ja Maakuntakirjastotiedotteessa. Lisäksi kirjastonjohtaja esitteli kirjaston palveluita Ikääntyvien yliopistossa, Nuorten ohjaavassa koulutuksessa ja Omaishoitajat ry:n Yhteistuvalla.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Pätevä, ammattitaitoinen henkilöstö	Kirjastoalan koulutuksen saaneiden osuus kaikista työntekijöistä %	94	90	100			
Kirjastopalvelujen kustannustehokkuus	Kirjaston käyttöalouden nettomenot euroa/asukas	57,45	61	56,75			
Saavutettavuus	Aukiolotunnit/vuosi	3853	3900	4071			
Kokoelmien uudistuminen	Hankinnat/vuosi	2633	2000	2736			
Kokoelmien käyttö	Kokonaislainaus /vuosi	101258	103000	104620			
Kirjaston käyttö	Fyysiset käynnit /vuosi*	48718	47000	51023			
		*Asiakaskäyntien lukumäärä perustuu otantalaskentaan (otantapv joka toinen kk., viikonpäivä vaihtuu)					

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	13	12		12	13	1
Menot	330	346		346	326	20
Netto	-317	-334		-334	-313	21

2.5.6.Liikuntatoimi

<p>Tehtävä: Liikuntapalvelujen tuottaminen</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tavoitteena on tarjota kuntalaisille mahdollisuus liikunnan harrastamiseen ylläpitämällä liikuntapaikkoja, tukemalla liikuntajärjestöjä sekä järjestämällä liikuntatoimintaa.
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikuntapaikkojen säilyttäminen käyttökunnossa Terveysliikunnan edistäminen Hyvä yhteistyö sidosryhmien kanssa
<p>Toteutuminen: Liikuntapaikkojen määrä ja laatu toteutuivat suunnitellusti.</p>

Monitoimitalon kuntosalin käyttö kasvoi edelleen. Hiihto- ja luistelukausi oli edellisvuotta pitempi, tosin kovat pakkaset hieman rajoittivat näiden lajien harrastamista. Hiihdon harrastus oli kasvussa pitkän talven ja hyvien latujen ansiosta.

Terveysliikunnan edistämistavoitetta toteutettiin kunnan, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Seurojen, järjestöjen ja kansalaisopiston tarjoamat liikuntapalvelut ovat saaneet hyvin harrastajia liikkumaan. Omatoiminen liikunnan harrastus on lisääntynyt etenkin kuntosalin ja hiihdon osalta.

Liikuntatoimi teki tavoitteensa mukaisesti yhteistyötä urheiluseurojen ja muiden järjestöjen, kyläyhdistysten, yritysten, koulujen ja kunnan muiden hallintokuntien kanssa.

Liikuntatoimi jakoi urheiluseuroille avustusta yhteensä 7.000 euroa.

Urheilukilpailut ja muut liikuntatapahtumat järjestettiin pääasiassa yhdessä urheiluseurojen, koulujen ja yrittäjien kanssa. Osanottajamäärä oli hienoisessa nousussa.

Taloudellisesti pysyttiin tavoitteessa. Joissakin menokohdissa jouduttiin säästämään myrskytuhojen nostaessa liikuntapaikkojen hoitoon liittyviä menoja.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Sisäliikuntatilojen käyttöaste	Varaukset arki-iltoina aukioloajasta (monitoimitalo)	96	98	99	97	97	97
Liikuntapaikat	Kunnossapito- ja hoitokustannukset sekä vuokrat, siivous, sähkö ja vesi (€/asukas)	27,6	27,6	31,9	27,6	27,7	27,7

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	15	13		13	17	4
Menot	206	236		236	238	-2
Netto	-191	-223		-223	-221	2

2.5.7. Nuorisotoimi

Tehtävä:
Toimiminen nuorten kokonaisvaltaisen elämäntilanteen hallitsemiseksi
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:
<ul style="list-style-type: none"> Nuorten elinolojen parantaminen, nuorten syrjäytymisen ehkäisy sekä

nuorten motivoiminen ottamaan vastuuta omasta elämästään. Ennaltaehkäisevä päihdetyö.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:

- Nuorten kansalaistoiminnan lisääminen
- Nuorten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen
- Työpajatoiminnan vakiinnuttaminen
- Tilatoiminnan kehittäminen

Toteutuminen:

Nuorisotoimen järjestäminen toteutettiin kertomusvuonna vielä Nuorisoilmiö-hankkeen kautta yhteistyössä HUMAKin järjestö- ja nuorisotyön yksikön kanssa. Nuorisoilmiö-hankkeessa vastuuhenkilönä toimi nuorisotyön koordinaattori, jonka johdolla nuorisotyötä toteutettiin. Hallinnollisesti nuorisotyöstä vastasi liikuntas sihteeri.

Nuorisovaltuusto (HanNu) kokoontui säännöllisesti. Sen tukihenkilönä toimi nuorisotyön koordinaattori. HanNu ja yläkoulun oppilaskunta työskentelivät yhteistyössä nuorten kuulemiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi.

Hankasalmi oli edelleen mukana maakunnallisessa Nuorten Laturissa sekä aloitekanava.fi – verkkodemokratiapalvelussa, joiden kautta voitiin tarjota nuorisotiedotus- ja neuvontapalveluita sekä tukea nuorten kuulemis- ja osallisuustavoitteita.

Nuorisotiloja pidettiin auki kesäkuukausia lukuun ottamatta. Tilatyön kehittämistä jatkettiin Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman suositusten mukaisesti. Tilat olivat auki kaksi kertaa viikossa. Tilojen kävijämäärä oli kasvussa asemalla ja Niemisjärvellä.

Nuorisotyö/Nuorisoilmiö teki hyvää yhteistyötä koulun, sosiaalitoimen ja eri järjestöjen kanssa etenkin erityisnuorisotyön saralla. Keväällä järjestettiin päihdeputki koululaisille päivällä ja illalla vielä vanhemmille, jonka toteutti HUMAKin opiskelijat. Koululaisille järjestettiin kerhoja ja sosiaalisen vahvistamisen pienryhmätoimintaa.

Syksyllä osallistuttiin kansainväliseen CIMOn tukemaan nuorisovaihtoon, kun kymmenen nuorta ja kaksi ohjaajaa Viron kummikunnasta Häädemeestestä tuli viikoksi Hankasalmelle. Heidän kanssaan oli tuon viikon ajan kymmenen hankasalmelaista nuorta ja kaksi HUMAKin opiskelijaa, jotka vastasivat viikon ohjelmasta.

Tavoite työpajatoiminnan vakiinnuttamiseksi eteni, kun työpajaohjaajan toimi vakinaistettiin. Palkkaus toimeen tuli vielä hankerahoituksena.

Työpaja hoiti edelleen Kuuhankaveden koulun välipalatarjoilun monitoimitalon kahviossa.

Työpaja on ollut yhteistyössä koulutoimen, sosiaalitoimen ja myös muiden kunnan eri hallintokuntien, työvoimahallinnon, Kelan ja eri järjestöjen kanssa. Tavoitteena on löytää pajalle tuleville nuorille opiskelu- tai työpaikka. Tämä työ on käynyt entistä haasteellisemmaksi pajalle tulevien nuorten monenlaisten ongelmien vuoksi.

Työpajan yhteydessä on työskennellyt kesäkuusta lähtien etsivän nuorisotyön kaksi työntekijää valtiolta saadun avustuksen turvin. He ovat osallistuneet nuorisotilojen valvontaan ja niiden toiminnan kehittämiseen. Toi-

nen työntekijä on tiiviissä yhteistyössä koulun kanssa ja toinen enemmän työpajan nuorten kanssa. Molemmat työskentelevät nuorten parissa myös nuorten vapaa-ajalla etsien tuen tarpeessa olevia. Etsivä nuorisotyö tekee tiivistä yhteistyötä koulutoimen, sosiaalitoimen, työvoimahallinnon ja joidenkin järjestöjen kanssa voidakseen ohjata tuen tarpeessa olevia nuoria heille oikean avun piiriin ja näin ehkäistä nuorten syrjäytymistä.

Taloudellisesti nuorisotoimi pysyi hyvin talousarviossaan. Menoja oli reilusti budjetoitua enemmän mutta niin oli tulojakin. Erilaista hankerahoitusta saatiin monesta eri hankkeesta tukemaan toiminnan rahoitusta.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Nuorisotilojen ja bänditilojen ylläpitäminen	Määrä	4	5	4	5	5	5
Sijoittuminen työpajakakson jälkeen koulutukseen, työelämään tai harjoittelupaikkaan %	Kysely	90	87	80	87	87	87

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	133	89		89	177	88
Menot	235	228		228	302	-74
Netto	-102	-139		-139	-125	14

2.6.Ympäristölautakunta

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Toimintatulot	3 998	3 970		3 970	4 207	237
Tuet ja avustukset	9	0		0	9	9
Maksutulot	61	57		57	54	-3
Myyntituotot	2 128	2 112		2 112	2 197	85
Vuokratuotot	1 684	1 782		1 782	1 768	-14
Henkilöstökorvaukset	4	5		5	20	15
Muut tulot	112	14		14	159	145
Toimintamenot	4 219	4 326	0	4 326	4 436	-110
Palkat	1 336	1 319		1 319	1 345	-26
Sosiaalivakuutusmaksut	495	515		515	448	67
Aineet ja tarvikkeet	962	966		966	1 053	-87
Asiakaspalvelut	330	340		340	340	0
Muut palvelut	617	664		664	653	11
Vuokrat	326	389		389	329	60
Avustukset	92	105		105	90	15
Muut kulut	61	28		28	178	-150
Toimintakate	-221	-356	0	-356	-229	127

Tehtävä: Asumisen ja elämisen palvelut
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:
<ul style="list-style-type: none"> • Viihtyisän ja turvallisen asuin ympäristön tuottaminen
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:
<ul style="list-style-type: none"> • Vesi- jätevesihuollon sekä siihen liittyvien toimintojen kehittäminen (infrastrukturi) • Maankäytön suunnittelu ja ohjaus: Hyvä ja turvallinen asuminen • Monipuolinen laadukas palvelutarjonta
Toteutuminen:
<ul style="list-style-type: none"> • Vesihuoltoverkostoon uusia liittyjiä asemakaava-alueilla oli vesilaitokseen 2 ja viemärlaitokseen 1. • Tonttikauppoja tehtiin vuoden aikana asuntotonttien osalta 2 kpl.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Vuonna 2004 laaditun vesihuollon kehittämissuunnitelman toteuttaminen	Kunnan talouksista vesihuoltoverkoston piirissä % (sis. vesiosuuskunnat)	65	70	68	72	74	76
Monipuolinen tonttitarjonta, vähintään kolmen vuoden reservi	Asuinrakennustontit, kpl - tonttikaupat 5/v Rivitalotontit, kpl - tonttikaupat 1/v Teollisuustontit, kpl - tonttikaupat 1/v	95	118	116	111	106	101
		5	5	2	5	5	5
		11	10	11	10	9	8
		16	14	15	14	13	12
			1		1	1	1
Palvelujen saata- vuus ja laatutaso	Suoritettavat asiakaskyselyt kerran valtuustokaudessa	Kysely					Kysely

2.6.1. Ympäristöhuoltopalvelut

Tehtävä: Ympäristön hoito ja suojele, jätehuollon järjestäminen
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus: <ul style="list-style-type: none"> Viihtyisän ja terveellisen ympäristön tuottaminen: viheralueiden hoito, ympäristövalvonta, jätehuollon järjestäminen
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella: <ul style="list-style-type: none"> Ympäristönsuojelu: ympäristönsuojelulain toimeenpano, jätevesiasetuksen ja vesihuoltolain valvonta, ympäristön viihtyisyys, hoitoluokitus ohjaa vesistöjen hoitoa Puistot: Viheralueiden ja useiden kunnan kiinteistöjen ympäristön hoito, leikkipaikkojen turvallisuus, Kultu-ohjelman toteuttaminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa Jätehuolto: Kuivajätteen aluekeräys, ongelmajätehuolto, kierrätys, kompostorin tilanteen selvittäminen
Toteutuminen: Ympäristönsuojelu: <ul style="list-style-type: none"> Ympäristöluvut 1 kpl, ympäristönsuojelulain ilmoituspäätökset 4 kpl, valvontatapauksia, mm. nitraattiasetuksen valvonta, kuivatusongelmia Ympäristökatselmukset

- Maa-ainestarkastukset (9 kpl)
- Lausunnot mm. jätevesisuunnitelmista (66 kpl), ojitus- ja metsätiehankkeista (7 kpl)
- Jätetaksumuistutuksia ja anomuksia (43 päätöstä)
- Osallistuttiin LAPE-hankkeeseen.
- Osallistuttiin kaavoitushankkeiden valmisteluun sekä Keski-Suomen ympäristöohjelman yhdyskunnat ja elinympäristö -ryhmään, Jyväskylän seudun rakennemalli –projektiryhmään, Keski-Suomen vesihuoltoryttäjien koulutushankkeen ohjausryhmään ja vesienhoidon yhteistyöryhmään.
- Ympäristönsuojelusihteeri oli vuorotteluvapaalla kesä-lokakuun ajan, sijaisena Miia Heiskanen.

Puistot:

- Säästötoimet näkyivät vihertoimen työskentelyssä.
- Puutarhuri siirtyi kesäaikana käytännön työtehtäviin.
- Vihertoimen toteutuneet työtunnit olivat noin 5.400 tuntia, noin 1.000 tuntia vähemmän kuin vuonna 2009.
- Kesäaikana vihertoimessa oli työssä eripituisissa työsuhteissa palkattuna 6 henkilöä, 2 henkilöä kuntouttavassa työtoiminnassa, työharjoittelussa 2 harjoittelijaa, työelämävalmennuksessa 2 henkilöä, työkokeilussa 1 henkilö, tuntipalkkaisia 3 henkilöä ja työllistämistuella palkattuna 3 henkilöä. Lisäksi ostettiin ympäristötoimen muilta yksiköiltä sekä miestyötä että konetöitä.
- Vuoden lopussa oli hoidettavia puistoalueita yhteensä noin 19 ha. Palveluita myytiin kiinteistötoimelle ja liikuntatoimelle.
- Löytöeläimet on hoidettu vihertoimen kautta. Palvelu ostettiin Jyväskylän seudun Hotelli Lemmikki Oy:ltä
- Leikkipaikkojen turvallisuuteen kiinnitettiin huomiota mm. tarkastustoimintaa lisäämällä, sekä jonkin verran uudistettiin leikkialueilla olevia leikkivälineitä
- Kultu-työ asemalla on edennyt hitaasti.

Jätehuolto:

- Jätetiimi kokoontui säännöllisesti. Tiimissä käsiteltiin jätehuollon ajankohtaisia asioita.
- Asiakastietoja päivitettiin ja korjattiin. Jätehuoltolaskutus toteutettiin omana työnä. Tehtiin runsaasti jäteneuvonta- ja ohjaustyötä sekä mm. laskutukseen liittyvää asiakaspalvelua. Osallistuttiin kesäasukkaiden tapaamiseen.
- Ongelmajätteiden kuntakeräys järjestettiin 14. – 15.5.2010 yhdessä Ekokem Oy:n kanssa. Vuoden ongelmajättekertymä oli noin 26 tn.
- Paperinkeräys Oy keräsi keräyspaperin.
- Kartongin keräystä toteutettiin kolmessa pisteessä: kirkonkylän tori, Asema Salontie ja Niemisjärvi.

- Puutarhajätettä otettiin vastaan kirkonkylän entisellä jätealueella. Puutarhajätteelle oli jätelava asemalla ja Niemisjärvellä ajalla 23.4. – 7.5.2010.
- Osallistuttiin koulujen siivouspäivään 5.5.2010.
- Romunkeräystä ei järjestetty.
- Sydän Suomen kuljetus Oy huolehti ekopisteiden (24 kpl) ja aluekeräyspisteiden (17) tyhjennyksestä.
- Kompostori laitettiin myyntiin.

Maa- ja metsätilat siirtyi kunnanhallituksen vastuualueelle 1.1.2010 alkaen.

Investoinnit

- Turva-alustoja uusittiin ja leikkivälineistöä lisättiin ja uusittiin mm. Elsanpuiston, Riukulan, Yrjönkadun ja uimarannan leikkipaikoille
- Pienehköjä lisäviheralueita rakennettiin Riukulan leikkipuistoon sekä Pääkirjaston alueelle.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Ympäristösuojelu; Vesistöjen hoito	Merkittävimpien vesistöjen tilan seuranta	X					
Puistot; Viheralueiden ylläpitotaso	euroa/ha	2700					
Vastuualueen asiakastytyväisyyskysely	Rakennettujen ja hoidettujen puistojen pinta-ala vuoden lopussa, ha Vihertoimen arvostusten keskiarvo	19					>3,5
Maa- ja metsätilat; Metsäsuunnitelman mukainen käsittely	Suunnitelman toteutuminen % alasta Peltopinta-ala vuoden lopussa, ha Metsäpinta-ala, ha	hakkuu 100 % hoito 100 % 28					

	Vuokralle annettujen alueiden pinta-ala, ha	654 78					
Jätehuolto; Kotitalouksien jätehuollon laillisuus ja toimivuus	Järjestetyn jätehuollon piiriin kuuluvat kiinteistöt, %	99	98	98	98	98	98

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Ympäristönsuojelu						
Tulot	32	27		27	35	8
Menot	117	121		121	136	-15
Netto	-85	-94		-94	-101	-7
Vihertoimi						
Tulot	241	127		127	166	39
Menot	233	216		216	189	27
Netto	8	-89		-89	-23	66
Ympäristöhuolto palvelut yhteensä:						
Tulot	273	154		154	201	47
Menot	350	337		337	325	12
Netto	-77	-183		-183	-124	59

2.6.2.Asunto- ja lupapalvelut

Tehtävä: Maankäytön, rakentamisen ja valvonnan sekä asumisen palvelut
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:
<ul style="list-style-type: none"> • Laadukkaan ja turvallisen asumisen sekä tasokkaiden vuokra-asuntopalveluiden tuottaminen
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:
<ul style="list-style-type: none"> • Yleiskaavoitus sekä taajamien asemakaavoitus • Rakennus- ja maankäyttölain mukaiset lupien käsittely ja niiden valvonta • Kunnan asuntojen vuokraustoiminta, asuntoja yhteensä 78 kpl, joista asunto-osakeyhtiöissä 36 kpl. Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalla on yhteensä 255 asuntoa.

Toteutuminen:**Kaavoitus:**

- Kirkonkylän taajaman osayleiskaavan laadinta käynnistettiin vuoden aikana sekä alustava luonnos osallistumis- ja arviointisuunnitelmineen osayleiskaavasta oli kuntalaisten nähtävillä.
- Yksityinen ranta-asemakaavan muutos hyväksyttiin kunnanvaltuuston toimesta.

Rakennustarkastus:

- Rakennusvalvonnassa tehtiin tarkastuskäyntejä rakennus-, maa-aines-, poikkeus- ja ympäristölupakohteissa yhteensä 229 kpl. Tähän sisältyivät myös tehdyt kiinteistöarvioinnit ja muut rakentamiseen liittyvät lausunnot.
- Rakennuslupahakemuksia kirjattiin saapuneeksi 153 kpl. Saapuneista hakemuksista tehtiin rakennus- ja toimenpidelupapäätöksiä 100 kpl ja ilmoituksia käsiteltiin 41 kpl. Uusia yhden asunnon taloja ja muita erillisiä pientaloja valmistui 15 kpl, yhteensä 15 huoneistoa ja loma-asuntoja 7 kpl. Vastaavia työnjohtajia eri rakennuskohteisiin hyväksyttiin 49 kpl. Maa-aineslupia haettiin 1 kpl viime vuonna. Poikkeamis- lupahakemuksia käsiteltiin 11 kpl. Rakennusten lopputarkastuksia suoritettiin vuoden 2010 aikana 78 kpl.

Asuntotoimi:

- Asuntotoimen menot ovat ylittäneet hyväksytyyn talousarvion johtuen osaltaan kirjanpidon mukaan lasketuista myyntitappioista. Tulot ovat myös ylittyneet johtuen taas kirjanpidon mukaan lasketuista myyntivoitoista.
- Asuinhuoneistoja vuonna 2010 on myyty kahdeksantoista kappaletta: Kirkonkylältä As Oy Opinsauna kokonaisuudessaan yhteensä 14 huoneistoa, 5 kpl 2h+k, 60 m², 9 kpl 3h+k, 80 m², As Oy Koulurannasta huoneisto 5h+k+s, 130 m², As Oy Suvilehdosta 2h+k+s, 51,5 m² ja As Oy Tertunpellosta kaksi huoneistoa, joista toinen 1h+kk+s, 37 m² ja toinen 2h+kk+s, 52 m².
- Kunnan omistamien asuntojen lukumäärä ilman palveluasuntoja ja oymuotoisia on 27 kpl ja huoneistoala yhteensä 1394 h-m². Kunnan määräämisvallassa olevat asunnot yhteensä 281 kpl ja kunnan suoraan omistamien muiden tilojen huoneistoala noin 39.295 m².
- Asuntolainojen ja korjaus- ja energia-avustusten sekä suhdanneluonteisten avustusten hakuajoista ja ehdoista on tiedotettu kuuluttamalla paikallisesti ja yhteisesti Jyväskylän seudun kuntien kanssa.
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen avustuksia myönnettiin seuraavasti:
  - * Veteraanit ja vanhusväestö 9 kpl, yht. 75.371 euroa
  - * Talousjätevesijärjestelmän parantaminen 2 kpl, yht. 8.925 euroa
  - * Suhdanneluonteinen avustus 4 kpl, yht. 4.668 euroa
  - * Energiapainotteinen suhdanneluonteinen avustus 6 kpl, yht. 12.045 euroa.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Kaavoitus: Kaavoitusohjelman toteuttaminen	Kaavoitushankkeiden tilanne, kunnanvaltuuston vahvistamat kaavat, kpl Vuoden aikana hyväksytyjen uusien ja muutettujen asema-, rakennus- ja rantakaavojen pinta-ala, ha	1 34,5	1	1	1	1	1
Rakennustarkastus: Rakennus- ja toimenpidelupien määrä	Rivi- paritalot, kpl Pientalot, kpl - uudisrakentaminen - käyttötark. muutos - peruskorjaus / laajennus Loma-asunnot, kpl - uudisrakentaminen - peruskorjaus / laajennus Muut rakennukset, kpl - uudet - laajennukset / muutokset	0 20 3 25 18 8 69 5	2 20 15 10 4 50 15	0 11 2 27 11 5 69 8	0 15 30 10 4 50 15	0 15 30 10 4 50 15	0 15 30 10 4 50 15
Myönnettyjen rakennuslupien lopputarkastustilanne	Rakennus- / toimenpideluvan rakentamisaika umpeutunut	92 92	20 20	20		10	
Asuntotoimi: Asunnon järjestäminen hyväksytyille hakijoille	Vuokra-asuntojen käyttöaste, % - Kunnan asunnot - Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakan asunnot Kunnan suoraan omistamien asuntojen lukumäärä 31.12., kpl Kunnan suoraan omistamien asuntojen huoneistoala 31.12. yhteensä h-m ² Kunnan omistamien asuntoosakehuoneistojen luku-	97 86 26 1374	98 93 27 1394	98 93 27 1394	98 93	98 93	98 93

	määrä 31.12.,kpl	54	36	36			
	Kunnan määräämis- vallassa olevien asunto- ja kiinteistö- yhtiöiden omista- mien asuntojen lukumäärä 31.12., kpl	281	281	281			
	Kunnan suoraan omista- mien muiden tilojen huoneistoala 31.12., yhteensä h-m ²	39295	39295	39295			

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Kaavoitus						
Tulot	6	2		2	9	7
Menot	114	119		119	116	3
Netto	-108	-117		-117	-107	10
Rakennus- tarkastus						
Tulot	60	50		50	51	1
Menot	101	91		91	82	9
Netto	-41	-41		-41	-31	10
Asuntotoimi						
Tulot	704	646		646	763	117
Menot	579	600		600	768	-168
Netto	125	46		46	-5	-51
Asunto- ja lupapalvelut yhteensä:						
Tulot	770	698		698	823	125
Menot	794	810		810	966	-156
Netto	-24	-112		-112	-143	-31

2.6.3.Kunnallistekniset palvelut

Tehtävä: Yhdyskuntateknisen huollon palvelut
Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus: <ul style="list-style-type: none"> • Laadukkaan vesihuollon turvaaminen ja turvallisen liikennöinnin varmistaminen
Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:

Liikennealueet:

- Liikenneturvallisuuden tehostaminen, kaavateiden peruskorjaus ja rakentaminen

Vesilaitos:

- Vesilaitoksen toiminnan tehostaminen käyttömenojen pienentämiseksi ja veden markkinointi käyttäjien lisäämiseksi

Viemärlaitos:

- Viemärlaitoksen toiminnan tehostaminen käyttömenojen pienentämiseksi

Toteutuminen:**Liikennealueet:**

- Kaavateitä peruskorjattiin ja päällysteitä uusittiin aseman ja kirkonkylän kaava-alueilla. Hankamäentien tieosa peruskorjattiin. Näkinniemmentien kuivatusta parannettiin. Osa Laitisentiestä rakennettiin.
- Kunnossapidettäviä kaavatietä kirkonkylän aseman ja Niemisjärven kaava-alueilla on yhteensä 25,4 km.
- Kaavateiden kunnossapitokustannukset €/km:
v. 2001=3145, v. 2002=3000, v. 2003=2457, v. 2004=3687,
v. 2005=3647, v. 2006=3540, v. 2007=3740, v. 2008=4259,
v. 2009=2647, v. 2010=2441.
- Avustettavia yksityisteitä on 362 km. Kunnan kunnossapitämiä kevyen liikenteen väyliä 1 km.
- Yksityisteitä on avustettu €/km:
v. 2001=335, v. 2002=298, v. 2003=254, v. 2004=263, v. 2005=265,
v. 2006=273, v. 2007=296, v. 2008=285, v. 2009=255, v. 2010=249.

Vesilaitos:

- Kiinteistöjä liitettiin vesijohtoverkoston kaksiksi.
- Tutkituilta ominaisuuksiltaan Kärjenkankaan vedenottamon vesi täytti hyvän talousveden laatuominaisuudet. Ottamolta pumpattiin verkostoon vettä 190697 m³, jakelualueelta laskutettu vesimäärä oli 170063 m³. Vesilaitoksen käsittely-, jakelu- ja kunnossapitokustannukset €/m³:
v. 2001=0,31, v. 2002=0,32, v. 2003=0,36, v. 2004=0,38,
v. 2005=0,43, v. 2006=0,44, v. 2007=0,49, v. 2008=0,57,
v. 2009=0,59, v. 2010=0,56.

Viemärlaitos:

- Viemärlaitokseen liitettiin yksi uusi kiinteistö. Jätevesiä puhdistettiin yhteensä 241075 m³.
- Jätevesien puhdistamiskustannukset €/m³:
v. 2001=1,18, v. 2002=1,25, v. 2003=1,16, v. 2004=0,61,
v. 2005=0,75, v. 2006=0,83, v. 2007=0,72, v. 2008=0,71,
v. 2009=0,95, v. 2010=0,93.
- Puhdistamolta tuleva kuivattu liete käsitellään Hankasalmen Kiinteistöpalvelun toimesta Paljakansuolla, jossa liete sekoitetaan turpeeseen ja kompostoidaan.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Liikennealueet: Kaavateiden liikenneturvalisuus	Onnettomuudet nollatasolle henkilövahinkojen osalta	0	0	0	0	0	0
	Kunnan kunnossapittämät kadut ja tiet 31.12., km	25,3	25,3	25,3			
	Kunnan kunnossapittämät kevyen liikenteen väylät 31.12., km	1	1	1			
	Muut yksityistiet 31.12., km	362	362	362			
Vesilaitos: Verkoston saneeraus	Verkostoon pumpattun laskuttamattoman veden osuuden vähentäminen (vuotovedet) %	11	8	10,8	8	8	8
	Verkkoon pumpattu vesi-määrä m ³ /vuosi	178998	170000	190697	170000	170000	170000
Viemärlaitos: Vuoto- ja huulevesien vähentäminen	Vuotovedet < 30 %	28	20	41,4	20	20	20
	Vastaanotettu jätevesimäärä m ³ /vuosi	204997	200000	241075	180000	180000	180000

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Liikennealueet						
Tulot	6	0		0	1	1
Menot	198	203		203	185	18
Netto	-192	-203		-203	-184	19
Vesihuoltolaitokset						
Tulot	492	540		540	564	24
Menot	322	332		332	331	1
Netto	170	208		208	233	25
Kunnallistekniset palvelut yhteensä						
Tulot	498	540		540	565	25
Menot	520	535		535	516	19
Netto	-22	5		5	49	44

2.6.4. Pelastustoimi

Palo- ja pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaa Hankasalmen kunnan alueella Keski-Suomen pelastuslaitoksen Hankasalmen yksikkö.

Tavoitteiden toteutuminen kerrotaan Jyväskylän kaupungin vuoden 2010 tilinpäätöksessä.

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Tulot	0	0		0	0	0
Menot	335	344		344	344	0
Netto	-335	-344		-344	-344	0

2.6.5. Talon palvelut

<p>Tehtävä: Tuottaa tukipalveluita ruokapalvelun, siivouspalvelun ja kiinteistönhoidon osalta lähinnä kunnan omalle organisaatiolle</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laadukkaita palveluja monipuolisesti ja joustavasti yhdistetyllä henkilöstöllä
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruokapalvelu: Hyvän palvelutason säilyttäminen taloudellisista uhkista huolimatta. Henkilöstön hyvinvoinnista huolehtiminen. • Siivouspalvelu: Henkilöstön jaksamisesta ja koulutuksesta huolehtiminen uuden mitoitusohjelman tultua täysimääräisenä voimaan. • Kiinteistöhoito: Turvata edelleen käyttäjille turvallinen toiminta ympäristö. Huolehtia henkilöstön jaksamisesta laajentuneen tehtäväkentän myötä.
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koko henkilöstön jaksamiseen on panostettu järjestämällä vastuualueelle yhteinen TYHY päivä. Ruokapalvelu ja siivouspalvelu viettivät yhdistetyn koulutus/virkistys iltapäivän syksyllä. Kiinteistönhoidon tapahtuma siirtyi yhteensattumien vuoksi. • Koulutuksia on hyödynnetty vaihtelevasti ja yhteisiä palaverieita järjestetty kohtalaisesti • Kuntoutuksen piiriin pääsi kaksi työntekijää ja yksi aloitti loppuvuodesta vuorotteluvapaan. Eläkkeelle siirtyi yksi työntekijä, jonka paikka voitiin täyttää. Siivouksessa yksi työntekijä suoritti uutta ammattitutkintoa. • Palvelutaso pystyttiin säilyttämään ja palvelut turvaamaan suurista haasteista huolimatta.

- Päivärannan keittiöön saatiin hankittua uusi vaunutäyttöinen monitoimiuuni, joka mahdollistaa kasvavat palvelut tulevaan.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Ruokapalvelu							
*kouluruokailu	€/suorite	2,31	2,12	2,00	2,20	2,20	2,20
	suorite/työnte	23000	25170	26800	25420	24800	24800
*laitosruokailu	€/Suorite	3,22	3,20	3,13	3,20	3,20	3,20
	suorite/työnte	24600	23035	24120	25100	25100	25100
Siivouspalvelu	€/m ²	25,42	26,30	27,45	28,66	26,50	26,50
	m ² /työntekijä	1597	1513	1516	1590	1590	1590
Kiinteistönhoito	energian säästösop.liittyvin menetelmin	> 3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %
Kaikilla yksiköillä palveluiden laatu ja saatavuus	asiakaskysely valtuustokaudella	X					X
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	kehityskeskustelut	1 x / v	1 x / v	1 x / v	1 x / v	1 x / v	1 x / v

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Siivouspalvelu						
Tulot	368	379		379	377	-2
Menot	365	377		377	375	2
Netto	3	2		2	2	0
Kiinteistönhuolto						
Tulot	954	1 004		1 004	1 036	32
Menot	597	648		648	668	-20
Netto	357	356		356	368	12
Ruokapalvelu						
Tulot	891	899		899	939	40
Menot	912	910		910	925	-15
Netto	-21	-11		-11	14	25
Talon palvelut yhteensä						

Tulot	2 213	2 282		2 282	2 352	70
Menot	1 874	1 935		1 935	1 968	-33
Netto	339	347		347	384	37

2.6.6.Varikko

<p>Tehtävä: Varasto ja kiinteistöjen kunnossapitopalvelut</p>
<p>Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuottaa palveluja ja huolehtia ns. toiminnallisten tukipalveluiden saatavuudesta pääsääntöisesti kunnan omalle organisaatiolle
<p>Toiminnan painopistealueet vuonna 2010 ja suunnittelukaudella:</p> <p>Varasto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palvelu joustavaa ja laadukasta eri hallintokunnille ja kuntalaisille • Tarvikehankintojen tarvittava kilpailuttaminen huomioiden laatu/hinta ja toimitusvarmuus • Käytettävä kalusto toimintavarmaa ja käyttöturvallinen <p>Kiinteistöjen kunnossapito:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiinteistöjen rakenteiden ennakoiva kunnossapito; kosteus- ja homevaurioiden estäminen / korjaaminen, pintarakenteiden toimivuuden seuranta. Kunnan oma kiinteistökanta.
<p>Toteutuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varaston kautta on pystytty antamaan/suorittamaan tilattuja palveluja kunnan eri hallintokunnille ja myös kuntaorganisaation ulkopuolelle • Tarvike- ja laitehankintoja on kilpailutettu resurssien ja kunnan hankintaohjeiden mukaan ja keskusvarastoon keskitetty kunnan konekalusto pystytty pitämään toimintavarmana ja käyttöturvallisena • Työturvallisuuteen on panostettu välineillä ja asenneajattelulla. Vakavilta työtapaturmilta välttytty 2010. • Kiinteistöjen kunnossapito: Kiinteistöjen ennakoivaa kunnossapitoa tehty talousarvion puitteissa sekä puututtu vahinkotapauksiin.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tot 2009	Ta 2010	Tot 2010	Ts 2011	Ts 2012	Ts 2013
Varasto: Palveluiden/ tuotteiden saatavuus joustavaa Hinta/laatu kilpailukykyinen	Asiakaskysely 1 krt/ valtuustokausi	As. kysely					
Kiinteistöjen kunnosapito: Kosteusvaurioiden ja mahdollisten homevaurioiden ennakoiminen	Kunto- /vahinkokartoitukset	7	7	8	7	7	7

	Tp 2009	Ta 2010	Muutos	Ta 2010 yht	Tp 2010	Poikkeama
Varasto						
Tulot	107	116		116	114	-2
Menot	182	194		194	165	29
Netto	-75	-78		-78	-51	27
Kuljetuspalvelu						
Tulot	0	0		0	0	0
Menot	27	0		0	0	0
Netto	-27	0		0	0	0
Kiinteistöjen kunn.pito						
Tulot	137	180		180	152	-28
Menot	137	171		171	152	19
Netto	0	9		9	0	-9
Varikko yhteensä						
Tulot	244	296		296	266	-30
Menot	346	365		365	317	48
Netto	-102	-69		-69	-51	18

2.7.Tuloslaskelmaosan toteutuminen

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN V. 2010

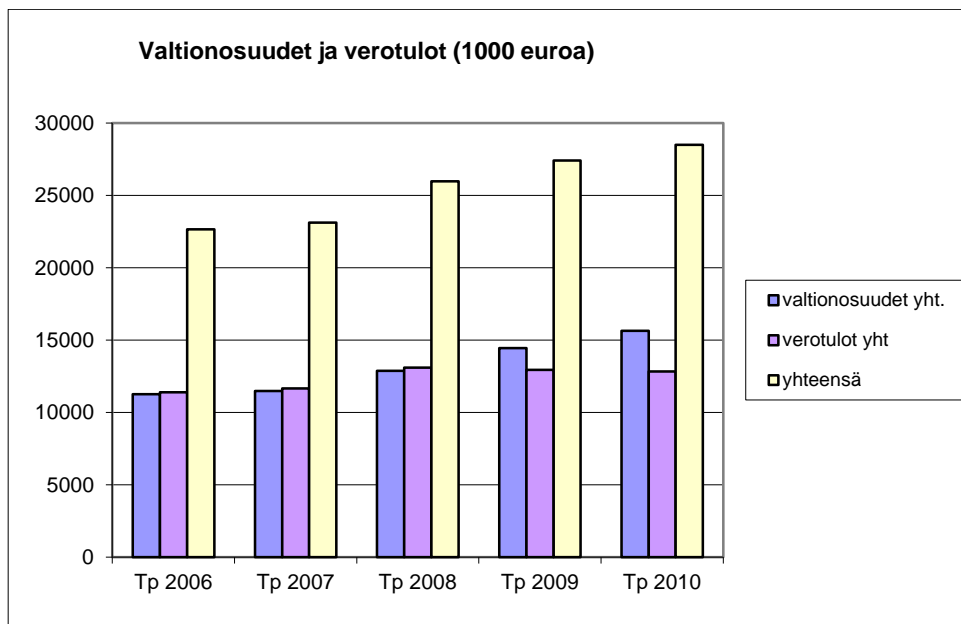
(sisäiset erät mukana)

1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	10 408	46	10 454	11 497	1 043
Myyntituotot	5 444		5 444	6 174	730
Maksutuotot	2 273	46	2 319	2 329	10
Tuet ja avustukset	805		805	916	111
Muut tuotot	1 886		1 886	2 078	192
Toimintamenot	-36 999	-46	-37 045	-38 287	-1 242
Henkilöstömenot	-18 055		-18 055	-18 190	-135
Palkat ja palkkiot	-13 718		-13 718	-13 781	-63
Henkilösivukulut	-4 337		-4 337	-4 409	-72
Eläkekulut	-3 447		-3 447	-3 562	-115
Muut henkilösivukulut	-890		-890	-847	43
Palvelujen ostot	-12 700		-12 700	-13 534	-834
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 984	-46	-2 030	-2 172	-142
Avustukset	-2 384		-2 384	-2 452	-68
Muut kulut	-1 876		-1 876	-1 939	-63
Toimintakate	-26 591	0	-26 591	-26 790	-199
Verotulot	12 540		12 540	12 844	304
Valtionosuudet	15 531		15 531	15 657	126
Rahoitustulot ja -menot:	-48		-48	160	208
Korkotulot	30		30	61	31
Muut rahoitustulot	240		240	234	-6
Korkomenot	-180		-180	-72	108
Muut rahoitusmenot	-138		-138	-63	75
Vuosikate	1 432	0	1 432	1 871	439
Poistot ja arvonalentumiset	-1 150		-1 150	-949	201
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 150		-1 150	-949	201
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Tilikauden tulos	282	0	282	922	640
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)				25	25
Rahastojen lisäys (-), vähennys (+)					
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	282	0	282	947	665

Valtionosuudet ja verotulot (1000 euroa)

	Tp 2006	Tp 2007	Tp 2008	Tp 2009	Tp 2010
Valtionosuudet	11 257	11 478	12873	14 460	15 657
-yleinen	404	384	388	600	
-sosiaali- ja terveys	8234	8576	9905	11135	
-sivistys	2619	2518	2580	2725	
-peruspalv.valt.osuus (ilman tasauksia)					11 592
-verotul.perustuva valt.osuus tasaus					4 523
-järjestelmämuutoksen tasaus					158
-opetus- ja kult.toimen muut valt.osuudet					-616
Verotulot	11 394	11 656	13 104	12 955	12 844
-tulovero	9565	9828	11 387	11 426	11 132
-yhteisövero	1227	1213	1060	851	894
-kiinteistövero	602	615	657	678	818
yhteensä	22 651	23134	25 977	27 415	28501

Valtionosuudet ja verotulot yhteensä (1000 €) 2006 - 2010

Valtionosuus- ja verotulokertymä kasvoi edellisvuodesta 1,09 milj. euroa Valtionosuuksiin sisältyvää verotulotasausta v. 2009 saatiin 4,19 milj. euroa ja v. 2010 4,5milj. euroa.

Tuloveroprosentti oli 20,00. Vahvistetut kiinteistöveroprosentit ovat seuraavat: yleinen 0,90 %, vakituisen asunnon kiinteistövero 0,40 %, muut asuinrakennukset 0,95 %, voimalaitokset 2,50 %

Maksettavaa kunnallisveroa vastaavat verotettavat tulot (ennen ansioäyrit)/asukas

Vuosi	Hankasalmi	Maan keskiarvo	Ero %
1999	7203	10 768	-33,2
2000	7310	10 800	-32,3
2001	7720	11 930	-35,3
2002	8100	12 275	-34,1
2003	8313	12 453	-33,2
2004	8474	12 684	-33,2
2005	8710	13 054	-33,3
2006	8978	13 680	-34,4
2007	9763	14 605	-33,1
2008	10 245	15 404	-33,5
2009	10 011	15 334	-34,7

Koko maan verotettavat tulot vaihtelevat siten, että pienin oli 8 651 euroa/asukas v. 2009 (v.2008/8269) ja suurin oli 31 531 euroa/asukas (v.2008/32230). Verotettavan tulon määrä kasvaa Hankasalmella vähemmän kuin maassa keskimäärin.

2.8. Investointien toteutuminen

Investointien toteutuminen (1000 euroa)

	Mr sitovuus B	Kuluarvio taloussuunnittelukaudella	Talousarvio yht. 2010	Toteutuma 2010	Säästö+/ylitys-
B=bruttomääräraha/-tuloarvio					
A. MENOT					
ASUINRAKENNUKSET		50	25	25	0
Viipaletalot (v. 2010 1 kpl, v. 2012 1 kpl)	B	50	25	25	0
MUUT TALONRAKENNUKSET		1 300	560	357	203
Monitoimitalon julkisivun uusiminen		160			
Hankasalmen Lämpö Oy:n liittymismaksut		220			
Metsätähden sprinklaus	B	100	100	0	100
Vanhainkodin rannan muuttaminen virkistyskäyttöön		20			
Mäkituvan (toimintakeskus) sprinklaus		50			
Mäkituvan ruokasalin laajennus (jos tarpeen)		140			
Niemisjärven koulun lämmitysjärjestelmän vaihto		90			
Niemisjärven koulun ikkunoiden uusiminen		60			
Kiinteistöjen kunto-/energiakartoitukset	B	20	20	4	16
Paloaseman välipohjan peruskorjaus	B	20	20	17	3
Paloaseman vesikaton korjaaminen	B	50	50	39	11
Kirjaston jäähdytys	B	50	50	77	-27
Kirkonkylän vanhan terveystalon julkisivun maalaus	B	30	30	18	12
Murtoisten entisen koulun jätevedenpuhdistus	B	15	15	9	6
Aseman koulun pihan kunnostus	B	100	100	82	18
Oppimisen vuodenaajat ulkokoulussa -hanke (Kuuhanaveden koulun piha) keskeneräinen	B	100	100	52	48
Ristimäen koulun vedensaanti	B	15	15	0	15
Päivärannan palvelukeskuksen B-siiven alapohjan korjaustyöt (lisämr 60)	B	60	60	59	1
					0
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET		5 516	2 409	2 378	31
Vesi- ja viemärilaitos:	B	5 504	2 397	2 378	19
Talojohdot ja uudet linjat		68	17	5	12
Niemisjärven alueen vesihuollon rakentaminen /					
Pienmäen alue		156	55	20	35
Jätevesipuhdistamon rakentaminen (lisämr 700) keskeneräinen		3 600	2 200	2 318	-118 er.

Niemisjärveltä yhteispuhd. Siirtolinjan rakentaminen kustannuksissa huomioitu valtion vesihuoltotyön osuus		1 500			
Kk/As viemäriverkosto, vuotovesien vähentäminen / keskusta		80	50	7	43
Palopostien ja vesilaitoksen pääsulkujen uusiminen		50	25	11	14
Tervaniemen vedenottamo, UV-laitteisto ja kemikaalinsyöttölaitteisto		30	30	16	14
Kärjenkankaan vedenottamon suoja-alueen aitaaminen ym. järjestelyt		20	20	1	19
					0
Muut putki- ja kaapeliverkot		12	12	0	12
Sos+terv. Tietoliikennekaapelit (Mäkitupa, Vanhustentalot, Aurinkola)	B	24	12	0	12
IRTAIN OMAISUUS		770	377	312	65
Kunnanhallitus:	B	140	65	77	-12
Verkon ja tietoturvan kehittäminen sekä palvelinalustan uusiminen		70	25	23	2
Ta.hal.ohjel. ja palvelinalustan uusiminen		70	40	54	-14
Sosiaali- ja terveyslautakunta:	B	99	99	89	10
Terveystoimi:		89	89	83	6
Sairaalan pesukone		10	10	0	10
AlueEffican päivitykset ja rakentaminen		24	24	38	-14
Hammashuollon Effica		15	15	14	1
Hammashuollon röntgenlaitteisto (lisämr 40)		40	40	31	9
Sosiaalitoimi:		10	10	6	4
Päivärannan palvelukeskus: sängyt, patjat, apuvälineet		10	10	6	4
Sivistyslautakunta:	B	341	142	102	40
Koulut:					
Koulujen interaktiiviset taulut		90	50	50	0
Kuuhankaveden koulun atk-laitehankinnat		20	20	18	2
Lukion atk-laitehankinnat ja ohjelmat		60	18	18	0
Kansalaisopisto:					
Laite- ja kalustohankinnat		60	15	5	10
Kulttuuritoimi:					
Hankasalmen historian 2. osa		84	28	0	28
Aseman koulun kulttuuritoimintatilojen varustaminen (lisämr 11)		11	11	11	0

Kirjasto:

Liikuntatoimi:

Suunnistuskartat 16

Nuorisotoimi:

Ympäristölautakunta:	B	190	71	44	27
Konekeskuksen kalustohankinnat		32	8	6	2
Moottorikelkka/mönkijä		18	18	10	8
Kalustohankinnat vihertoimi		15			
Konekeskus, traktorin vaihto		80			
Konekeskus, jäänhoitokone		20	20	16	4
Vaunutäyttöinen monitoimiuuni Palvelukeskus Päivärannan keittiöön (lisämr 25)		25	25	12	13
MAA-ALUEET	B	0	0	0	0
AINEETON KÄYTTÖOMAISUUS	B	249	249	249	0
Suur-Savon Sähkö Oy:n osakkeet, (lisämr 249)		249	249	249	0
LIIKENNEVÄYLÄT	B	866	406	87	319
Pellisenrannan asuntoalueen rantapolku		50			
Niemisjärven Mäntytie		50			
Kk:n Keskustien katuvalojen uusiminen		70	35		35
Kaavateiden perusparannus		40	10	9	1
Kaavateiden päällysteiden uusiminen		40	10	7	3
Asemakaavan muk. kaavateiden lohkominen		8	8		8
Niemisjärvi / Rinnekuja ja Santerintie		30	30		30
Mäntyrauantien perusparannus Kuusipolun tienhaaraan		50	50		50
Katuvalaistus: vaihto energiansäästölamppuihin		103	38		
630 kpl sekä torin valaistus ja sähkö					38
Pienmäen asuntoalueen kaavatiet		170	85	16	69
Yrjönkadun peruskorjaus (640 m)H		85			
Hankamäentien peruskorjaus välille Tertunkuja – Pajukuja		120	120	52	68
Pienmäen alueen katuvalaistus		30			
Näkinniementien kuivatuksen parantaminen		20	20	3	17
PUISTOT JA LEIKKIPAIKAT	B	180	30	12	18
Puistot ja leikkialueet		60	15	12	3
Tonttien/puistokaistaleiden kunnostustyöt		10			

Puistokalusteiden/leikkivälineiden uusiminen		10			
Aseman viheralueet (KULTU)		40	15	0	15
Mattojen pesupaikat		30			
Itsenäisyyden puiston valaistus		10			
Nj uimaranta/pysäkipuisto valaistus		10			
Hankavedentien puisto		10			
JÄTEHUOLTO	B	0	0	0	0
		0			
URHEILU- JA ULKOILUALUEET	B	25	10	14	-4
Laiturien peruskorjaus		10	10	14	-4
Latupohjien peruserparannus		15			
INVESTOINTIOSUUEDET					
KUNTAYHTEISÖILLE		0	0	0	0
Menot yhteensä		8 956	4 066	3 434	632
B. TULOT					
MUUT TALONRAKENNUKSET		80	80	93	13
Oppimisen vuodenajat ulkokoulussa -hanke, avustus	B	40	40	25	-15
Aseman koulun pihan kunnostus, avustus	B	40	40		-40
Kiinteistöjen kunto-/energiakartoitukset, avustus				2	
Ent. Kankaisten koulun myynti, tasearvo				66	66
Ent. Kankaisten koulun myynti, myyntihinta				33	
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET		68	17	10	-7
Liittymismaksut	B	68	17	10	-7
IRTAIN OMAISUUS					
Sivistyslautakunta	B	11	11	11	0
Aseman koulun kulttuuritoimintatilojen varustaminen (lisämr 11)		11	11	11	0
MAA-ALUEIDEN MYYNTI	B	0	0	5	5
Maa-alueiden myynti, tasearvo				5	5
Maa-alueiden myynti, myyntihinta				18	

AINEETON KÄYTTÖOMAISUUS	B	400	100	501	401
Asunto-osakkeiden myynti, tasearvo		400	100	501	401
<i>Asunto-osakkeiden myynti, myyntihinta</i>				533	
Tulot yhteensä toteutumassa tasearvo		559	208	620	41
<i>Tulot yhteensä toteutumassa, myyntihinta</i>				583	
Netto, toteutumassa tasearvot		8 397	3 858	2 814	-1 044

2.9.Rahoitusosan toteutuminen

Talousarvion rahoitusosan toteutumisvertailu

1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta	1 432		1 432	1 860	428
Vuosikate	1 432		1 432	1 871	439
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät				-11	-11
Investointien rahavirta	-2 784	-1 074	-3 858	-2 813	1 045
Investointimenot	-2 981	-1 085	-4 066	-3 434	632
Rahoitusosuudet investointimenoihin	97	11	108	38	-70
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	100	0	100	583	483
Toiminta ja investoinnit, netto	-1 352	-1 074	-2 426	-953	1 473
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset	-207		-207	0	207
Antolainasaamisten lisäykset muille	-210		-210	0	210
Antolainasaamisten vähennykset muilta	3		3	0	-3
Lainakannan muutokset	777	0	777	-648	-1 425
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 500		1 500	0	-1 500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-723		-723	-610	113
Lyhytaikaisten lainojen muutos				-38	-38
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	-782	-1 074	-1 856	-1 601	255

INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ	B	-2981	-1085	-4066	-3434	632	197	11	208	620	412
RAHOITUSOSA											
Antolainauksen muutokset											
Antolainasaamisten lisäykset	B	-210		-210	0	210					
Antolainasaamisten vähennykset	B						3		3	0	-3
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B						1500		1500	0	-1500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	-723		-723	-610	113					
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N				-38	-38					
Oman pääoman muutokset	B										
Vaikutus maksuvalmiuteen					-10	-10	782	1074	1856	1601	-255
YHTEENSÄ		-31031	-1085	-32116	-31250	866	31031	1085	32116	31250	-866

1) N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B = bruttomääräraha/-tuloarvio

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1. Tuloslaskelma

HANKASALMEN KUNNAN TULOSLASKELMA

	2010	2009
Toimintatuotot	8 622 526,51	7 943 421,43
Myyntituotot	4 649 737,50	3 970 382,92
Maksutuotot	2 320 632,35	2 275 739,48
Tuet ja avustukset	916 414,25	941 251,53
Muut tuotot	735 742,41	756 047,50
 Toimintakulut	 -35 412 244,49	 -33 841 137,17
Henkilöstökulut	-18 189 630,29	-17 524 177,89
Palkat ja palkkiot	-13 780 804,36	-13 232 426,30
Henkilösivukulut	-4 408 825,93	-4 291 751,59
Eläkekulut	-3 561 623,93	-3 385 222,13
Muut henkilösivukulut	-847 202,00	-906 529,46
Palvelujen ostot	-12 068 248,11	-11 520 514,34
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 115 514,82	-1 951 874,41
Avustukset	-2 446 952,86	-2 364 274,82
Muut kulut	-591 898,41	-480 295,71
 Toimintakate	 -26 789 717,98	 -25 897 715,74
Verotulot	12 843 567,51	12 955 354,70
Valtionosuudet	15 656 886,00	14 459 724,00
 Rahoitustuotot ja -kulut	 160 576,70	 191 064,16
Korkotuotot	61 649,39	89 019,11
Muut rahoitustuotot	176 001,01	212 399,05
Korkokulut	-72 109,14	-99 692,16
Muut rahoituskulut	-4 964,56	-10 661,84
Vuosikate	1 871 312,23	1 708 427,12
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-949 782,79	-897 341,56
Arvonalentumiset		-5 099,99
Satunnaiset tuotot		
Satunnaiset kulut		
Tilikauden tulos	921 529,44	805 985,57
 Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	 25 276,54	 26 187,69
Rahastojen lisäys (-), vähennys (+)		
 Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	 946 805,98	 832 173,26

3.2.Rahoituslaskelma

HANKASALMEN KUNNAN RAHOITUSLASKELMA

	2010	2009
Toiminnan rahavirta	1 859 796,91	1 661 498,41
Vuosikate	1 871 312,23	1 708 427,12
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-11 515,32	-46 928,71
Investointien rahavirta	-2 812 842,63	-1 904 134,58
Investointimenot	-3 434 437,56	-2 367 557,65
Rahoitusosuudet investointimenoihin	37 892,93	166 207,07
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutus- tulot	583 702,00	297 216,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	<u>-953 045,72</u>	<u>-242 636,17</u>
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0,00	0,00
Antolainasaamisten vähennykset	0,00	0,00
Lainakannan muutokset	-647 914,10	-647 914,10
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-610 071,82	-647 914,10
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-37 842,28	0,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	-42 744,28	969 760,46
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muu- tokset	-6 396,66	4 832,52
Vaihto-omaisuuden muutos	5 619,90	17 150,38
Saamisten muutos	-143 860,69	711 186,94
Korottomien velkojen muutos	101 893,17	236 590,62
Rahoituksen rahavirta	<u>-690 658,38</u>	<u>321 846,36</u>
Rahavarojen muutos	-1 643 704,10	79 210,19
Rahavarojen muutos	-1 643 704,10	79 210,19
Rahavarat 31.12.	2 631 215,44	4 274 919,54
Rahavarat 1.1.	4 274 919,54	3 195 709,35

3.3. Tase

HANKASALMEN KUNNAN TASE	2010	2009
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	22 405 948,62	20 531 373,46
Aineelliset hyödykkeet	18 748 871,47	16 621 692,62
Maa- ja vesialueet	1 914 701,48	1 920 168,82
Rakennukset	11 811 240,16	12 035 227,41
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 955 262,71	2 066 363,09
Koneet ja kalusto	464 493,80	341 906,68
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 603 173,32	258 026,62
Sijoitukset	3 657 077,15	3 909 680,84
Osakkeet ja osuudet	3 657 077,15	3 909 680,84
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	137 764,48	165 760,35
Valtion toimeksiannot	137 764,48	165 760,35
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 928 356,78	6 433 820,09
Vaihto-omaisuus	30 392,81	36 012,71
Muu vaihto-omaisuus	30 392,81	36 012,71
Saamiset	2 266 748,53	2 122 887,84
Pitkäaikaiset saamiset	768 902,75	880 733,48
Myyntisaamiset	143 248,99	176 471,03
Lainasaamiset	625 653,76	704 262,45
Lyhytaikaiset saamiset	1 497 845,78	1 242 154,36
Myyntisaamiset	1 058 658,92	792 027,76
Lainasaamiset	0,00	7 600,00
Siirtosaamiset	14 371,44	27 477,62
Muut saamiset	424 815,42	415 048,98
Rahoitusarvopaperit	213 100,50	791 471,42
Osakkeet ja osuudet	0,00	372 364,00
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	0,00	217 943,82
Muut arvopaperit	213 100,50	201 163,60
Rahat ja pankkisaamiset	2 418 114,94	3 483 448,12
VASTAAVAA YHTEENSÄ	27 472 069,88	27 130 953,90
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	19 695 904,41	18 749 098,43
Peruspääoma	18 668 837,74	18 668 837,74
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	80 260,69	-751 912,57
Tilikauden yli-/alijäämä	946 805,98	832 173,26
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	197 476,54	222 753,08

Vapaaehtoiset varaukset		
Investointivaraudet		
Poistoero	197 476,54	222 753,08
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	104 404,54	138 797,07
Valtion toimeksiannot	104 404,54	131 042,89
Muut toimeksiantojen pääomat	0,00	7 754,18
VIERAS PÄÄOMA	7 474 284,39	8 020 305,32
Pitkäaikainen	2 391 533,01	2 991 524,81
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 805 000,00	2 135 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	290 000,00	570 071,82
Liittymismaksut ja muut velat	296 533,01	286 452,99
Lyhytaikainen	5 082 751,38	5 028 780,51
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	330 000,00	330 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	280 071,82	317 914,10
Saadut ennakot	188 406,06	117 449,26
Ostovelat	1 813 016,12	1 889 194,87
Siirtovelat	1 731 273,37	1 704 034,06
Muut velat	739 984,01	670 188,22
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	27 472 069,88	27 130 953,90

3.4.Konsernilaskelmat

Hankasalmen kunnan konserni

KONSERNITULOSLASKELMA

	2010	2009
Toimintatuotot	16 716 353,96	15 816 037,35
Toimintakulut	-42 635 340,14	-40 426 838,76
Toimintakate	-25 918 986,18	-24 610 801,41
Verotulot	12 843 567,51	12 955 354,70
Valtionosuudet	15 656 886,00	14 459 724,00
Rahoitustuotot ja -kulut	40 102,94	8 996,27
Korkotuotot	67 818,52	97 856,43
Muut rahoitustuotot	193 391,89	260 907,10
Korkokulut	-208 173,27	-330 737,61
Muut rahoituskulut	-12 934,20	-19 029,65
Vuosikate	2 621 570,27	2 813 273,56
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 632 048,01	-1 564 845,90
Arvonalentumiset	0,00	-5 099,99
Satunnaiset erät	442,00	-10 753,05
Tilikauden tulos	989 964,26	1 232 574,62
Tilinpäätössiirrot	-294 480,29	-250 090,38
Vähemmistöosuudet	28 405,88	-150,87
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	723 889,85	982 333,37

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	2010	2009
Toiminnan rahavirta	2 551 919,56	2 744 859,43
Vuosikate	2 621 570,27	2 813 273,56
Satunnaiset erät	442,01	-10 753,05
Tulorahoituksen korjauserät	-70 092,72	-57 661,08
Investointien rahavirta	-3 424 485,07	-2 472 826,12
Investointimenot	-4 066 878,89	-2 955 116,05
Rahoitusosuudet investointimenoihin	37 032,95	172 441,90
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustu-		
lot	605 360,87	309 848,03
Toiminnan ja investointien rahavirta	-872 565,51	272 033,31
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-3 853,60	0,00
Antolainasaamisten vähennykset	0,00	-3 853,60
Lainakannan muutokset	-829 401,27	-1 001 662,29
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	260 118,00	170 352,99
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 160 256,44	-1 187 330,39
Lyhytaikaisten lainojen muutos	70 737,17	15 315,11
Oman pääoman muutokset	0,00	49 497,79
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-7 481,39	5 347,44
Vaihto-omaisuuden muutos	3 169,63	3 283,95
Saamisten muutos	-60 404,78	415 884,77
Korottomien velkojen muutos	180 266,37	287 947,38
Rahoituksen rahavirta	-717 705,04	-239 700,96
Rahavarojen muutos	-1 590 270,55	32 332,35
Rahavarojen muutos	-1 590 270,55	32 332,35
Rahavarat 31.12.	3 386 905,96	4 977 176,51
Rahavarat 1.1.	4 977 176,51	4 944 844,16

KONSERNITASE	2010	2009
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	29 978 257,37	27 971 877,06
Aineettomat hyödykkeet	252 275,41	212 252,41
Aineettomat oikeudet	203 619,14	176 907,87
Muut pitkävaikutteiset menot	588,66	16 383,53
Ennakkomaksut	48 067,61	18 961,01
Aineelliset hyödykkeet	28 264 788,52	26 496 746,30
Maa- ja vesialueet	2 049 016,89	2 108 964,82
Rakennukset	20 474 411,77	21 098 042,06
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 984 994,23	2 145 497,13
Koneet ja kalusto	865 613,37	727 954,93
Muut aineelliset hyödykkeet	103 451,07	103 032,69
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 787 301,19	313 254,67
Sijoitukset	1 461 193,44	1 262 878,35
Osakkuusyhteisöosuudet	849 607,90	869 873,20
Muut osakkeet ja osuudet	607 731,94	393 005,15
Muut lainasaamiset	3 853,60	
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	376 953,87	327 602,31
VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 247 714,46	7 780 749,85
Vaihto-omaisuus	137 130,64	140 300,27
Saamiset	2 723 677,85	2 663 273,07
Pitkäaikaiset saamiset	221 742,56	230 208,07
Lyhytaikaiset saamiset	2 501 935,29	2 433 065,00
Rahoitusarvopaperit	305 389,82	867 206,74
Rahat ja pankkisaamiset	3 081 516,15	4 109 969,77
VASTAAVAA YHTEENSÄ	36 602 925,70	36 080 229,22
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	18 620 955,35	17 556 733,89
Peruspääoma	18 668 837,74	18 668 837,74
Arvonkorotusrahasto	48 311,61	48 348,60
Muut omat rahastot	480 020,71	442 128,19
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-1 300 104,56	-2 584 914,01
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	723 889,85	982 333,37
VÄHEMMISTÖOSUUKSET	317 460,16	433 396,97
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	1 053 252,98	811 365,11
Poistoero	350 838,63	319 559,92
Vapaaehtoiset varaukset	702 414,35	491 805,19
PAKOLLISET VARAUKSET	141 166,41	143 883,43
Eläkevaraukset	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	141 166,41	143 883,43
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	346 246,61	304 376,44

VIERAS PÄÄOMA	16 123 844,19	16 830 473,38
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	8 479 218,00	9 443 893,09
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	347 733,57	340 591,55
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 394 077,43	1 308 007,21
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	5 902 815,19	5 737 981,53
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	36 602 925,70	36 080 229,22

3.5. Tilinpäätöksen liitetiedot

3.5.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa on pysyvät vastaavat arvostettu hankintahintaan poistosuunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettynä. Pitkäaikaisten saamisten ja pitkäaikaisten velkojen v.2011 erääntyvät lyhennykset ja korot on siirretty lyhytaikaisten tileille. Lomapalkka- ja lomarahavelka on jaksotettu. Pysyvien vastaavien käyttöomaisuusosakkeet on merkitty taseessa hankintamenoon. Vaihto-omaisuus on merkitty hankintamenoon. Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen 31.12.2010 markkina-arvosta.

Vuoden 2009 tilinpäätöstä laadittaessa kunnan väkiluku 31.12.2009 oli 5 515 Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan. Lopullinen väkiluku oli kuitenkin 5 514, jonka mukaan laskettuna on merkitty vuotta 2009 koskevat asukasta kohti lasketut tunnusluvut.

3.5.2. Tuloslaskelman liitetiedot

8) Toimintatuotot v. 2010

	Keskusvaali- lautakunta	Kunnan- hallitus	Sosiaali- ja terveyslau- takunta	Sivistys- lautakunta	Ympäristö- lautakunta	Yhteensä €
Myyntituotot		3 272 387,66	229 966,98	358 147,76	789 235,10	4 649 737,50
Maksutuotot		276 380,25	1 897 999,25	95 574,39	50 678,46	2 320 632,35
Tuet ja avust.		313 947,96	324 271,71	268 609,12	9 585,46	916 414,25
Muut tuotot		47 498,94	71 619,77	24 940,03	591 683,67	735 742,41
Yhteensä	0,00	3 910 214,81	2 523 857,71	747 271,30	1 441 182,69	8 622 526,51

9) Verotulot

	V. 2010	V. 2009
Kunnan tulovero	11 131 932,82	11 426 441,83
Osuus yhteisöveron tuotosta	894 120,79	850 671,43
Kiinteistövero	817 513,90	678 241,44
Verotulot yhteensä	12 843 567,51	12 955 354,70

10) Valtionosuudet

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	11 592 348,00	
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus	4 523 228,00	
Järjestelmämuutoksen taseus	157 787,00	
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtion- osuudet	-616 477,00	
Valtionosuudet yhteensä	15 656 886,00	14 459 724,00

12) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Käyttöomaisuuden poistojen määrittämisessä on käytetty poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu tasapoistoina käyttöomaisuuden hankintamenosta aineettomissa hyödykkeissä, rakennuksissa ja rakennelmissa sekä koneissa ja kalustossa. Menojäännöspoisto on käytössä kiinteät rakenteet ja laitteet omaisuusryhmässä.

Atk-ohjelmistot	3 vuotta
Maa- ja vesialueet	ei poistoa
Rakennukset ja rakennelmat	
Kivirakenteiset hallinto- ja laitosrakennukset	40
Puurakenteiset hallinto- ja laitosrakennukset	30
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20
Muut rakennukset	20
Kivirakenteiset asuinrakennukset	40
Puurakenteiset asuinrakennukset	35
Vedenottamot	20
Teräsrakenteiset jätevedenpuhdistamot	20
Betonirakenteiset jätevedenpuhdistamot	30
Ylävesisäiliö	40
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Urheilukentät	20
Jääkiekkokaukalot	15
Leikkikentät	20
Kuntorata –ladut	20
Uimarannat	20
Tenniskentät	20
Pallokentät	20
Rakennuskaavatiet	20
Puistot	20
Kaatopaikat	20
Venevalkamat	20
Ulkoilureitit	20
Vesijohtoverkosto	35
Viemäriverkko	35
Katuvalaistusverkko	20
Viemäripumppaamot	15
Tasaussäiliö ja paineenkorotuslaitos	15
Sammutusveden ottopaikat	20
Haja-asutusalueiden viitoitus	15
Kuntamainoskyltit ja opastetaulut	10
Koneet ja kalusto	
Ajoneuvot	5 - 15
Traktori	8
Muut investoinnit	3
Atk- ja muut laitteet	3
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa

13) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastaavuudesta

Keskimääräiset poistot ja investoinnit vuosina 2009-2013:

Suunnitelman mukaiset poistot €	5 927 124
Poistonalaisten investointien omahankintameno €	8 739 145
Poikkeama €	-2 812 021
Poikkeama %	-32

Olellaisena poikkeamana voidaan pitää 10 %:n tai sitä suurempaa erotusta.

Selvitys poikkeaman syistä

Investointi- ja poistotason poikkeama johtuu osin rakennusten hankintamenoa alentavista rahoitusosuuksista ja osin siitä, että tarkastelujaksoon ajoittuu poikkeuksellisen suuria investointihankkeita.

Poistosuunnitelman tarkistaminen

Kunnassa on noudatettu vuoden 1997 alusta lukien valtuuston 16.12.1996 hyväksymää poistosuunnitelmaa.

Vuoden 2010 aikana ei ole katsottu aiheelliseksi tehdä esitystä poistosuunnitelman tarkistamiseksi nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, etenkin kun ohjetta ei ole tulkittu sitovaksi.

	2010	2009
15) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot		
Myyntivoitot toimintatuotoissa, kohdassa muut tuotot:		
Ympäristölautakunta:		
Maa-alueet	12 316,54	21 715,02
Asunto-osakkeet	120 296,31	61 993,69
Yhteensä	132 612,85	83 708,71
Myyntitappiot toimintakuluissa, kohdassa muut kulut:		
Ympäristölautakunta:		
Kiinteistöt, Ent. Kankaisten koulu (Häkärinteet Oy)	32 297,53	
Asunto-osakkeet	88 800,00	36 780,00
Yhteensä	121 097,53	36 780,00
16) Muu rahoitustuotot		
Yhteismäärä muihin rahoitustuottoihin sisältyvistä osingoista:		
Savon Energiaholding	66 763,50	87 928,95
Suur-Savon Sähkö Oy	64 260,00	70 000,00
Muut	13 100,60	8 882,61
Yhteensä	144 124,10	166 811,56

3.6.Tasetta koskevat liitetiedot

3.6.1.Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

21) Pysyvät vastaavat

Aineelliset hyödykkeet

	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakennukset ja laitteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2010	1 920 168,82	12 035 227,41	2 066 363,09	341 906,68	258 026,62	16 621 692,62
Lisäykset tilikauden aikana		382 976,86	145 062,88	312 751,12	2 345 146,70	3 185 937,56
Rahoitusosuudet tilikauden aikana		26 892,93		11 000,00		37 892,93
Vähennykset tilikauden aikana	5 467,34	65 615,65				71 082,99
Suunnitelman mukaiset poistot tilikaudella		514 455,53	256 163,26	179 164,00		949 782,79
Poistamaton hankintameno 31.12.2010	1 914 701,48	11 811 240,16	1 955 262,71	464 493,80	2 603 173,32	18 748 871,47
Kertyneet suunn.mukaiset poistot 1.1.2010		8 802 887,35	5 488 515,21	3 884 624,87		18 176 027,43
Kertyneet rahoitusosuudet 1.1.2010		5 374 895,59	85 502,05	571 124,67		6 031 522,31

Sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet			Muut saami-		Yhteensä
	Osakkeet ty-	Kuntayhtymä-	Osakkeet	Muut osak-	Saamiset	
	täryhteisöt	osuudet	kuus- ja muut	keet	muut	
			omist.yhteisöt	ja osuudet	yhteisöt	
Hankintameno 1.1.2010	1 469 624,62	1 219 549,36	862 166,00	358 340,86		3 909 680,84
Lisäykset				248 500,00		248 500,00
Vähennykset	444 712,73		20 265,30	36 125,66		501 103,69
Kirjanpitoarvo 31.12.2010	1 024 911,89	1 219 549,36	841 900,70	570 715,20	0,00	3 657 077,15
Pysyvät vastaavat yhteensä 31.12.2010						22 405 948,62

HANKASALMEN KUNTAKONSERNI/KONSERNIYHTEISÖT

22) <u>Tytäryhteisöt</u>	Kotipaikka	Konsernin omistus- osuus-%	Kunnan omis- tus- osuus-%	Kuntakonsernin osuus		
				Omasta pääomasta	Vieraasta pääomasta	Tilikauden voitosta/tappiosta
Kiint Oy Hankasalmen Haka	Hankasalmi	100,00	100,00	68 452,49	6 041 059,63	0,00
Kiint Oy Hankasalmen virastotalo	Hankasalmi	68,54	68,54	681 832,58	508 077,77	-62 149,30
Kiint Oy Hankasalmen vuokratalo	Hankasalmi	98,33	98,33	65 376,03	45 279,27	7 111,10
Kiint Oy Vuokrahanka	Hankasalmi	58,20	58,20	4 716,27	4 710,04	0,00
Kiint Oy Hankasalmen Somerinkulma	Hankasalmi	100,00	100,00	289 005,33	1 770,31	197,33
Hankasalmen Lämpö Oy	Hankasalmi	100,00	100,00	27 678,91	20 285,67	-1 290,17
23) <u>Kuntayhtymät</u>						
Keski-Savon Oppimiskeskuksen ky	Pieksämäki	2,44	2,44	134 832,79	12 420,04	6 562,77
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä	1,62	1,62	937 934,41	407 645,55	7 933,41
Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ky	Jyväskylä	1,93	1,93	951 281,81	1 962 611,93	-141 062,55
Keski-Suomen liitto	Jyväskylä	1,60	1,60	28 080,15	28 006,46	-1 137,47
Itä-Suomen pähdehuollon ky	Tuustaipale	0,57	0,57	9 621,40	6 438,38	614,33
				Kuntakonser-		osuus

					nin		
	Kotipaikka	Konsernin osuus- %	Kunnan osuus- %	Kirjanpitoar- vo	Omasta pääomasta	Vieraasta pääomas- ta	Tilikauden voitos- ta/tappiosta
				31.12.2010			
24)							
<u>Osakkuusyhteisöt</u>							
As Oy Hankasalmen Hankamäki I	Hankasalmi	20,37	20,37	70 585,11	67 411,67	211,68	-621,27
As Oy Hankamäen Sato	Hankasalmi	25,19	25,19	86 180,00	89 834,92	493,05	1 072,22
As Oy Hankasalmen Koivulehto	Hankasalmi	28,06	28,06	95 914,21	125 086,45	15,04	0,00
As Oy Niemisjärven Päivätie I	Hankasalmi	20,35	20,35	33 654,40	33 870,63	78,96	5,99
As Oy Niemisjärven Päivätie II	Hankasalmi	29,25	29,25	62 229,53	62 513,46	180,72	486,71
As Oy Niemisjärven Kumputie	Hankasalmi	20,93	20,93	68 237,20	68 608,83	246,41	-16,39
As Oy Hankasalmen Petäjäranta	Hankasalmi	43,94	43,94	47 001,80	42 615,74	812,91	-686,06
As Oy Satohanka	Hankasalmi	44,19	44,19	192 503,19	207 906,73	676,54	2 736,22
As Oy Säkinmäen Kuusirinne	Hankasalmi	47,75	47,75	57 183,90	58 337,80	7 813,49	-78,42
As Oy Vuokonmaa	Hankasalmi	32,49	32,49	41 929,25	47 901,06	8 837,57	9,65
Kiint Oy Kuuhankavesi	Hankasalmi	40,83	40,83	86 482,11	26 947,23	3 096,27	2 786,55

Muut osakkeet ja osuudet Kirjanpitoarvo
31.12.2010

As Oy Pellisensalmi, 109 osaketta, 2 asuinhuoneistoa	25 821,22
As Oy Riukulanrinne, 1345 osaketta, 1 asuinhuoneisto	22 621,28
As Oy Tertunpelto, 390 osaketta, 2 asuinhuoneistoa	30 264,85
As Oy Viljavaara, 8 447 osaketta, 3 asuinhuoneistoa	49 312,15
Koy Hankasalmen Liikekeskus, 137 osaketta, 1 liikehuoneisto	101 854,61
Kuntarahoitus Oyj, 15600 osaketta	44 920,00
Keski-Suomen Osuuspankki, 1 osuus	67,28
Keski-Suomen Tietotekniikka Oy, 1 osake	1 681,88
Jyvässeudun Ajoharjoittelurata Oy, 4 osaketta	3 363,76
Osuuskunta Metsäliitto, 200 osuutta	372,98
Sampo Oyj, 100 osaketta	3,36
Suur-Savon Sähkö Oy, 1000 osaketta 8 073,02 €, 71 osaketta 248 500,00 €	256 573,02
M-real Oyj, 185 osaketta	168,19
Suomen Asiakastieto Oy, 6 osaketta	16,82
Savon Energiaholding Oy, 1894 K-osaketta, 947 A-osaketta	3 193,80
Revontuli Golf Oy, b-sarja, 5 osaketta	30 480,00
Yhteensä €	570 715,20

2 010**2 009****25) Erittely eräistä saataviin kuuluvista eristä**

Pitkäaikaiset lainasaamiset tytäryhteisöiltä	552 088,65	655 862,45
Lyhytaikaiset myyntisaamiset tytäryhteisöiltä	36 567,79	8 099,82
Lyhytaikaiset myyntisaamiset osakkuusyhteisöiltä	3 765,23	4 837,05
Lyhytaikaiset lainasaamiset muilta	0,00	7 600,00
Lyhytaikaiset muut saamiset kuntayhtymiltä	148 725,77	154 964,21
Yhteensä	741 147,44	831 363,53

27) Rahoitusarvopaperit

	Osakkeet ja osuudet	Sij. raha- mark- kinainstru- mentteihin	Muut arvopaperit
Jälleenhankintahinta (markkina-arvo)	0,00	0,00	213 100,50
Kirjanpitoarvo 31.12.2010	0,00	0,00	213 100,50
Erotus	0,00	0,00	0,00

3.6.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

28) Oma pääoma

Peruspääoma 1.1.	18 668 837,74	18 668 837,74
Peruspääoma 31.12.	18 668 837,74	18 668 837,74

Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	80 260,69	-751 912,57
Tilikauden yli-/alijäämä	946 805,98	832 173,26
Yli-/alijäämä yhteensä 31.12.	1 027 066,67	80 260,69
Oma pääoma yhteensä	19 695 904,41	18 749 098,43

30) Pitkäaikainen vieras pääoma, velat jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	525 000,00	815 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Yhteensä	525 000,00	815 000,00

33) Erittely eräistä velkoihin kuuluvista eristä

Lyhytaikaiset ostovelat kuntayhtymille	759 729,08	943 742,62
Lyhytaikaiset ostovelat tytäryhteisöille		596,60
Lyhytaikaiset ostovelat osakkuusyhteisöille	2 215,39	
Yhteensä	761 944,47	944 339,22

37) Siirtovelat

Lainojen korkojaksotukset	3 680,46	5 063,77
Lomapalkkojen, lomarahojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	1 698 082,91	1 698 970,29
Muut siirtovelat	29 510,00	
Yhteensä	1 731 273,37	1 704 034,06

38) Huollettavien varat ja pääomat yhteensä	28 238,18	20 629,54
--	------------------	------------------

39) Elatustuen takautumissaatava

Kunnan takautumissaatava 1.1.2009		244 866,15
Lisäykset tilikauden aikana		18 856,04
Vähennykset tilikauden aikana		-5 555,42
Perinnästä poistettu		-14 536,36

Kunnan takautumissaatava 31.12.2009

0,00

243.630,38

3.7.Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

45) Kunnan antamat vastuusitoumukset sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Takaukset	Alkuperäinen pääoma	2010	2009
KOy Hankasalmen Haka/Nordea	504 563,78	126 115,65	162 158,33
KOy Hankasalmen Haka/Nordea	547 348,75	136 830,66	175 927,62
KOy Hankasalmen Haka/Nordea	1 602 481,00	988 195,85	1 095 028,05
KOy Hankasalmen Haka/Nordea	780 500,00	520 831,25	560 106,25
KOy Hankasalmen Haka/Nordea	632 000,00	418 700,00	450 300,00
KOy Hankasalmen Haka/Nordea	527 500,00	349 468,75	375 843,75
KOy Hankasalmen Haka/Pohjola	329 816,52	214 380,73	250 660,55
KOy Hankasalmen virastotalo/Nordea	800 000,00	697 435,85	738 461,51
Yhteensä	5 724 210,05	3 451 958,74	3 808 486,06

46) Muut kunnan antamat vastuusitoumukset

Takaukset	Alkuperäinen pääoma		
Hankasalmen Vanhaintukiyhdistys/Sampo	142 500,00	20 000,00	52 620,00
Hankamäen vesiosuuskunta/K-S Op kk	102 000,00	0,00	6 759,68
Hepohiekan vesiosuuskunta/Nordea	400 000,00	150 000,00	0,00
Korvenkylän vesiosuuskunta/K-S Op, Nj.	10 091,28	0,00	504,56
Korvenkylän vesiosuuskunta/K-S Op, Nj.	30 273,83	10 091,29	12 109,55
Kärkkäälän vesiosuuskunta/Nordea	476 000,00	45 462,31	59 825,44
Kärkkäälän vesiosuuskunta/Nordea	47 564,00	31 094,00	34 754,00
Kärkkäälän vesiosuuskunta/Nordea	55 730,91	16 652,18	27 760,53
Kärkkäälän vesiosuuskunta/Nordea	830 000,00	119 335,38	114 335,38
Nälkämäen vesiosuuskunta/Pohjola	168 187,93	69 594,39	81 193,63
Nälkämäen vesiosuuskunta/Pohjola	35 000,00	20 323,00	22 581,00
Sauvoniemen vesiosuuskunta/Nordea	300 000,00	200 000,00	0,00
Säkinmäen vesiosuuskunta/Pohjola	1 000 000,00	299 208,51	413 682,51
Venekosken vesiosuuskunta/Pohjola	450 000,00	115 818,80	169 867,35
Yhteensä	4 047 347,95	1 097 579,86	995 993,63
Vastuusitoumukset yhteensä	9 771 558,00	4 549 538,60	4 804 479,69

Kunnanvaltuuston päätökset annettavista takauksista
(lainoja ei ole nostettu):

Kvalt. 16.06.2003, Hankasalmen Lämpö Oy 1 600 000,00 €

Kvalt. 13.12.2010, Ristimäen vesiosuuskunta 1 412 000,00 €

46) Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	16 039 239,44	13 782 416,07
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	13 064,16	12 059,60

	2010	2009
47) Muut taloudelliset vastuut		
Arvonlisäveron mahdollinen palautusvastuu vv. 2004-2009 uudisrakennusten ja perusparantamisen hankintamenoista	0,00	175 132,86
Kunnan kirjanpidon ulkopuolella olevat säästö- ym.tilit (mm. koulujen luokkaretket, leirikoulut, stipendira hastot ym.)	74 451,50	

3.8. Henkilöstöä koskevat liitetiedot

48) Henkilöstön lukumäärä vastualueittain

Vastuualue	Vakinaiset	Sij/määräaik.	Työllistetyt	Yhteensä	Muutos edell. vuoteen
Kunnanhallitus	77	7		84	-6
Sosiaalitoimi	99	28	6	133	-5
Terveystoimi	75	23	2	100	5
Sosiaali- ja terveysl. yht	174	51	8	233	0
Sivistyslautakunta	75	29	8	112	12
Ympäristölautakunta	42	5	3	50	-3
Yhteensä	368	92	19	479	3
Muutos edelliseen vuoteen	-4	10	-3	3	3

49) Tilikauden palkat, palkkiot eläkekulut ja muut henkilösivukulut

	2010	2009
Mukana investointeihin sisältyvät em. kulut		
Palkat ja palkkiot	13 818 833,76	13 280 246,82
Henkilösivukulut:		
Eläkekulut	3 565 798,33	3 399 166,95
Muut henkilösivukulut	850 091,59	901 703,83
Henkilösivukulut yhteensä	4 415 889,92	4 300 870,78
Henkilöstökulut yhteensä	18 234 723,68	17 581 117,60

3.9. Konsernitilinpäätöksen laatimisperusteet

Konsernitilinpäätökseen sisältyy kunnan lisäksi

- tytäryhtiöt eli yhtiöt, joista kunta omistaa tilikauden lopussa yli 50 % osakekannasta

- kuntayhtymät, joihin kunta kuuluu

Keski-Savon Oppimiskeskuksen kuntayhtymästä yhdistelty kuntayhtymän oma tilinpäätös, koska se ei tee konsernituloslaskelmaa eikä -rahoituslaskelmaa.

Jätetty yhdistelemättä:

- osakkuusyhteisöt

Kuntayhtymien tilinpäätökset on yhdistetty konsernitilinpäätökseen rivi riviltä peruspääomaosuuden suhteessa.

Konsernitase on laadittu nimellis- eli pariarvomenetelmää käyttäen. Vähemmistöosuus on erotettu kustakin oman pääoman erästä erikseen.

Konsernin sisäiset saamiset ja velat on eliminoitu.

Konsernitilinpäätöksen yhdistelyvaiheessa on oikaistu tytäryhtiöiden aineellisten hyödykkeiden kirjanpitoarvot vastaamaan suunnitelmapoistojen mukaan tehtyjä arvoja.

Tilikaudelle kohdistuva poistovajaus on oikaistu tilikauden suunnitelman mukaisista poistoista ja edellisten tilikausien kertynyt poistovajaus Edellisten tilikausien ylijäämästä (alijäämästä).

Kaikilla konserniin kuuluvilla yhteisöillä on sama tilikausi.

3.9.1. Tuloslaskelman liitetiedot

8) Toimintatuotot tehtäväalueittain (1 000 €)	2010	2009
Yleishallinto	4 000	3 635
Sosiaali- ja terveystoimet	7 548	7 564
Opetus- ja kulttuuritoimet	2 455	1 945
Yhdyskuntapalvelut	2 713	2 672
Yhteensä	16 716	15 816

3.9.2 Tasetta koskevat liitetiedot

3.9.2.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

25) Kunnan saamiset konserniyhteisöiltä:

Pitkäaikaiset lainasaamiset tytäryhteisöiltä	552	656
Lyhytaikaiset myyntisaamiset tytäryhteisöiltä	37	8
Lyhytaikaiset muut saamiset kuntayhtymiltä	3	3
Yhteensä	592	667

3.9.2.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

28) Oma pääoma

Peruspääoma 1.1.	18 669	18 669
Peruspääoma 31.12.	18 669	18 669
Arvonkorotusrahasto 1.1.	49	2
Muutos	-1	47
Arvonkorotusrahasto 31.12.	48	49
Muut omat rahastot 1.1.	442	460
Muutos	38	-18
Muut omat rahastot 31.12.	480	442
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	-1 603	-2 626
Muutos	303	41
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	-1 300	-2 585
Tilikauden yli-/alijäämä 1.1.		
Muutos		
Tilikauden yli-/alijäämä 31.12.	724	982
Yhteensä	18 621	17 557

30) Pitkäaikainen viera pääoma, velat jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	4 419	5 664
--	--------------	--------------

33) Kunnan velat konserniyhteisöille

Lyhytaikaiset ostovelat tytäryhteisöille	0	1
Lyhytaikaiset ostovelat kuntayhtymille	15	18
Yhteensä	15	19

3.9.2.3. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

45) Annetut vastuusitoumukset 31.12.	3 782	3 817
---	--------------	--------------

4. LASKENNALLISESTI ERIYTETYN VESIHUOLTOLAITOKSEN TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

LASKENNALLISESTI ERIYTETYN LIIKETOIMINNAN TUOSLASKELMA

	2010	2009
Liikevaihto	563 850,53	489 836,50
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)		
Valmistus omaan käyttöön		
Liiketoiminnan muut tuotot	437,32	2 451,82
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-74 994,67	-78 802,52
Varastojen lisäys(+) tai vähennys (-)		
Palvelujen ostot	<u>-122 847,38</u>	<u>-103 922,49</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-101 740,03	-102 024,86
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-31 118,43	-37 927,21
Muut henkilösivukulut	<u>-4 679,43</u>	<u>-5 450,95</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-137 999,00	-141 809,16
Liiketoiminnan muut kulut	-4 232,59	-2 947,41
Liikelylijäämä (-alijäämä)	86 676,32	19 403,72
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korvaus jäännöspääomasta	-57 909,89	-60 026,10
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	28 766,43	-40 622,38
Satunnaiset tuotot ja -kulut	0,00	0,00
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	28 766,43	-40 622,38
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	3 868,09	4 171,50
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	32 634,52	-36 450,88

LASKENNALLISESTI ERIYTETYN LIIKETOIMINNAN TASELASKELMA

	2010	2009
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	3 903 927,33	1 663 952,12
Aineelliset hyödykkeet	3 903 927,33	1 663 952,12
Rakennukset	369 252,95	394 361,11
Kiinteät rakenteet ja laitteet	992 641,19	1 045 074,60
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 542 033,19	224 516,41
VAIHTUVAT VASTAAVAT	175 044,76	97 975,35
Saamiset	175 044,76	97 975,35
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	175 044,76	97 975,35
	4 078 972,09	1 761 927,47
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	3 719 445,83	1 411 296,47
Jäännöspääoma	3 686 811,31	1 447 747,35
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	32 634,52	-36 450,88
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	55 708,50	59 576,59
Poistoero	55 708,50	59 576,59
VIERAS PÄÄOMA	303 817,76	291 054,41
Pitkäaikainen		
Liittymismaksuvelat	296 533,01	286 452,99
Lyhytaikainen		
Ostovelat	7 284,75	4 601,42
	4 078 972,09	1 761 927,47

Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

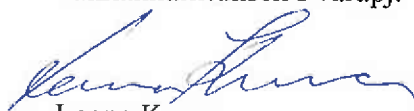
Hankasalmella 30. päivänä maaliskuuta 2011

Anja Kauppinen
kunnanhallituksen puheenjohtaja

Matti Mäkinen
kunnanjohtaja

Tapio Hult
kunnanhallituksen I varapj.

Reijo Tikka
kunnanhallituksen II varapj.

Leena Kurra
kunnanhallituksen jäsen

Terhi Lamminniemi
kunnanhallituksen jäsen

Pertti Loivamaa
kunnanhallituksen jäsen

Antero Manninen
kunnanhallituksen jäsen

Tuomo Silvast
kunnanhallituksen jäsen

Irina Vammelvirta-Vehviläinen
kunnanhallituksen jäsen

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Hankasalmella 26/3 2011

Oy Audiator Ab
JHTT-yhteisö

Erkkä Ollila
JHTT-tilintarkastaja

6. KUVAUS KIRJANPITOJÄRJESTELMÄSTÄ JA KIRJANPIDOSSA KÄYTETYISTÄ KIRJOISTA

Kirjanpito hoidetaan Logica Suomi Oy:n Pegasos-ohjelmistolla. Ohjelmisto on asennettu kunnanvirastolla sijaitsevaan Linux-palvelimeen, jossa ovat myös muut Pegasos-sovellukset.

Hankasalmen kunnan kirjanpitoajot suoritetaan paikallisesti ja otetaan listaukset tarvittaessa. Kirjanpito hoidetaan keskitetysti talousyksikössä. Ostoreskontra on hajautettu taloushallinnon lisäksi terveystoimelle ja ympäristötoimelle. Laskutus ja myyntireskontra on hajautettu.

Käytössä ovat seuraavat Pegasos sovellutukset:

- taloussuunnittelu ja talousarvio
- kirjanpito
- kassa- ja pankkitilit
- palkkalaskenta
- myyntireskontra ja yleislaskutus
- asuntolainalaskutus ja reskontra

Muut sovellutukset:

- päivähoitolaskutus, Pro Consona
- vanhustenhuollon laskutus, Pro Consona
- sosiaalityö, Pro Consona
- terveystoimi, potilastietojärjestelmä Efficca
- hammashuollon laskutus, Winhit
- jätehuollon valvontaohjelmisto, Logica Suomi DL-Systems Oy
- rakennusvalvontaohjelmisto, Logica Suomi DL-Systems Oy
- kansalais- ja työväenopistojen opetushallinto-ohjelmisto VerkkoHelleWi, Mäntsälän Atk-palvelu Oy
- vesi- ja jätevesilaskutus, Logica Suomi Oy
- maksuliikenneohjelmisto BasWare
- käyttöomaisuuskirjanpitoa varten on Aditro Financials Oy:n Economa käyttöomaisuuskirjanpito-ohjelma
- konsernitilinpäätöksen laatimista varten on Aditro Financials Oy:n Personec Konserni-ohjelma
- lomitusnetti
- työvuorosuunnittelu- ja laskentajärjestelmä, MD-Titania
- väestörekisteri KuntaNet

Tositteet säilytetään tositelajeittain siten, että erillään omina tositelajeinaan ovat varsinaisen kirjanpidon, kassa- ja pankkitilien, palkanlaskennan ja myyntireskontran tositteet. Kullakin tositelajilla on oma numerosarjansa alkaen vuosittain numerosta yksi.

Kirjanpidossa käytetyt kirjat:

- päiväkirja
- pääkirja
- palkkakortisto
- tilinpäätös ja toimintakertomus liitetietoineen